

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

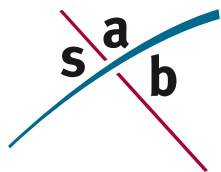
Colofon

SAB Arnhem B.V.

Bezoekadres:
Frombergdwarstraat 54
6814 DZ Arnhem

Correspondentieadres:
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T » (026) 3576911
F » (026) 3576611
I » www.sab.nl
E » arnhem@sab.nl

SAB Arnhem B.V.
Wouter Akkerman
Guido Baten
Barbara van Dijk

Landschapsontwikkelingsplan Elburg
Projectnummer: 80951
Datum: maart 2011

Opdrachtgever:
Gemeente Elburg

Correspondentieadres:
Postbus 70
8080 AB Elburg

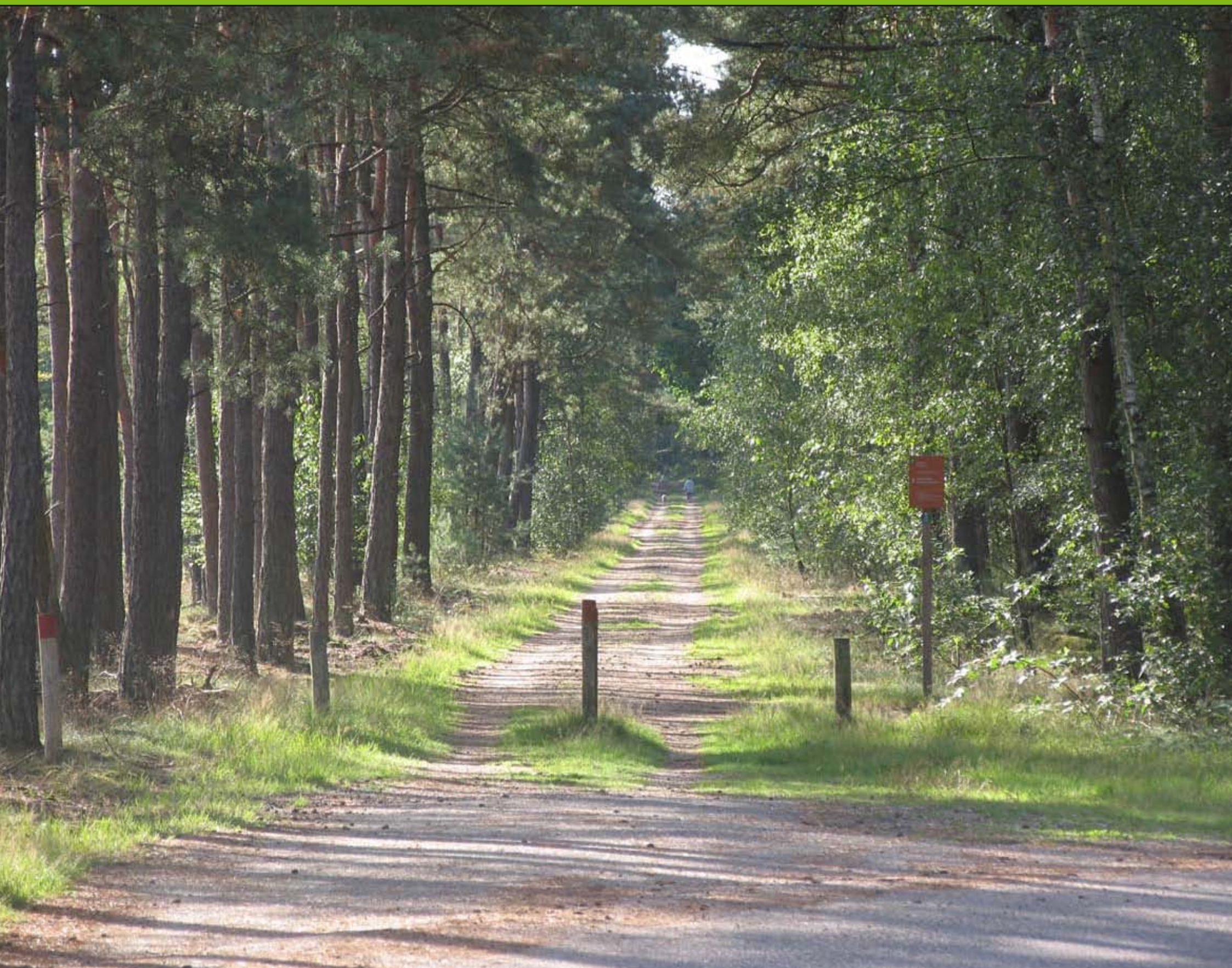
T » (0525) 688688
F » (0525) 688699
I » www.elburg.nl
E » gemeente@elburg.nl

Gemeente
Elburg

Vastgesteld: PM

Inhoud

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

1.2 Doel

1.3 Aard van het LOP: toepassen en uitvoeren

1.4 Betrokkenheid burgers en belanghebbende bij het LOP

1.5 LOP in relatie met gemeentelijke beleidsdocumenten

1.6 LOP in relatie tot beleid van andere overheden

06

08

08

09

09

09

10

Deel 1

2 Ontwikkeling van het landschap

2.1 Landschappelijke hoofdstructuur en occupatiegeschiedenis

14

16

3 Verkenning van het landschap van Elburg

3.1 Inleiding

3.2 Landschapstypen

3.3 Waardering

3.4 Thema's

3.5 Opstap naar de visie

22

25

26

33

34

42

Deel 2

4 Landschapsontwikkelingsvisie Elburg

4.1 Inleiding

4.2 Basisvisie

4.3 Opgaven

46

48

49

56

5 Beeldenboek LOP

5.1 Inleiding

5.2 Oeverzone randmerengebied

5.3 Open polderlandschap

5.4 Half open kampenlandschap

5.5 Veenontginningslandschap

5.6 Kleineschalig/lineair kamepenlandschap

5.7 Besloten natuurgebied de Veluwe

68

70

74

76

78

80

82

84

Deel 3

6 Uitvoeringsprogramma	88
6.1 Inleiding	90
6.2 Uitvoeringsstrategie	91
6.3 Programmering van projecten	92
 Bijlage	 98
Bijlage 1: begrippenlijst	100
Bijlage 2: relevante provinciale subsidies	102
Bijlage 3: financiering van landschap en recreatie	104
Bijlage 4: kaarten	106
Bijlage 5: klankbordgroepleden	112

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

De gemeente Elburg heeft besloten een landschapsontwikkelingsplan (LOP) op te stellen. In het buitengebied van de gemeente Elburg spelen nieuwe ontwikkelingen en de gemeente heeft de wens initiatieven te stimuleren. Het LOP biedt de gemeente een landschappelijke visie op het buitengebied en een actieprogramma met kansrijke en op uitvoering gerichte projecten. De visie zal zorgen voor een toetsingskader waarbinnen ontwikkelingen en plannen beoordeeld kunnen worden. Het LOP kent een doorlooptijd van 10 jaar en de planperiode loopt van 2011 tot 2020. Daarbij staan het versterken van de identiteit en karakteristieke verscheidenheid van het landschap centraal.

De gemeente heeft een landschapsbeleidsplan uit 1995 dat inmiddels is verouderd, maar wel een gedegen basis kan vormen voor het nu op te stellen LOP. Een evaluatie van dit plan, waartoe het plan heeft geleid na al die jaren, kan helpen bij het opstellen van het nieuwe LOP.

1.2 Doel

De gemeente Elburg stelt op dit moment diverse plannen op waarin het landschap een rol speelt. Een herziening van een groot deel van het bestemmingsplan buitengebied is in voorbereiding. Aanvullend op de bescherming van waarden die het bestemmingsplan biedt, heeft het LOP een functie om de versterking van de landschappelijke kwaliteiten te stimuleren door concrete handvatten te bieden die bij het maken of toetsen van plannen behulpzaam zijn.

Daarnaast heeft de gemeente een toekomstvisie opgesteld en is bezig met het opstellen van een structuurvisie voor het gehele grondgebied van de gemeente. Hierin wordt de gewenste ontwikkelingsrichting van de gemeente op hoofdlijnen beschreven. Naast deze in ontwikkeling zijnde plannen spelen diverse opgaben vanuit bestaande beleidsplannen en visies.

Het LOP legt verbanden en relaties met de verschillende functies die het buitengebied heeft. Daarbij speelt ook de relatie tussen stad en platteland een belangrijke rol.

In het LOP worden keuzes gemaakt die betrekking hebben op de gewenste landschappelijke kwaliteiten in relatie tot de verschillende functies. De integrale afweging zal plaatsvinden in de binnenkort op te stellen structuurvisie. Het LOP heeft als doelstelling een uitvoeringsgericht document te zijn, gericht op een visie op de gewenste landschappelijke kwaliteit en met name hoe dit uiteindelijk te realiseren is. Aan de hand van een uitvoeringsplan zullen concrete projecten en maatregelen worden benoemd.

Het LOP wordt dan ook een goed hanteerbaar en bruikbaar instrument dat door eenieder kan worden geraadpleegd. Het zal een pragmatisch en uitvoeringsgericht document zijn. Een beeldenboek vormt de praktische en inspirerende handleiding voor de bevolking voor het realiseren van een hoogwaardige landschappelijke kwaliteit.

1.3 Aard van het LOP: toepassen en uitvoeren

In het LOP ligt het accent op toepassing en uitvoering. Toepassing betreft het gebruiken van het LOP door initiatiefnemers als inspiratiebron en door ambtenaren als toetsingskader. Daarnaast ligt het accent op het formuleren en realiseren van concrete uitvoeringsprojecten.

betrokkenheid van bewoners en belanghebbende, vertegenwoordigd in een klankbordgroep

1.4 Betrokkenheid burgers en belanghebbende bij het LOP

Dit LOP is ontstaan door een interactief planproces met een grote klankbordgroep.

Mensen die dagelijks wonen en werken in dit landschap hebben een grote hoeveelheid kennis over het gebied. Door deze kennis en inbreng ontstaat een helder beeld van welke kwaliteiten in het landschap als geheel worden onderkend. Het betreft dan niet alleen ruimtelijk-visuele (belevings)kwaliteiten maar ook economisch-functioneel en ecologische kwaliteiten. Door het gebied vanuit de verschillende invalshoeken te benaderen ontstaat een zo compleet mogelijk beeld over hoe het landschap wordt gewaardeerd, beleefd en gebruikt.

Hiervoor zijn interviews met de verschillende partijen afgenomen, met de hele groep is een bezoek gebracht aan het gebied en zijn mensen via de website van de gemeente en via lokale nieuwsbladen geïnformeerd en/of gehoord. In de bijlage is de samenstelling van de klankbordgroep opgenomen.

1.5 LOP in relatie met gemeentelijke beleidsdocumenten

Toekomstvisie

Om de ontwikkeling van de gemeente Elburg in goede banen te leiden heeft de gemeenteraad de Toekomstvisie Elburg 2020 vastgesteld. Hierin is te zien in welke richting de gemeenschap van de gemeente Elburg zich wil en gaat ontwikkelen. Maar ook geeft het duidelijkheid waar de gemeente in de toekomst naartoe wil. Met dit gemeenschappelijke beeld wil de gemeenteraad richting geven aan en een basis vormen voor de uitwerking in beleid en het uitvoeren daarvan in de 'dagelijkse' praktijk. De ruimtelijke aspecten uit deze toekomstvisie zullen verder uitgewerkt worden in een structuurvisie. De overige aspecten worden in toekomstige beleidsnota's uitgewerkt.

Structuurvisie

Met de structuurvisie Elburg 2030 geeft de gemeente Elburg haar visie op de gewenste ruimtelijke ontwikkeling voor het gehele gemeentelijk grondgebied voor de periode tot 2020, met een doorkijk naar 2030.

De ambities van de gemeente Elburg rondom de functies wonen, economie, mobiliteit, welzijn, groen en water, milieu en duurzaamheid en ruimtelijke kwaliteit, zijn hierin in samenhang gebracht voor zover deze betrekking hebben op de ruimtelijke structuur van de kernen en het buitengebied. De visie biedt hiermee één actueel ruimtelijk kader voor de verschillende beleidsterreinen. Het doel van deze structuurvisie is enerzijds het aangeven van de kaders waarbinnen ontwikkelingen en projecten kunnen plaatsvinden en anderzijds het communiceren van de ambities van de gemeente Elburg aan derden. In de structuurvisie zal de landschapsvisie vanuit het LOP doorwerken.

Bestemmingsplan Buitengebied

De gemeente heeft een integrale herziening van het bestemmingsplan Buitengebied in voorbereiding. In dit bestemmingsplan worden de landschappelijke en natuurlijke waarden beschermd via regels ten aanzien van bebouwing, gebruik en toegestane werkzaamheden.

In het bestemmingsplan wordt ook voorgeschreven wanneer een landschappelijke inpassing noodzakelijk is. Het LOP geeft vervolgens spelregels en randvoorwaarden aan.

Het LOP vult dus het bestemmingsplan aan door handreikingen te bieden voor de vormgeving van deze landschappelijke inpassing. Tevens vormt het LOP een hulpmiddel bij de afweging om medewerking te verlenen aan aanvragen voor afwijkingen en wijzigingen van het bestemming en voor de verlening van vergunningen voor werkzaamheden. Ook in het VAB-beleid is landschappelijke inpassing vereist, LOP geeft vervolgens weer de spelregels en randvoorwaarden aan.

Groenstructuurplan

Het LOP heeft directe raakvlakken met het groenstructuurplan. Het betreft met name de overgang van de kernen naar het buitengebied, ofwel de dorpsranden en lijnstructuren. Dit zijn lijnelementen met onder andere bomen die van het buitengebied doorklinken tot in de kernen. Het groenstructuurplan is in juni 2010 afgerond en heeft als onderlegger gediend voor het LOP. Beide documenten kunnen elkaar aanvullen en versterken.

1.6 LOP in relatie tot beleid van andere overheden

Nota toerisme en recreatie

Recent is de Nota toerisme en recreatie vastgesteld. Het doel van het beleid is het bevorderen van recreatie en toerisme in de gemeente Elburg.

Om deze doelstellingen te realiseren, is het van belang om het bestaande vrijetijdsaanbod uit te breiden, de kwaliteit ervan te verbeteren en het gebruik ervan te intensiveren. Dat kan op de volgende manieren:

- » Intensivering van de benutting van het vrijetijdsaanbod in Elburg door de bewoners van Elburg.
- » Aantrekken van meer bezoekers van buitenaf (particulier en de zakelijke markt) naar Elburg.
- » Verlenging van de verblijfsduur in Elburg.
- » Verhoging van de bestedingen in Elburg.

Het uitvoeringsprogramma bevat activiteiten zoals een betere bebording en informatievoorziening, een toename van verblijfsaccommodaties, het realiseren van een 'elk weer accommodatie' en het vergroten van de aantrekkelijkheid van het buitengebied.

Deze elementen zijn bij het opstellen van de landschapsvisie betrokken.

Verder zullen op korte termijn (2011) een aantal cultuurhistorische beleidsdocumenten worden vastgesteld die raakvlakken hebben met het landschapsontwikkelingsplan. Hierbij kan gedacht worden aan een cultuurhistorische waardekaart, een archeologische waardekaart en integraal cultuurhistorisch beleid. Tijdens de totstandkoming van het LOP heeft hierover reeds afstemming plaatsgevonden. In de toekomst zullen de verschillende documenten elkaar moeten gaan versterken.

Nota Ruimte

De Veluwe is in de Nota Ruimte (2005) aangewezen als Nationaal Landschap. Doel van de aanwijzing van de Nationale Landschappen is dat de kwaliteit van het landschap in deze gebieden wordt behouden en versterkt. Er is geen sprake van nieuw beleid. Alleen een stimuleringsregeling is aan de orde.

Om deze versterking op gang te brengen is een Integraal Uitvoeringsprogramma Veluwe opgesteld.

In dit Uitvoeringsprogramma is aangegeven dat bij de verdeling van middelen de volgende thema's prioriteit hebben:

- » Toegankelijkheid.
- » Cultuurhistorie.
- » Landschapsontwikkeling.
- » Landbouw.

In het voorliggende LOP wordt de gewenste versterking van landschappelijke kwaliteit concreet uitgewerkt, rekening houdend met de prioriteiten uit het Uitvoeringsprogramma.

Streekplan Provincie Gelderland

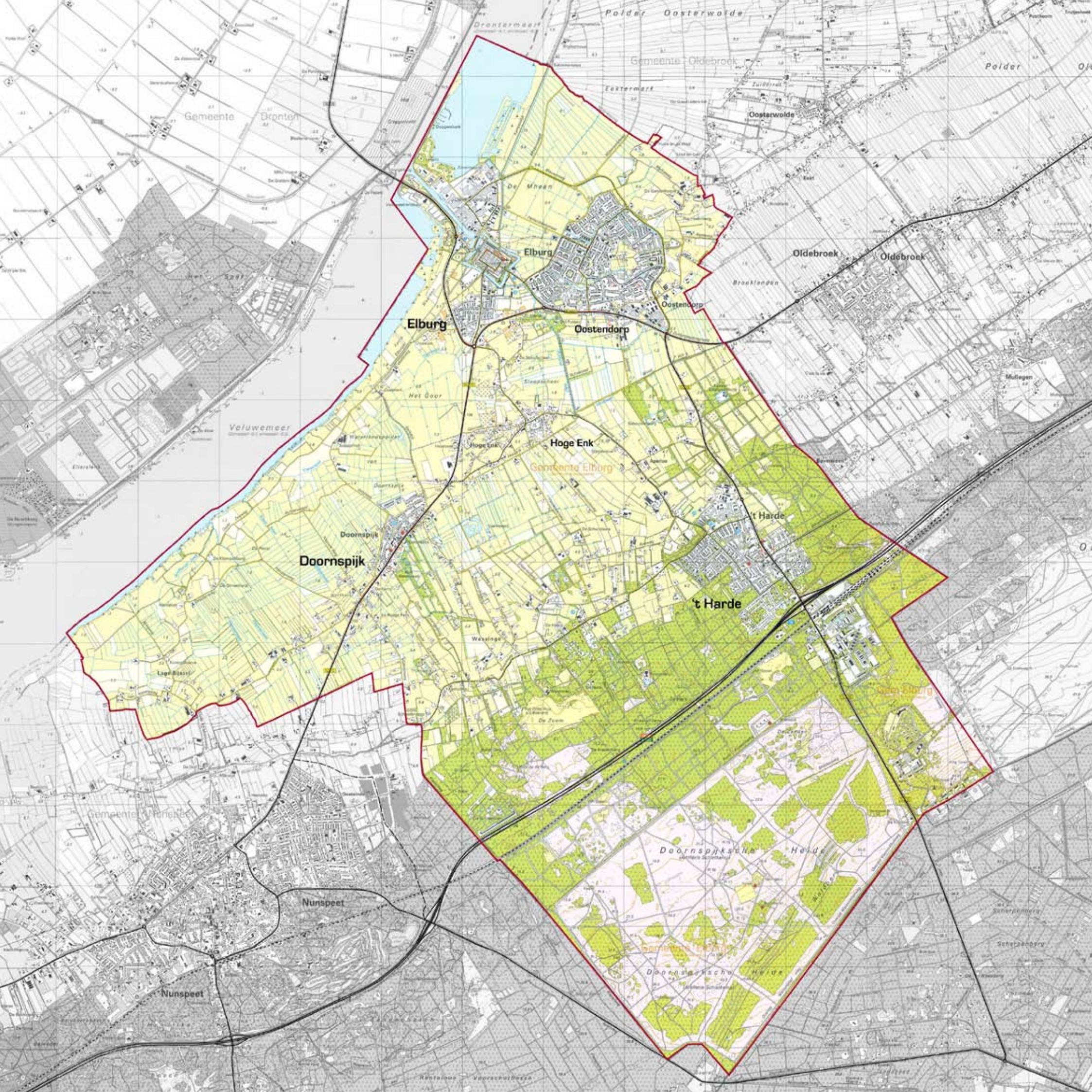
In het Streekplan van Gelderland is bijna het gehele buitengebied van de gemeente Elburg aangewezen als 'waardevol landschap'. Met betrekking tot deze waardevolle landschappen is in mei 2006 de Streekplanuitwerking 'kernkwaliteiten en omgevingscondities (EHS, Waardevol landschap)' vastgesteld. Het ruimtelijk beleid voor deze waardevolle landschappen is gericht op het behouden en versterken van landschappelijke kernkwaliteiten.

In het Streekplan 2005 heeft de provincie aan de randen van het Veluwemassief zogenaamde groene wiggan aangewezen. In groene wiggan is het beleid gericht op het veilig stellen van deze nog gave randen. Binnen de gemeente Elburg zijn twee groene wiggan gelegen tussen de Veluwe en de Zuiderzeestraatweg, één ten noorden en één ten zuiden van 't Harde. Tevens worden delen van de gemeente aangeduid als waardevol open gebied. Het betreft de poldergebieden en enkele veengebieden.

Daarnaast loopt de ecologische hoofdstructuur (EHS) door de gemeente. De randmeerkust en de Veluwe, alsmede de landgoederen Schouwenburg en Zwaluwenburg zijn aangeduid als EHS-natuur. Tussen de Veluwe en Doornspijk is een ecologische verbindingzone gelegen waar landgoed Klarenbeek onderdeel van uitmaakt. Lokaal is sprake van EHS-verweving. In het LOP worden deze doelstellingen opgenomen in de landschapsvisie.

Waterschap Veluwe

Het werk van het waterschap bestaat uit het beschermen van het land tegen overstromingen en taken op het gebied van de hoeveelheid en de kwaliteit van het oppervlaktewater. Bij de uitvoering van haar taken kijkt het waterschap naar de belangen van agrariërs, burgers, natuur, milieu en recreatie. Het beleid van het waterschap is onder ander opgenomen in stroomgebiedsvisies. Voor het grondgebied van de gemeente Elburg waren twee stroomgebiedsvisies van kracht, namelijk een voor het Stroomgebied Elburg-Oldebroek en een voor het stroomgebied Hardewijk-Nunspeet. Deze stroomgebiedsvisies zijn inmiddels opgevolgd door het vigerende Waterbeheersplan Veluwe 2010-2015. Belangrijke thema's voor het waterschap zijn: beekherstel, verminderen wateroverlast voor de landbouw, goede waterkwaliteit en ecologie, verdroggingbestrijding. Het beleid van het waterschap heeft zijn doorwerking gehad in de landschapsvisie.

DEEL 1

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

2 Ontwikkeling van het landschap

Dit hoofdstuk gaat in op de ontstaansgeschiedenis van het landschap van de gemeente Elburg en schetst in het kort de occupatiegeschiedenis van het landschap. Welke factoren zijn bepalend geweest voor de verschijningsvorm van het hedendaagse landschap? Deze twee belangrijke vragen liggen aan dit hoofdstuk en hoofdstuk 3 ten grondslag.

Het landschap transformeert zich door de eeuwen heen vanuit de verschillende trends en ontwikkelingen die in de maatschappij spelen. Dit kan een bedreiging vormen voor de kwaliteiten die wij benoemen maar kan ook een kans betekenen om de kwaliteiten te verbeteren, te behouden of te versterken. Daarbij is het van belang de karakteristieken/kenmerken van de verschillende landschapstypen die in het gebied voorkomen te benoemen. In een overzichtelijk schema in dit hoofdstuk worden de karakteristieke kenmerken (bodem, water- en wegenstructuur, bebouwingspatronen, beplantingsstructuren en gebruik) van de verschillende landschapstypen verbeeld en kort weergegeven.

De conclusies uit dit hoofdstuk zijn richtinggevend voor de ontwikkelingsrichting van het landschappelijke raamwerk voor het LOP en kunnen bijdragen aan het versterken en behouden van de benoemde kernkwaliteiten.

2.1 Landschappelijke hoofdstructuur en occupatiegeschiedenis

2.1.1 Geomorfologie

In de ijstijden is door de stuwing van het landijs de stuwwal van het Veluwemassief ontstaan. Aan de randen van stuwwallen zijn smeltwaterterrassen ontstaan. Toen het ijs begon te smelten vormden zich tussen de pasgevormde stuwwallen en het ijs de smeltwatermeren. Doordat het water in een meer wegstroomde kwamen nieuwe terrassen op een steeds lager niveau te liggen, waardoor een trapvormige structuur ontstond.

Smeltwaterterrassen, ook wel kame-terrassen genoemd, vormen een tussenliggend niveau tussen een hoge stuwwal en de laaggelegen glaciële bekken.

Ontwikkeling landschap

uitsnede topografische kaart 1850

De kame tussen Nunspeet en Hattem is hier een voorbeeld van. Restanten van het smeltwaterterras tussen Nunspeet en Hattem zijn nog aanwezig. Het overgrote deel in het Elburgse deel is bebost. Vanwege de zeldzaamheid in Nederland is het aangemerkt als een Geologisch en Aardwetenschappelijke object (GEA-object).

De hoger gelegen stuwwal van de Veluwe gaat in noordwestelijke richting over in laag gelegen gebieden. Deze laagte wordt onderbroken door een iets hoger gelegen dekzandrug. De lijn van Oosterwolde naar Hoge Enk en Doornspijk is zo'n hoger gelegen dekzandrug. Vanwege de hogere ligging ontstonden hier de dorpen. Ook het gebied rond Wessinge vormt een langgerekte dekzandrug, met een maximaal hoogteverschil van drie meter. Ook dit gebied is aangemerkt als zeldzaam GEA-object.

Na de ijstijden steeg het grondwaterniveau en werd er op de lage plaatsen en in de kwelzone veen gevormd. Op de zeer lage en weinig doorlatende gronden vond veenvorming plaats. In de loop van de 12e eeuw zijn delen van het veen weggespoeld waardoor de Zuiderzee ontstond. Aan de rand met de Zuiderzee is klei afgezet. Langs de Zuiderzee is nooit bedijking geweest, omdat het gebied van nature hoger lag, namelijk op een strandwal. In de laagste gedeelten tussen de ruggen en hogere gronden is veen ontstaan, dat in dikte varieert van 40 tot 120 cm.

De lager gelegen gebieden werden in de vroege middeleeuwen bedekt door veen en moerasbossen. De hogere droge gronden waren voorzien van bos en heide.

Dit hoogteverschil in de gemeente loopt van zuidoost naar noordwest af in de richting van de randmeren. In het open gebied is de helling geleidelijk, hoewel de dekzandruggen die helling onderbreken. Het zuidoosten van de gemeente kent grote hoogteverschillen, tussen 't Harde (8m+NAP) en de Woldberg (64m+NAP).

2.1.2 Occupatiegeschiedenis

De bodemopbouw en de waterhuishouding spelen een belangrijke rol in de wijze waarop het landschap is ontgonnen. In de Veluwe, met zijn hogere droge en arme zandgronden, zit het grondwater vaak meters diep.

Bos en heide bepaalde hier de ruimtelijke karakteristiek. Het gebied is nu aangemerkt als een infiltratiegebied. In de overgangszone van de beboste Veluwe naar het agrarische landschap van de gemeente Elburg is de grondwaterstand iets lager en was de bodemgesteldheid zodanig dat hier de eerste ontginningen plaatsvonden. Dit resulteerde in een kleinschalig en afwisselend landschap. Meer naar de randmeren toe vindt een constante aanvoer van kwel plaats en vond veenvorming plaats. Hier is sprake van een dicht stelsel van sloten en beken die zorgen voor de afwatering van het gebied. De grootschaligere veenontginning gaf dit gebied een open en weids karakter.

De eerste mensen op de Veluwe waren jagers met een nomadisch bestaan. De eerste bewoners met een vaste verblijfplaats, op de hellingen van de stuwwal, kwamen rond 2500 v. Chr. Vanaf de 7e en 8e eeuw vestigden mensen zich definitief op het grondgebied van de gemeente Elburg. De bewoning vond plaats op de dekzandrug, Doornspijk is onder andere in deze tijd ontstaan. Het oudste gedeelte van Doornspijk is te vinden langs de Bovenweg bij Wessinge en Aperloo.

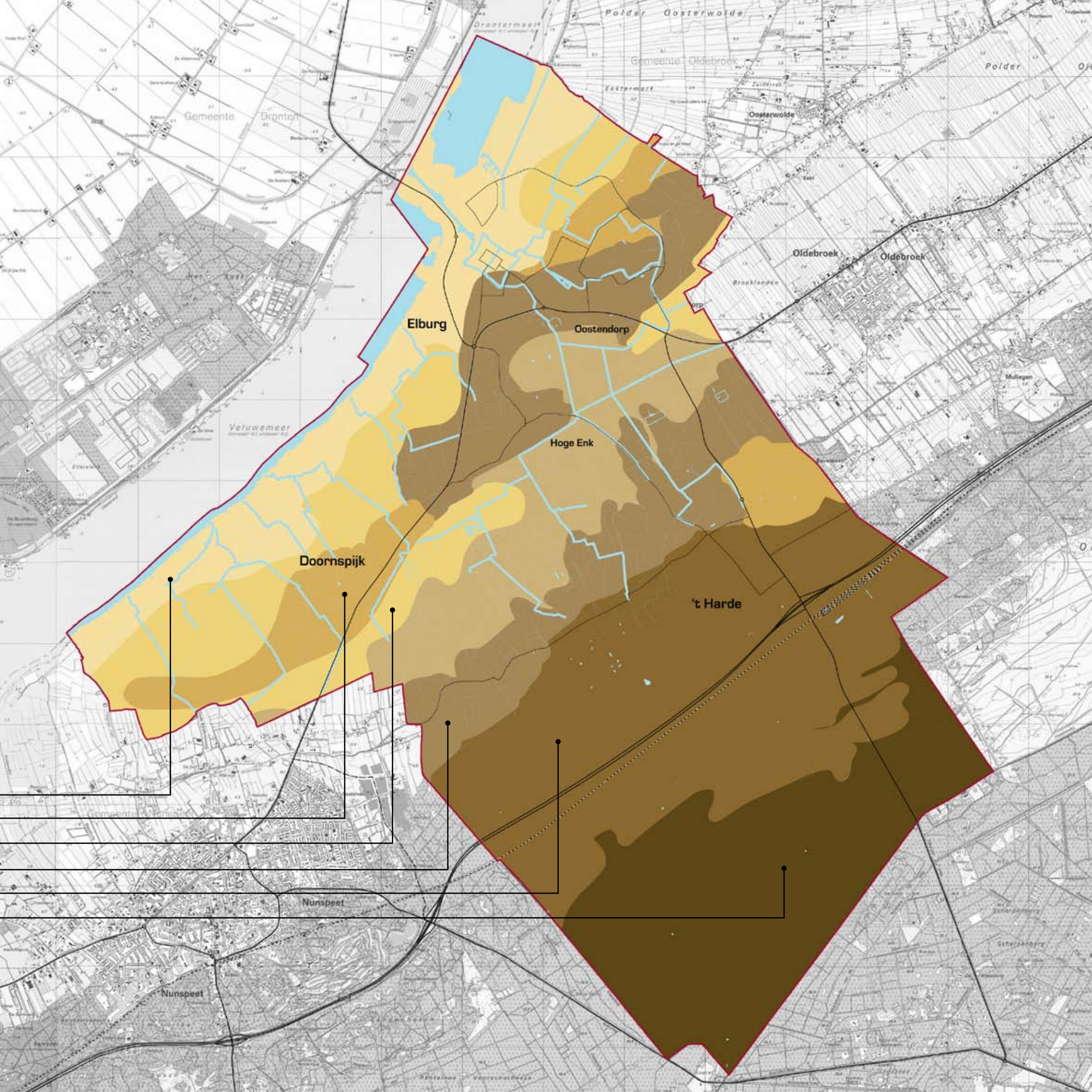
De hoger gelegen zandgronden aan de rand van de Stuwwal werden als eerste gebieden ontgonnen voor de landbouw. Individuele kleinschalige ontginningen van landbouwgrond en een boerderij langs de bos- en heidegebieden van het Veluwemassief of op flanken en de kame-terrassen bepalen het ruimtelijke beeld. De ontginningen bestonden uit kampen, essen of enken. Met name deze individuele vorm van ontginnen is terug te vinden in het gebied ten zuidwesten van 't Harde.

Vanuit deze nederzettingen leidden oude veedriften naar de noordelijk gelegen veengebieden met weides. Dit vormde dan tevens voor de nederzettingen op de smallere dekzandrug de verbinding naar het heidegebied op de Veluwe. Naast veedriften verbonden de nepaden ook de hogere drogere zandgronden met de lagere veengebieden. Hier stagneerde water plaatselijk op de lagere delen van de zandruggen en overgangsgebieden. Er ontstond veen en het gebied werd ontgonnen in smalle stroken.

voorbeeld kame-terrassen

- kustgebieden
- natte vochtige zandgebieden
- veengebieden
- oude cultuurgronden
- stuifzandgebieden
- hoge droge zandgebieden

Na de 13e eeuw groeide de bevolking sneller en nam de behoefte aan landbouwgrond toe. Er werden toen marke-genootschappen gevormd, waarin regels werden gesteld voor het gebruik van woeste grond. De Mheen en Het Goor werden in deze tijd al gebruikt.

Door overbegrazing van de Veluwe ontstonden zand-verstuivingen, die ook de landbouwnederzettingen bedreigden. Men probeerde door houtwallen het land te beschermen, maar dit lukte niet altijd. Meer en meer werden de lagere randzones van de Veluwe gebruikt als landbouwgrond. Vanaf 1300 werden de ontginningen grootschaliger aangepakt, waarbij er een strokenverkaveling ontstond.

De bewoonbaarheid van een groot deel van het grondgebied van de gemeente Elburg werd bedreigd door de Zuiderzee. Boerderijen werden daarom op terpen gebouwd ter bescherming tegen hoge waterstanden.

In de 18e eeuw werden landgoederen en buitenplaatsen aangelegd. De landgoederen liggen op de overgang van hoog naar laag, waardoor de waterpartijen goed gevoed konden worden met water.

De Zuiderzeestraatweg werd rond 1827 aangelegd ten behoeve van het verkeer en de stoomtram. Dit vormde een belangrijke doorgaande verbinding van Elburg naar Kampen en Zwolle. De bebouwing concentreerde zich toen voornamelijk langs deze weg. Grotere infrastructurele ingrepen waren de aanleg van spoorlijn Zwolle-Amersfoort en nog later de A28. Deze infrastructuur vormt een fysieke barrière tussen het Veluwemassief en het landschap van de gemeente Elburg. Door de aankoop van grondgebied door defensie was en is nog steeds een groot deel van het gebied niet openbaar toegankelijk en in bezit van defensie.

De ruilverkavelingen ten behoeve van een efficiëntere bedrijfsvoering hebben gezorgd voor de aanleg van nieuwe wegen en boerderijen, bredere watergangen en grotere percelen en daarmee een efficiëntere bedrijfsvoering.

Veel houtwallen en lanen zijn daardoor echter verdwenen waardoor de contrasten en verschillen in de landschapstypen langzaam sterk zijn afgenomen. Dit geldt met name voor de overgangsgebieden van het kampenlandschap en het veenlandschap. Het oorspronkelijke, vrij besloten, coulisselandschap is daar nagenoeg geheel verdwenen.

2.1.3 Ontstaan van de kernen

Elburg maakte deel uit van het kerspel Doornspijk, dat al in 796 na Chr. bestond. De ligging van de stad aan de Zuiderzee zorgde ervoor dat visserij een belangrijke bron van inkomsten werd. Zeevaart en zeehandel waren belangrijk en Elburg speelde een bescheiden rol in het hanzestedenverbond. De ligging van Elburg was erg kwetsbaar, wat blijkt uit de verplaatsing van de stad landinwaarts. Hieraan dankt de stad het rechthoekige patroon, dat uniek is in Nederland. Later werden de vestingwerken uitgebreid, zodat Elburg de hele Noord-Veluwe kon verdedigen. Na 1914 is er buiten de vesting geregeld bebouwing ontstaan. Na de inpoldering van de Zuiderzee nam de visserij in betekenis af.

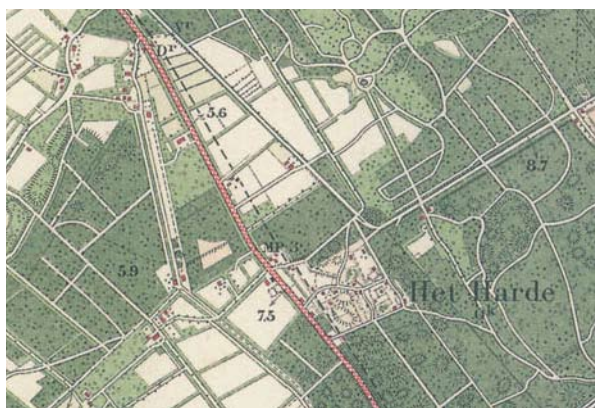
In de 16e eeuw kreeg het gebied aan het einde van de Kerkdijk de naam Doornspijk. Na het zelfstandig worden van Elburg vormde de kerk aan zee het nieuwe centrum van het kerspel Doornspijk. Nadat in 1825 de kerk aan zee was weggespoeld, is het buurtschap Werfhorst uitgegroeid tot de kern die nu Doornspijk heet. De aanleg van de Zuiderzeestraatweg werkte stimulerend op de groei van het dorp. Het tegenwoordige centrum van Doornspijk ligt tegenover landgoed Klarenbeek.

Het gebied rond de Hoge Enk heette vroeger Zuidendorp en rond 1900 Oostbeek. Hoge Enk is zoals de naam aangeeft ontstaan op een enk die door het opbrengen van een mengsel van stro en mest uit potstallen gedurende vele jaren langzaam maar zeker steeds hoger is geworden.

Uit de naamgeving van Oostendorp valt af te leiden dat Elburg als centrum werd genomen: ten oosten van die stad lag het buurtschap Oostendorp. Dit buurtschap wordt in 1307 al genoemd. De oude kern van het dorp ligt langs de Oostendorperstraatweg. Op de kaart van 1800 zijn slechts drie boerderijen te vinden op de plaats waar nu het centrum van het buurtschap Oostendorp is.

't Harde is vernoemd naar de hardere ondergrond die hier was in vergelijking met omliggende gebieden. Als in 1875 wordt besloten een militair complex op de Woldberg aan te leggen, spreekt men nog van de legerplaats Oldebroek. Pas in 1953 ging een geleidelijke groei over in een sprongsgewijze groei door projectmatig gebouwde nieuwbouwwijken die van 't Harde de tweede kern van de gemeente Elburg maakte. Ten noordoosten van 't Harde liggen de landgoederen Zwaluwenburg en Schouwenburg. Deze eeuwenoude landgoederen bestaan uit landbouwgronden, omgeven door bos, houtwallen, singels en lanen.

fundament St. Ludgeruskerk (weggespoelde kerk)

fragment van de historische kaart van de Veluwe (1557)

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

3 Verkenning van het landschap van Elburg

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk vindt een verkenning plaats van landschappelijke kwaliteiten en van de oorzaak van de verandering van deze kwaliteiten.

Deze verkenning wordt beschreven door eerst in te gaan op de landschapstypen die in verschillende deelgebieden voorkomen en hun kwaliteiten, kansen, knelpunten en bedreigingen. Vervolgens wordt ingegaan op enkele thema's die deze deelgebieden overstijgen, zoals ecologie, cultuurhistorie, natuur, recreatie, landbouw en de kwaliteiten/kansen of knelpunten/bedreigingen die hiermee samenhangen.

Voor het benoemen van de kwaliteiten/kansen, knelpunten/bedreigingen is lokale kennis vanuit het gebied gebruikt door de inzet van een klankbordgroep en het houden van interviews.

Door te kijken naar kwaliteiten en knelpunten wordt de huidige stand van zaken ten aanzien van het landschap verkend. Door aanvullend te kijken naar potenties en bedreigingen wordt aandacht geschonken aan stuwende krachten die bepalend zijn voor de ontwikkeling van het landschap in de toekomst. Deze 'krachten' worden bepaald door de activiteiten van de gebruikers van het gebied.

Getracht wordt kansen te benutten en ook bedreigingen om te buigen naar krachten die de landschappelijke kwaliteit niet schaden of zelfs een bijdrage kunnen leveren aan de gewenste kwaliteit van het gebied.

openheid in de polder, zicht vanaf de Kerkdijk op Elburg

3.2 Landschapstypen

Het huidige beeld van het landschap laat nog veel zien van de ontstaansgeschiedenis, zoals hiervoor is beschreven. Het karakter wordt nog altijd in belangrijke mate bepaald door verschillen in de ondergrond.

De landschappelijke hoofdstructuur van de gemeente Elburg is sterk gekoppeld aan de geomorfologische en abiotische opbouw. Er is dan ook sprake van een duidelijke zonering evenwijdig aan de kustlijn. Het landschap wordt bepaald door de overgang van de hoger gelegen beboste Veluwe naar het open polderlandschap langs de kustlijn van de randmeren.

Op deze overgang worden de volgende landschapstypen onderscheiden:

- » de besloten Veluwe;
- » het kleinschalige en lineaire kampenlandschap;
- » veenontginningslandschap;
- » het half open kampenlandschap;
- » het open polderlandschap;
- » het randmerengebied (oeverzone).

Op de hierna volgende bladzijden zijn de karakteristieken van de verschillende, in het gebied voorkomende, landschapstypen verbeeld. De kenmerkende karakteristieken van de verschillende structuren van het landschapstype zijn aangegeven. Tevens wordt aan de hand van nevenstaande themakaartjes uit circa 1916 en 2004 zichtbaar gemaakt welke veranderingen zich in de loop van de tijd in het landschap hebben voorgedaan. De kenmerkende karakteristieken zullen een leidraad gaan vormen bij het ontwikkelen van het landschappelijke raamwerk in het LOP.

landschapstype

wegen- /bebouwingsstructuur

water- /groenstructuur

**boslandschap
en kleinschalige
kampenlandschap**
't Harde

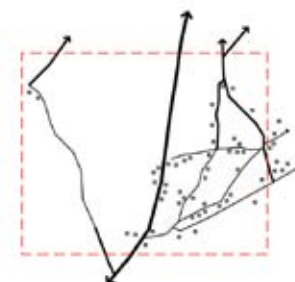
landschap
1916

**half open
kampenlandschap
en polderlandschap**
*Doornspijk/Hoge Enk/
Het Goor*

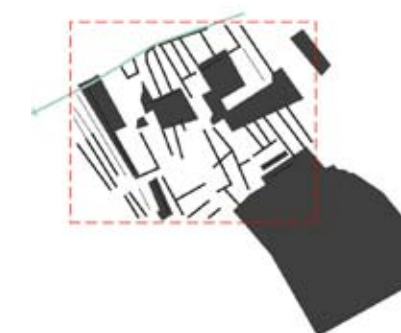
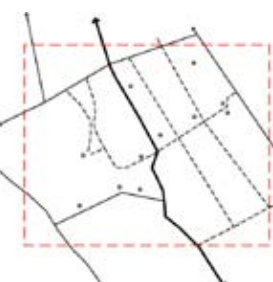
landschap
1916

**landgoederen-
landschap**
*Landgoed
Zwaluwenburg*

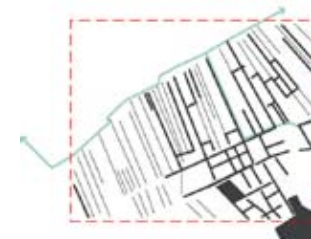
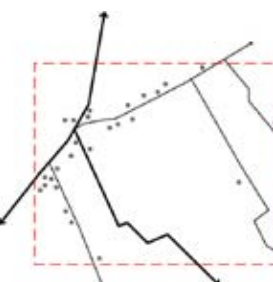
landschap
1916

**veenontginnings-
landschap**
Doornspijk

landschap
1916

landschap
2004

wegen- /bebouwingsstructuur

water- /groenstructuur

geomorfologie

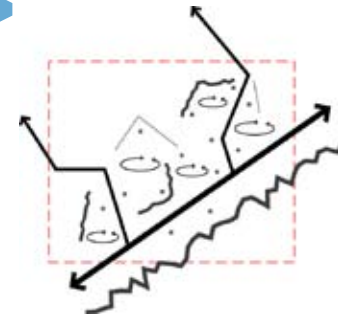
- oude cultuurgronden
- enkeerdgronden
- grondwatertrap VI/VII

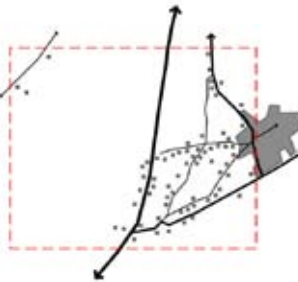
typering

Bebouwing parallel aan de Veluwerand in langerekte linten, later meer verdichting en bebouwing zowel parallel aan de Veluwerand alsook haaks hierop.
Ontsluiting in rechte lijnen parallel aan de Veluwerand en een meer bochtige structuur haaks op deze rand richting het Veluwemeer.
Grote bospercelen afgewisseld met heidevelden worden getransformeerd naar een grote aaneengesloten bosrand. De kleinschalige en dichte houtwallen structuur vanuit de grotere bospercelen wordt door schaalvergroting duidelijk minder. Het mozaiekachtige verkavelingspatroon is nog herkenbaar. Dit patroon wordt naast de houtwallen gevormd door kavelgrenzen. Het gebied watert af richting het Veluwemeer via hoofdwatgangen parallel aan wegenstructuur.

conclusie

landschap
2004

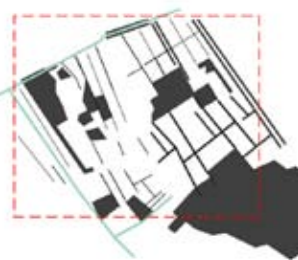
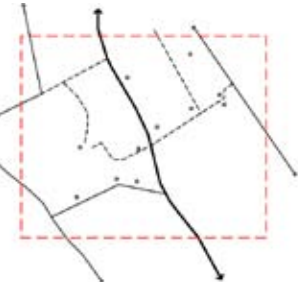

- oude cultuurgronden/veengebieden/kustgebieden
- podzolgronden/veengronden
- grondwatertrap VII bij de Hoge Enk
- grondwatertrap II bij Het Goor

Op de overgang van hoog naar laag, op de grens van het polderlandschap naar de oude cultuurgronden is verspreid de bebouwing gesitueerd. Deze bebouwing wordt ontsloten vanaf de verbindingswegen. De Zuiderzeestraatweg vormt de belangrijkste ontsluiting in het gebied. De weg ligt op de overgang van het polderlandschap naar de oude cultuurgronden van het half open kampenlandschap. In de lager gelegen en natere gebieden [polder] ligt de incidentele bebouwing op pollen/terpen, dit zijn opgehoogde woonplaatsen. Het kleinschalige mozaiekachtige, oftewel het onregelmatige blokverkavelingspatroon, wordt gevormd door kavelgrenzen en houtwallen. De bebouwing ligt verspreid, aan linten, tussen deze kleine groene ruimtes. In het polderlandschap vormen de watgangen de perceelsgrenzen van een langgerekt en rationeel verkavelingspatroon. Het gebied Het Goor heeft een open karakter.

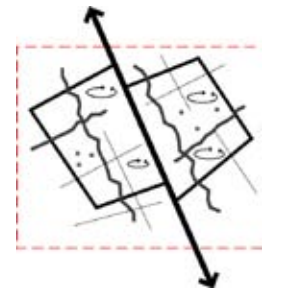

landschap
2004

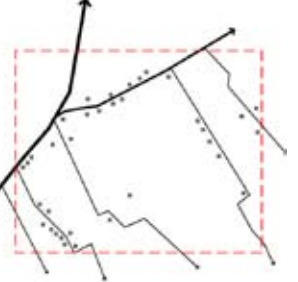

- oude cultuurgronden
- enkeerdgronden
- grondwatertrap VI

Deze verschijningsvorm van het kampenlandschap verschilt van de vorige door het grote areaal aan bos. Dit landschap wordt ook wel het landgoederenlandschap genoemd. Landgoederen de Zwaluwenburg en Schouwenburg zijn voorbeelden hiervan. Kenmerkend is de aanwezigheid van monumentale landhuizen en kastelen. Het landschap wordt bepaald door lijn- en vlakvormige structuren. Deze landschappen worden omzoomd door opgaand hout en watgangen. De grenzen van deze landschappen zijn vaak hard, maar heel helder. Ieder landgoed heeft een eigen karakter. Zwaluwenburg kent een bosrijk middengebied met graslanden rondom verbonden door lanen en bomenrijen. Schouwenburg heeft meer grotere bospercelen richting het landschap.

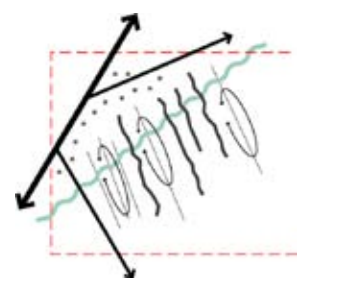

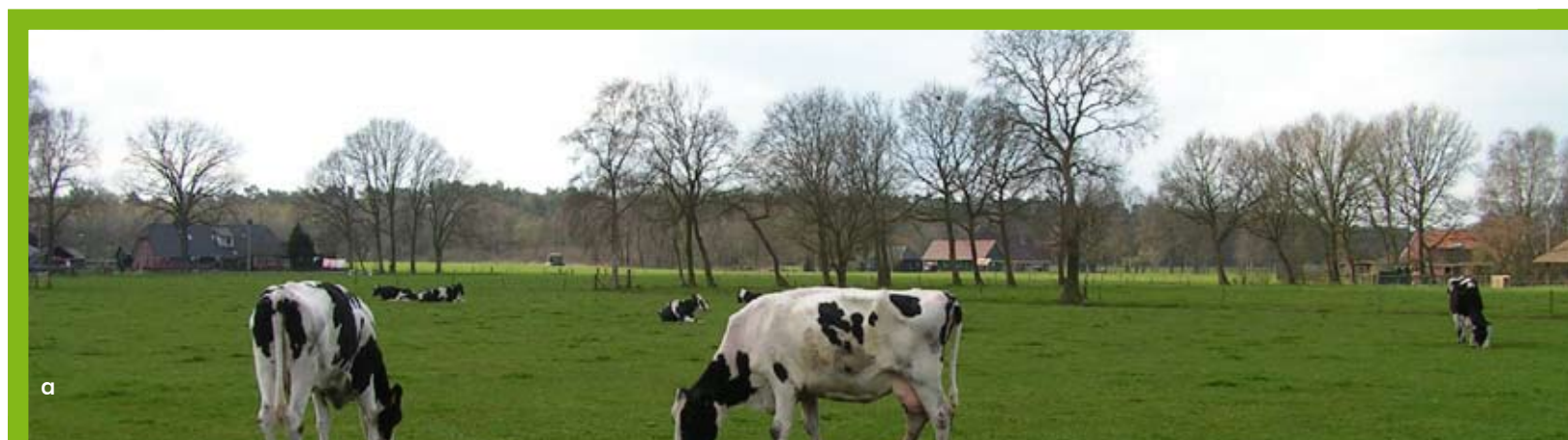
landschap
2004

- veengebieden
- beekerdgronden/veengronden
- grondwatertrap II

Ontginning tot landbouwgronden ontstond na voldoende afwatering van het gebied. De dekzandruggen in het landschap vormden de ontginningsbasis voor dit relatief natte landschap. De bebouwing is als linten langs of aan de randen van het gebied gesitueerd. De omsloten, smalle en langgerekte strokenverkaveling wordt bepaald door sloten en kavelbeplanting. Oudere ontginningen kennen een hogere dichtheid aan sloten en beplanting. Watgangen lopen zowel loodrecht als parallel aan de kavelstructuur.

het landschap in beeld, verschillende landschapstypen a: kleinschalige kampenlandschap, b: randmerengebied, c: half open kampenlandschap, d: historische lanen bij de landgoederen, e: polderlandschap bij de Lage Bijssel, f: openheid polderlandschap, g en h: veenontginningslandschap

3.2.1 Besloten Veluwe

De grote aaneengesloten bos- en natuurgebieden vormen de kernkwaliteiten van de Veluwe. De Veluwe is op een hogere stuwwal gelegen, die van oudsher te droog was om agrarische activiteiten te ontplooiën, anders dan het steken van plaggen en het hoeden van schapen. Hierdoor zijn in de loop der eeuwen heidevel- den en stuifzanden ontstaan. Om de stuifzanden vast te leggen en heide productief te maken zijn naaldbos- sen aangelegd. In de gemeente Elburg zijn deze drie landschapselementen (stuifzanden, heide en naaldbos- sen) nog allemaal aanwezig. Een groot gedeelte van de Veluwe binnen de gemeen- te Elburg is in gebruik als defensieterrein (de Doorn- spijkse Heide). Het beheer van het terrein door het Mi- nisterie van Defensie is mede gericht op het in stand houden en openhouden van de heide en het beperken van brandgevaar. Het gebied is vanwege de veiligheid niet toegankelijk voor het publiek.

De autosnelweg A28 en de spoorlijn Amersfoort- Zwolle vormen grote landschappelijke en ecologische belemmeringen tussen de Veluwe en de lager gelegen gebieden. Samen met de ontoegankelijkheid van het defensieterrein wordt de relatie tussen de Veluwe en de randmeren zeer verstoord. Dit geldt zowel voor de natuur als voor de recreatie. De Veluwe heeft door de bossen een besloten karak- ter. Vanaf de Eperweg bij de Woldberg is echter de randmeerkust te zien. De Bovenweg tussen 't Harde en Nunspeet vormt de grens van de Veluwe.

3.2.2 Kleinschalig en lineair kampenlandschap

De overgangszone, globaal begrensd door de bossen van de Veluwe en de open polders, biedt een afwis- selend landschap. Parallel aan de Veluwe is het klein- schalige en lineaire kampenlandschap gelegen. In en langs de rand van de Veluwe, is een bijzonder klein- schalig en grillig patroon van houtwallen en –singels op perceelsgrenzen aanwezig en van verspreid gele- gen agrarische en niet-agrarische erven. De bebouwing ligt bij de bosrand verspreid langs de wegen. Verder richting het noordwesten krijgt het kampenlandschap geleidelijk een lineaire noordwes- telijke richting door de loop van de wegen en de per- ceelsgrenzen. De aanwezige beplanting langs deze wegen en perceelsgrenzen markeert deze richting. Hier en daar zijn langs deze wegen bebouwingslinten ontstaan.

In het kleinschalige en lineaire kampenlandschap ont- springen beken als gevolg van uittredend grondwater. De beken voeren continu water af door de constante aanvoer van kwelwater. Deze beken kunnen over de gehele lengte een ecologisch waardevolle betekenis hebben. De beken hebben veelal een klein verval en lopen door vrij vlak, weinig aflopend terrein. De beken hebben een smal profiel, soms rechtgetrokken of om- geleid, en zijn niet altijd meer als zodanig direct in het landschap waarneembaar en herkenbaar. Ter hoogte van 't Harde kent het kampenlandschap een uitstulping richting Elburg, waar de landgoederen Zwaluwenburg en Schouwenburg zijn gelegen. Deze landgoederen bestaan uit parkbossen met belangrij- ke natuurlijke en cultuurhistorische waarden en een veelheid aan landschappelijke elementen zoals bos- sen, houtwallen en lanen.

intermezzo

Bebouwing in de vorm van kleinschalige erven met relatief veel karakteristieke bebouwing vormt een belangrijk landschapselement in het kampenland- schap. Kenmerkend voor Elburg is dat de agrari- sche bedrijven lange tijd een kleine omvang kenden. De grote dichtheid aan relatief kleinschalige erven is een bijzondere charme van het gebied en ook de beleving van agrarische activiteit op het erf vanaf de openbare weg is een kwaliteit die bij recreatie wordt gewaardeerd. De dichtheid en kleinschaligheid van de erven maakt het gebied echter ook kwetsbaar voor ver- rommeling. Verrommeling ontstaat onder andere wanneer zaken op en rond het erf qua maat, schaal en stijl niet op elkaar aansluiten. Te denken valt aan zaken als stallen en opslag van kuilvoer, die qua schaal en omvang niet aansluiten bij oudere klein- schalige elementen op het erf, zoals de oorspron- kelijk kleine woning. Naast de schaal speelt ook de vermenging van bouwstijlen een rol. Ook hangt ver- rommeling samen met het gebruik van niet-streek- eigen materialen bij de inrichting van het erf. Te denken valt aan coniferen of andere cultivars als erfbeplanting en de toepassing van bepaalde type hekwerken of schuttingen en dergelijke. Tot slot kan verrommeling ontstaan, doordat paarden- bakken afhankelijk van de vormgeving en kleurstel- ling nadrukkelijk in het landschap aanwezig zijn of afbreuk doen aan de richting die in het landschap aanwezig is.

oeverzone randmerengebied

open polderlandschap

half open kamenlandschap

veenontginningslandschap

kleinschalige/lineaire kampenlandschap

landgoederen

besloten natuurgebied de Veluwe

De landgoederen liggen op de overgang van hoog naar laag waardoor de waterpartijen goed gevoed konden worden met opkomend kwelwater. Een groot deel van het buitengebied was betrokken in de monumentale opzet van de landgoederen. Echter, een deel is in de 19e eeuw alweer verdwenen. Enkele boscomplexen en restanten van lanen vormen hier nog relictten van.

3.2.3 Veenontginningslandschap

Verder naar het noordwesten tegen de dekzandrug van Doornspijk en Hoge Enk en Elburg aan ligt parallel aan de Veluwe en de randmeren het veenontginningslandschap. Plaatselijk stagneerde het water op de lagere delen en hier ontstond veen. Het gebied werd ontgonnen in een bijzonder grote dichtheid aan smalle stroken met typische beplanting voor natte gronden op de perceelsranden. De beplanting is voor het overgrote deel verdwenen. Tegenwoordig kenmerken deze nattere ontginningen zich juist door hun openheid, de geringe aanwezigheid van bebouwing en door de nog veelvuldig aanwezige sloten, de strokenverkaveling en de beplanting voor natte gebieden langs de wegen.

Kerkenpaden en veedriften verbonden de hogere drogere zandgronden met de lagere veengebieden. Deels zijn deze nog steeds in het landschap terug te vinden en veelal worden deze gebruikt als wandelpad en daarmee vervullen zij een belangrijke recreatieve functie in het buitengebied.

3.2.4 Half open kampenlandschap (dekzandrug)

De dekzandrug is een kleinschalig landschap met karakteristieke landschapselementen zoals houtwallen en singels op perceelsgrenzen. Verspreid in het gebied liggen agrarische erven die samen met de kenmerkende landschapselementen het landschap een besloten karakter geven met openheid richting de omliggende open polders.

3.2.5 Open polderlandschap

Het weidegebied tussen de dekzandrug van Doornspijk en Hoge Enk en de kust is van oudsher nat, open en onbebouwd. Bebouwing en opgaande beplanting komen vrijwel niet voor.

Het open polderlandschap, waar op enkele plekken nog middeleeuwse verkavelingsvormen aanwezig zijn en waar beken soms nog de historisch grillige loop hebben behouden, is belangrijk voor weidevogels en ganzen. De terpboerderijen vormen, met de bijgebouwen en erfbeplanting, belangrijke coördinatiepunten in de uitgestrektheid van het landschap.

3.2.6 Randmerengebied

Hoewel het Veluwemeer zeer breed is, vormen de bossen van Flevoland een scherpe begrenzing. Direct ten zuidwesten van Elburg vormen de Elburger Zeedijk en de Kerkdijk karakteristieke elementen vanwege hun duidelijke verwijzing naar het verleden als kustlandschap. Ten westen van de Kerkdijk ligt een kolk. Dijkdoorbraken laten de strijd met het water zien, deze karakteristieke doorbraakkolk is landschappelijk en cultuurhistorisch gezien dan ook zeer waardevol. Ten noordoosten van de vesting ligt de Kamperdijk, die de visuele begrenzing van het polderlandschap vormt. De oever van het Veluwemeer is plaatselijk niet verkaveld, maar verkeert nog in min of meer ongerepte staat. De oeverzone is in een ver verleden geschikt geweest voor bewoning. Hierdoor is de oeverzone ook van cultuurhistorisch belang en bevat plaatselijk zeer waardevolle natuur. Het laagste deel van de gemeente Elburg bestaat uit een smalle strook bij het Veluwemeer. Hier is een brede rietkraag aanwezig, hier en daar met opslag van elzen en wilgen. Af en toe wordt deze rietkraag onderbroken door recreatieve terreintjes. De waarde van deze strook wordt vooral bepaald door de aanwezige waardevolle oever.

3.3 Waardering

Bij de waardering van de kwaliteit van de landschappen gaat het om ruimtelijke (esthetisch) kwaliteiten. De ruimtelijke (esthetisch) kwaliteit wordt bepaald door de ruimtelijk visuele beleving van het landschap en de aanwezigheid van ruimtelijke samenhang tussen de afzonderlijke elementen en de beleving van deze samenhang. Hierbij kan gedacht worden aan verschillende landschapselementen zoals houtwallen, singels, bomenrijen en hagen of struwelen en de patronen waarin deze voorkomen. Ook kan gedacht worden aan de relatie en samenhang tussen het erf, de bebouwing en het omringende landschap. Maar ook de dorpsranden spelen een belangrijke rol in de ruimtelijke visuele beleving van het landschap, naast zichtlijnen en open ruimten of gebieden.

Op grond van de waardering van deze aspecten worden de volgende kwaliteiten/kansen en knelpunten/bedreigingen geconstateerd:

3.3.1 Kwaliteiten en kansen

- » Unieke parallel opgebouwde landschappelijke zonering van de besloten Veluwe, de kleinschalige en lineaire kampen, de veenontginningsgebieden het halfopen kampenlandschap, het polderlandschap en het randmerengebied.
- » Bijzonder grote afwisseling in maat en schaal die geleidelijk wordt opgebouwd: beslotenheid van de bossen, kleinschaligheid van het kampenlandschap op de flanken naar de grootschaligheid van de veenweidegebieden met lange en verre zichtlijnen en uiteindelijk de kustlijn van de randmeren en de ervaring van de weidsheid van het open water.
- » Nog redelijk goede herkenbaarheid van de landschappelijke zonering en de daarbinnen te onderscheiden eenheden met voldoende kansen om deze nog beter beleefbaar te maken.
- » De relatief evenwichtige verdeling van kleinschalig opgezette erven in het kampenlandschap, de geringe aanwezigheid van erven in het veenontginningsgebied en de aanwezigheid van incidentele erven in het polderlandschap.
- » De gave verkavelingsstructuur van het kampenlandschap, het veenontginningsgebied en het polderlandschap.

boerderij nabij het landgoed Zwaluwenburg

- » Landgoederen als bijzondere landschappelijke, cultuurhistorische en natuurlijke elementen in het landschap.
- » Oude zuiveringsvelden aan de Kamperdijk, die nu getransformeerd en heringericht zijn naar fraaie en natuurlijke rietvelden aan de dijk (IIVR). De rietvelden hebben een belangrijke ecologische waarde voor water- en moerasvogels en ook als paaiplaats voor vissen zijn de velden zeer waardevol.
- » De vele (kwel)beken als bijzondere lijnen in het landschap.
- » Rijk aan aardkundige kwaliteiten (vooral het reliëf van de dekzandrug Doornspijk/Hoge Enk, de hoge enk zelf en de dekzandrug aan de Bovenweg).
- » Rust, ruimte, donkerte in het veengebied.

3.3.2 Bedreigingen en knelpunten

- » Vervagen van de heldere overgangen en grenzen tussen de verschillende landschappelijke zones en landschapstypen, een nivellering van het landschap.
- » Vervlakken van de verschillen in met name de overgangszone en dekzandruggen, onder andere door het verdwijnen van landschapselementen.
- » Verstening en verrommeling van het kampenlandschap en de strandwallen.
- » Doorsnijding van landschappelijke structuren en ensembles bij aanleg nieuwe infrastructuur en grootschalige nieuwbouw.
- » Het toevoegen van teveel nieuwe bebouwing in de kenmerkende bebouwingslinten, zonder rekening te houden met doorzichten naar het achterland en het bewaren van onderlinge afstanden tussen gebouwen zal leiden tot het dichtslippen van de bebouwingslinten. Voor het incidenteel toevoegen van nieuwe elementen met bijbehorende spelregels is nog enige ruimte aanwezig.

voorbeeld (kleinschalige) faunapassage

- » De overgangen van de kernen naar het landschap zijn plaatselijk abrupt. De kernranden zijn hard en vormen een groot contrast met het omringende open landschap.
- » Doorbreking van karakteristieke kavelpatronen door opdeling van percelen vanwege het opkomende hobbymatig houden van dieren (paarden) en de nadrukkelijke aanwezigheid van perceelsafscheidingsen.

3.3.3 Bouwstenen voor de visie

- » Versterken verschillende landschapstypen afzonderlijk.
- » Versterken contrasten op de overgangen van de landschapstypen.
- » Behoud openheid poldergebied.
- » Versterken doorgaand netwerk van kleinschalige landschapselementen.
- » Versterken doorgaande bosrand.
- » Behoud (open houden) stuifzandgebieden.
- » Verminderen barrière werking A28/spoorlijn (door bijvoorbeeld aanleg faunapassages).
- » Informatievoorzieningen over ontstaanswijze landschap.
- » Tegengaan verrommeling van het landschap.
- » Beeklopen beleefbaar maken.
- » Uitbreiden padennetwerk met bijvoorbeeld kerkenpaden en boerenlandpaden.
- » Beheren rietkraag, tegengaan opgaande beplanting.
- » Ontwikkelen oeverlijn (rietlandschap) langs randmeren, waarbij reactie-eilandjes gehandhaafd kunnen blijven en onderdeel uitmaken van deze rietzone.
- » Verbeteren van de overgangen tussen stad en land, de kernranden.

3.4 Thema's

Het voorgaande over landschapstypen kent een opbouw naar de ruimtelijk verschillende landschappelijke zones die binnen de gemeente onderscheiden kunnen worden. Daarnaast is voor het totale landschap binnen de gemeente een aantal deelgebiedoverstijgende thema's te benoemen zoals; water, cultuurhistorie, natuur recreatie en landbouw. Deze worden hieronder verder uitgelicht.

3.4.1 Water

Het oppervlaktewatersysteem bestaat binnen de gemeente Elburg uit twee systemen. De cluster Puttenerbeek en de cluster Doornspijkerbeken.

De cluster Puttenerbeek bestaat uit drie watergangen: de Huisbeek, de Eekterbeek en de Puttenerbeek. De beken bevinden zich aan de noordelijke rand van de Veluwe. De Huisbeek stroomt vanaf het zuiden van Doornspijk via Hoge Enk richting Elburg. Vanaf de Broekdijk gaat de Huisbeek over in de Puttenerbeek. De Eekterbeek stroomt door de Broeklanden in westelijke richting naar Elburg. De Puttenerbeek en Eekterbeek komen juist ten zuiden van landgoed Old Putten bij elkaar. Vanaf dat punt stroomt de Puttenerbeek in noordelijke richting naar de stadgracht van Elburg, die via de havensluis vrij uitmondt in het havenkanaal. De beken hebben gezamenlijk een lengte van bijna 8 km, exclusief de stadgracht en Jukbeek (ongeveer 1,3 km). De benaming 'beek' is voor deze watergangen overigens enigszins misleidend. Het zijn meer brede polderwatergangen of weteringen met een zwakke (tot matige) stroming.

greppel in het landschap ten noorden van Doornspijk

Er bestaat een duidelijk onderscheid tussen de verschillende beken. De Huisbeek bevindt zich dicht tegen de rand van de Veluwe. Deze brede watergang (wetering) stroomt door een half besloten landschap met lijnvormige beplanting. De Eekterbeek is een typische veenontginningsbeek. De brede watergang stroomt door een weids en open landschap. Bij Oostendorp is de beek fraai ingepast aan de rand van het nieuwe bedrijventerrein Oostendorp. De Puttenerbeek stroomt via het landgoed Old Putten richting de stadgracht. De stadgracht vormt een beeldbepalend element in Elburg.

De Huisbeek en Eekterbeek worden beide voornamelijk omgeven door landbouwgebieden. Door de hoge grondwaterstanden is het gebied voornamelijk in gebruik als grasland.

In de omgeving van landgoed Old Putten heeft de beek naast een waterhuishoudkundige functie ook een duidelijke recreatieve functie. Het gebied vormt een belangrijk en fraai uitloopgebied voor inwoners van Elburg.

Het waterschap treft sinds 2007 in het kader van het Beheer- en onderhoudsplan Cluster Puttenerbeek (BOP) maatregelen om de (water)kwaliteit te verbeteren. Realisatie van deze plannen geschiedt door middel van de herinrichting van watergangen en het migreerbaar maken van stuwen. Binnen de cluster van de Puttenerbeek wordt gewerkt aan vergroting van de ecologische ontwikkeling bij de Eekterbeek en de Huisbeek. Het beheer is gericht op de ontwikkeling van kwelafhankelijke water- en oevervegetaties door het verwijderen van de voedselrijke sliblaag en de realisatie van flauwe oevers met plas- en drasbermen.

Hoewel het geen A-watergangen zijn, staan de Huisbeek, de Eekterbeek en de Puttenerbeek in verbinding met vele watergangen die loodrecht op de parallelle structuur van het landschap lopen en het veenontginningsgebied en het kampenlandschap doorsnijden. Tot nu toe spelen zij in de beleving van het landschap nog een ondergeschikte rol.

De cluster Doornspijkerbeken bestaat uit de volgende beeksystemen: de Goorbeek, de Papenbeek, de Klarenbeek, waarbij ook de Hazelbeek, de Sijpelbeek, de Bulsinkbeek/Andhuizerbeek, waaronder ook Horsterbeek, Gagelerbeek (beide deels SED-functie: een Specifiek Ecologische Doelstelling), Papierbeek en Enksbeek. In totaal hebben de beeksystemen binnen de cluster Doornspijker beken een lengte van ongeveer 20 km. De cluster Doornspijker beken kent een overwegend landbouwkundig gebruik (grasland) en zorgen voor de afvoer van het oppervlaktewater richting het Veluwemeer.

Enksbeek
Andhuizerbeek
Bulsinkbeek
Gagelerbeek
Papierbeek
Sijpelbeek
Hazelbeek
Klarenbeek
Papenbeek
Goorbeek
Huisbeek
Puttenerbeek
Eekterbeek

Polder Oosterwolde

Gemeente Oldebroek

Polder

Gemeente Dronten

Oosterwolde

Oldebroek

Oldebroek

Elburg

Oostendorp

Hoge Enk

Doornspijk

't Harde

Gemeente Windeby

Nunspeet

Nunspeet

Rentsma Voorrechten

Scherpenberg

Scherpenberg

Het waterschap werkt sinds 2007 aan maatregelen om de (water)kwaliteit van de beken te vergroten (Beheer- en onderhoudsplan Cluster Doornspijkerbeken). Inrichtingsmaatregelen in dit cluster zijn: ingrepen aan het beekprofiel, aanleg flauwe oevers en drasbermen, micromeandering, benedenlopen met paaiplaatsen en rietmoeraszones, aanbrengen opgaande begroeiing, baggeren, vervangen stuwen door cascades en het vervangen van in slechte staat verkerende kunstwerken (duikers, beschoeiing, stuwen).

De cluster Doornspijkerbeken wordt gekenmerkt door een belangrijke landschappelijke waarde. Vanwege de kronkelige loop verwijzen zij naar kreken uit de tijd dat het land overging in de Zuiderzee en vormen zij een waardevol ensemble met de historische kavelstructuur.

Waardering

Bij de waardering van de ruimtelijke (esthetisch) kwaliteiten speelt ook het aspect water een rol. Het gaat hierbij om de ruimtelijk visuele beleving van het water en de aanwezigheid van ruimtelijke samenhang met andere aspecten zoals de verkaveling, natte natuurwaarden en landschapselementen en de beleving daarvan.

Op grond van de waardering van deze aspecten worden de volgende kwaliteiten/kansen en knelpunten/bedreigingen geconstateerd:

Kwaliteiten en kansen

- » Vele watersloten/greppels in het veenontginningsgebied en het open polderlandschap die bijdragen aan de herkenbaarheid van de (historische) verkaveling en richting geven aan het landschap.
- » Meanderende loop van de beken in het open polderlandschap als verwijzing naar kreken uit het verleden.
- » Kans tot versterken van de herkenbaarheid van de landschappelijke zonering door ruimte langs watergangen in het veenontginningsgebied/kampenlandschap te benutten voor karakteristieke beekbegeleidende beplanting.
- » Potentiële dooradering van het landschap met natte natuurwaarden.

- » Watergangen kunnen gecombineerd worden met (wandelpaden). De beleving van het water en het landschap wordt hierdoor vergroot.
- » Water in de gracht rondom de vesting en de recreatiemogelijkheden daarbij, zoals een wandeling langs de stadsgracht.

Knelpunten en bedreigingen

- » Beken en waterlopen zijn nu niet of nauwelijks zichtbaar in het landschap.
- » Beken, waterlopen en greppels hebben vaak een functioneel profielopbouw, waardoor geen gunstige omstandigheden aanwezig zijn voor de ontwikkeling van natuurwaarden binnen het waternetwerk.
- » Vanwege het noodzakelijke onderhoud is er naast natuurvriendelijke oevers beperkte mogelijkheden voor opgaande beekbegeleidende beplanting.

Bouwstenen voor de visie

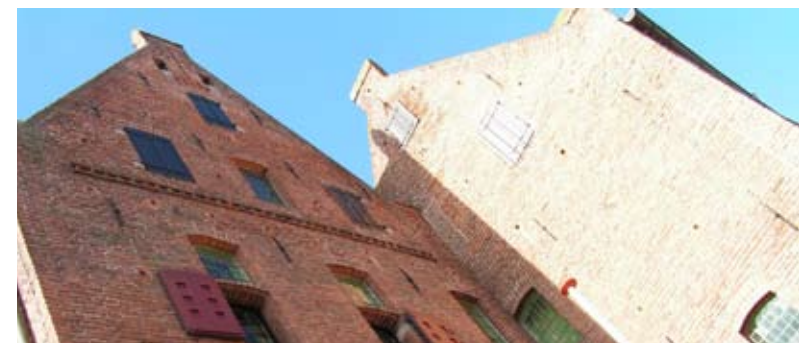
- » Beleefbaar en zichtbaar maken van de bekensystemen, tot in de haarvaten van het kampenlandschap.
- » Ecologische waarde van de beken en oevers vergroten.
- » Watergangen kunnen noord-zuid gerichte gradiëntlijnen versterken door op het betreffende landschapstype afgestemde beekbegeleidende beplanting i.c.m. het creëren van wandelpaden.
- » Versterken van het aaneengesloten blauwe netwerk van beken, sloten en greppels.

3.4.2 Cultuurhistorie

Bij cultuurhistorie in de gemeente Elburg wordt vaak direct aan de vesting gedacht, maar op vele andere locaties in het buitengebied komen ook belangrijke cultuurhistorische waarden voor. Een aantal van deze waarden wordt hieronder uitgelicht.

Vesting en schootsveld de Mheen

De gemeente Elburg heeft veel elementen die cultuurhistorisch van belang zijn. De gehele vesting van Elburg staat hierom bekend en ontleent haar aantrekkingskracht voor toeristen vooral aan de cultuurhistorie. Het historisch waardevolle rechthoekige patroon van de vesting, welke ontstaan is na de verplaatsing van de stad landinwaarts vanwege de kwetsbare ligging, is uniek. De gemeente Elburg hecht al lange tijd veel waarde aan de instandhouding van het cultuurhistorisch erfgoed. In samenhang met de vesting heeft ook het vrije schootsveld van de Mheen een bijzondere cultuurhistorische waarde. De volledige leegte van de Mheen met het scherpe contract van de stedelijke rand heeft een cultuurhistorische én landschappelijke kwaliteit. Het wonen in de vesting is ondanks de beperkingen geliefd vanwege het unieke karakter. Opvallend is dat er, met uitzondering van de zuidzijde, geen naoorlogse uitbreidingswijken tegen de vesting aan zijn gebouwd. Deze velden zijn in vroegere tijden open gebleven vanwege de functie als schootsvelden. De vesting is nu aangewezen als beschermd stadsgezicht en daarom blijven de gebieden rondom de vesting vrij van bebouwing.

Karakteristieke agrarische bebouwing

Een belangrijk element in het landschap van de gemeente Elburg vormen de karakteristieke voormalig agrarische gebouwen. Met name in het kampenland-
schap vormen de kavelpatronen en de (voormalige) agrarische erven een waardevol samenhangend cultuurhistorisch ensemble. Enkele van de vele karakteristieke panden hebben als monument een beschermde status.

Kerkenpaden

Kerkenpaden hebben vaak een lange geschiedenis, ze deden vroeger dienst als voetpad voor de mensen die naar de kerk gingen. Maar ook schoolkinderen maakten veelvuldig gebruik van deze paden. Het was immers de kortste route naar school. Sommige paden zijn nog zichtbaar op oude kaarten. Na de Tweede Wereldoorlog verdwenen veel kerkenpaden. Eén van de belangrijkste oorzaken vormde de toename van het gemotoriseerde verkeer. Ook ruilverkavelingen, de aanleg van industrieterreinen en de uitbreiding van woonkernen deden veel kerkenpaden verdwijnen.

De laatste jaren is er een hernieuwde belangstelling voor kerkenpaden. Steeds meer mensen wandelen in hun vrije tijd. In de gemeente Elburg liggen nog diverse (unieke) kerkenpaden. Recent zijn acht paden hersteld en op de gemeentelijke monumentenlijst geplaatst. Daarmee krijgen deze paden een beschermde status. De acht paden zijn: Pad door De Winckel, Koodijkje, Kadijkje, De Zeuven Vondertjes, Scheelep, Goorpad, Poppepad, Puttenerdijkje.

Landgoederen

De landgoederen zijn karakteristieke en waardevolle elementen, die van grote landschappelijke en cultuurhistorische waarde zijn. De gemeente Elburg telt officieel vier historische landgoederen namelijk Klarenbeek, Old Putten, Schouwenburg en Zwaluwenburg. Deze landgoederen vormen samen met De Haere aan de Bovenweg en de Johannahoeve bij 't Harde een soort gordel van landgoederen en historische landhuizen binnen de gemeente Elburg. Deze zogenaamde gordel is cultuurhistorisch waardevol, maar ook landschappelijk en ecologisch waardevol.

Het landgoed Klarenbeek is een historische buitenplaats en ligt ten zuiden van Doornspijk. Het park behorende bij het landgoed is noord-zuid georiënteerd en heeft een smalle en rechthoekige vorm. Het hoofdgebouw ligt aan de Zuiderzeestraatweg en stamt uit 1842. De parkaanleg dateert uit het begin van de 19e eeuw en wordt gekenmerkt door de Engelse landschapsstijl.

De historische buitenplaats Old Putten grenzend aan de zuidzijde van de kern Elburg, is gebouwd op een zandrug waar vermoedelijk al vanaf de 12e eeuw een kasteel gevestigd is geweest. In de 17e eeuw werd de huidige buitenplaats aangelegd. Het hoofdgebouw heeft een duidelijke relatie met de Puttenerallee. Het complex bestaat naast het hoofdgebouw met koetierswoning annex paardenstal, uit een park, oprijlaan en landerijen richting de molen en Schouwenburg.

Landgoed Schouwenburg is gelegen tussen 't Harde en de kern Elburg. Over de ontstaansgeschiedenis van de Schouwenburg is niets bekend, waarschijnlijk was het oorspronkelijk een boerderij. Sinds de 16e eeuw komt de naam Schouwenburg voor en de kelders onder het hoofdgebouw dateren ook uit deze tijd. De huidige structuur van de buitenplaats dateert uit de 19e eeuw. Centraal in het parkaanleg ligt het hoofdgebouw met een koetshuis, een tuin met kenmerken van de Engelse landschapsstijl en een moestuin. Dit geheel wordt omringd door een gracht welke zich verbreedt tot grote vijvers. Buiten de gracht liggen grote open weides omringd door forse bomenrijen. Verder maken een boerderij en een bos met slingerpaden onderdeel uit van het landgoed. De Eperweg scheidt het landgoed Schouwenburg van het landgoed Zwaluwenburg.

landgoed Zwaluwenburg

Landgoed Zwaluwenburg is gelegen tussen 't Harde en Oostendorp. In 1728 werd het hoofdgebouw gebouwd ter plaatse van een ouder, wellicht versterkt huis (kasteel Wijnbergen) van de historische buitenplaats Zwaluwenburg.

Het is aannemelijk dat het vroegere parkaanleg door een classicistische stijl gekenmerkt werd. Een lange centrale as liep dwars door het huis in oost-westrichting. Het hoofdgebouw staat op een rechthoekig terrein welke door een gracht omgeven wordt binnen de aanwezige structuur van lange en rechte lanen. Vanaf circa 1840 tot 1870 is het park getransformeerd tot een park met een meer landschappelijke stijl. Verder omvat het landgoed onder meer de boerderij De Zwaluwenburg, een rentmeesterwoning, een geometrische tuin en een parkweide.

Defensieterrainen

Ten zuiden van de spoorlijn Zwolle-Amersfoort en de Rijksweg A28 ligt een groot gedeelte van de gemeente Elburg dat in gebruik is als defensie terrein. (de Doornspijkse Heide). Het gebied van Defensie is voor een groot deel niet openbaar toegankelijk. De kenmerkende bossen en heidevelden fungeren mede als schietterrein voor militaire oefeningen en is dus vanwege de veiligheidsredenen niet toegankelijk voor het publiek. Binnen dit gebied is een aantal gemeentelijke en rijksmonumenten aanwezig. Al in 1877 werd op de Woldberg, rond de Hessenweg, een militaire legerplaats aangelegd, waarin zich later de Artillerie Schietschool vestigde.

De gebouwen werden gesitueerd volgens het paviljoensysteem. Het geheel kreeg een parkachtige uitstraling met daarin vrijstaande gebouwen. Er was in die tijd veel aandacht voor de aanleg van gazons en siertuinen en de aanplant van vele bomen en struiken. Later is het militaire terrein in noordelijke richting uitgebreid met de Tonnet Kazerne als noordelijke grens, tegen de spoorlijn aan.

Waterstructuur

Binnen de gemeente Elburg is een groot aantal beeklopen aanwezig, om het gebied te ontwateren (zie paragraaf 3.3.1). Een aantal beken is op een natuurlijke wijze ontstaan en een aantal waterlopen is aangelegd door de mens. Weteringen zijn bijvoorbeeld gegraven watergangen om het gebied te ontginnen en geschikt te maken voor [agrarisch] gebruik. Veel natuurlijke watergangen zijn in de loop der jaren vergraven tot rechte en functionele waterlopen in het gebied. Het natuurlijk meanderende verloop is dan verdwenen. Een aantal beken heeft deze kenmerkende meanderende loop bij de monding in het Veluwemeer, zoals de Andhuizerbeek, de Klarenbeek, Paperbeek en de Bulsinkbeek. Dit kan het natuurlijke verloop van de beek zijn, maar het waterschap werkt sinds 2007 aan maatregelen om de [water]kwaliteit van de beken te vergroten door onder andere het herstellen van de micromeandering in de beeklopen. Water en cultuurhistorie zijn nauw met elkaar verbonden. Het Waterschap Veluwe heeft een uitwerking van watergerelateerd cultuurhistorische beleid gemaakt. Deze is verwoord in het 'Zorg voor Watererfgoed' (april 2010).

In vroegere tijden was Elburg een vestingstad aan zee. Vanaf de haven keek men uit over de Zuiderzee. Aan de overkant lag Amsterdam, welke over de Zuiderzee bereikbaar was met een zogenaamd 'beurtschip'. De ligging van de stad aan de Zuiderzee zorgde ervoor dat visserij een belangrijke bron van inkomsten werd. Zeevaart en zeehandel waren belangrijk en Elburg speelde een bescheiden rol in het hanzestedenverbond. De ligging van Elburg was erg kwetsbaar, wat blijkt uit de verplaatsing van de stad landinwaarts. Hieraan dankt de stad het rechthoekige patroon, wat uniek is in Nederland. Later werden de vestingwerken uitgebreid, zodat Elburg de hele Noord-Veluwe kon verdedigen. Het weidse uitzicht over het water is verloren gegaan bij de aanleg van de Flevopolder. De Zuiderzee is geworden tot een relatief smalle strook water genaamd de randmeren.

Hoewel het Veluwemeer en het Drontermeer (randmeren) toch nog een redelijke breedte hebben, vormen de bossen van Flevoland een scherpe begrenzing. Hoewel langs de voormalige Zuiderzee nooit bedijking is geweest, omdat het gebied van nature hoger lag, zijn in latere tijden toch dijken aangelegd. Direct ten zuidwesten van Elburg vormen de Elburger Zeedijk en de Kerkdijk karakteristieke elementen in het landschap. Ten noordoosten van de vesting ligt de Kamperdijk, die de visuele begrenzing van het polderlandschap vormt. De kenmerkende watergerelateerde elementen zoals de dijken, de vesting, de gemalen en de haven vertellen iets over de strijd van de mens met het water. Behoud van dergelijke cultuurhistorische elementen is belangrijk voor de culturele geschiedenis van een gebied.

Waardering

Bij de waardering van cultuurhistorische kwaliteiten gaat het om de herkenbaarheid van cultuurhistorische elementen, oude patronen en samenhangende waardevolle cultuurhistorische ensembles. Cultuurhistorische objecten en structuren, zoals monumenten, relictten, oude patronen en structuren, geven de omgeving een extra dimensie vanwege hun verwijzing naar het verleden. Cultuurhistorie verschaft een gebied een eigen identiteit. Objecten, zoals de vesting, kerken, landhuizen en molens zijn vanuit hun intrinsieke waarde vaak het behouden waard, maar ook vanwege hun attractieve waarde voor recreatie in het gebied. Het is van belang niet alleen de objecten zelf te behouden en te beschermen, maar ook de directe omgeving ervan, omdat het object en de omgeving vaak nauw met elkaar verbonden zijn. Naast het object zelf, is het evenzeer van belang de geschiedenis van het object te behouden. Daarnaast is het beleefbaar maken van de objecten van belang voor de herkenbaarheid. De verhalen er achter moeten bewaard blijven.

Door het behouden en versterken van de objecten en structuren in hun context en het bekend maken van de verhalen die eraan verbonden zijn, wordt de geschiedenis meer een onderdeel van de beleving van de omgeving waarin men woont, verblijft of recreëert.

Zo herinnert een kerkenpad aan de verbondenheid van de bewoners van het landelijk gebied met de kerk en het geloof.

Op grond van de waardering van deze aspecten worden de volgende kwaliteiten/kansen en knelpunten/bedreigingen geconstateerd:

Kwaliteiten en kansen

- » Landgoederen in de strokenverkaveling vormen mooie ensembles.
- » Relatief gaaf ontwaterings-, ontsluitings- en verkavelingspatroon: regelmatig in het veenlandschap, onregelmatig in het kleilandschap. Het vroegmiddeleeuws ontginningslandschap bij Doornspijk springt eruit.
- » Voor de behoefte aan landbouwgronden werden vroeger markegenootschappen gevormd, waarin regels werden gesteld voor het gebruik van woeste grond. De Mheen en Het Goor werden in deze tijd hiervoor gebruikt en vormen nu karakteristieke verkavelingspatronen in het huidige landschap.
- » Karakteristieke en cultuurhistorisch waardevolle open essen op de flanken en smalle dekzandruggen.
- » Rijke variatie aan [cultuurhistorisch bepaalde] soorten bos: van zeer oude loofbos-complexen en stuifzandgebieden tot rechtlijnig verkaveld productiebos.
- » Ensemble van oude hoevenzwermen tussen Oostendorp en Oosterwolde.
- » De vesting en de open schootsvelden. De Mheen is hier een duidelijk voorbeeld van. Naast de vroegere markegronden, dus ook bestemd als schootsvelden.
- » Oude agrarische enclaves, die nu als fraaie open gebieden in de bosrand liggen.
- » Historische agrarische erven met kenmerkende boerderijen.
- » De verbindingen tussen het landelijk gebied en de kernen via, de kerkenpaden.

Knelpunten en bedreigingen

- » Verstoring van de ruimtelijke ensembles door ontwikkelingen die qua maat en schaal niet passen in de ensembles met name van de oude erven en de landgoederen.
- » Beperkte financiële middelen om landgoederen in de toekomst te beheren en onderhouden.
- » Nieuwbouw die het zicht op vestingstad Elburg wegneemt.
- » Doorsnijding oude verkavelings-, ontwaterings- en ontsluitingspatronen door nieuwe infrastructurele ontwikkelingen en nieuwbouw.
- » Druk van (nieuwe) bebouwing op de agrarische enclaves in de bosrand, die nu fraaie open ruimten vormen.
- » Schaalvergroting in het buitengebied en de invloed van grote schuren op het (open) gebied.
- » Verrommeling heeft een negatieve invloed op de cultuurhistorische waarden in het gebied, zoals karakteristieke agrarische erven.

Bouwstenen voor de visie

- » Behoud cultuurhistorische waarden en elementen.
- » Behoud landschappelijke kwaliteiten van de landgoederen.
- » Schouwenburg, Zwaluwenburg, Old Putten en Klarenbeek als zelfstandige elementen met een eigen karakter behouden.
- » Uitbreiden wandelroutenetwerk via historisch padenstructuur.
- » Informatie voorziening over verhalen vanuit het landschap.
- » Versterken van de relatie van de vesting met het landelijk gebied.
- » Behoud openheid schootsveld De Mheen.
- » Behoud van de (meanderende) bekenstructuur.
- » Verhalen rondom het waterrijke verleden, de strijd met de Zuiderzee, en bijzondere elementen zoals de dijken, de gemalen en bijvoorbeeld de Kop van 't Ende.

3.4.3 Natuur

De grootste waarden binnen de natuur concentreren zich in twee gebieden: de Veluwe en de kuststrook.

Het aaneengesloten natuurgebied van de Veluwe wordt beschouwd als een van Nederlands belangrijkste natuurgebieden. Op de Veluwe komen verschillende landschapstypen voor (bos, heide, zandverstuivingen en agrarische enclaves). De boscomplexen en stuifzandcomplexen zijn naast de cultuurhistorische waarde van grote betekenis voor de biodiversiteit op de Veluwe.

Vanuit het Veluwemassief wordt het open weidegebied met laaggelegen veengronden gevoed door schoon, voedselarm kwelwater. Het gebied heeft daarmee potenties voor het ontwikkelen van zeldzame natte schraalgraslandvegetaties. Daarnaast zijn de open natte weidegronden van groot belang als broed- en foerageergebied voor diverse weidevogelsoorten en in de winter tevens als pleisterplaats voor trekvogels. De moerasoever langs de randmeren vormen een belangrijke schakel in de ecologische verbinding langs de randmeerkust.

De gradiënt van de Veluwe naar de randmeren biedt door de verschillende bodemtypen, (grond)waterstanden en -kwaliteit, het reliëf en de mate van voedselrijkdom, vestigingsmogelijkheden voor verschillende planten- en diersoorten. De geomorfologische opbouw, de aanwezigheid van het IJsselmeer en de kwelstroom vanuit het Veluwemassief zorgen voor een grote verscheidenheid aan natuur.

De Veluwe wordt gekenmerkt door vegetaties van droge en voedselarme omstandigheden, heide, stuifzanden en bos. De continue kwelstroom vanuit het Veluwemassief zorgt in de veenweidegebieden voor bijzondere leefmilieus van planten. Daarnaast vormen deze open gebieden samen met de Veluwe belangrijke natuurgebieden voor vogels die daar broeden, rusten of fourageren. De oevers van de randmeren met zijn riet- en moerasvegetaties vormen tevens ecologisch waardevolle gebieden.

De oevers van de sloten en greppels laten de verschillen in ondergrond goed zien in de verscheidenheid aan soorten. In de overgangszone is sprake van zowel droge als vochtige voedselarme of voedselrijke omstandigheden.

De kleinschalige structuur en afwisseling van open en besloten gebied en het netwerk van houtwallen en singels vormen voor verschillende diersoorten goede leefomstandigheden. Op de landgoederen in deze zone komen diverse waardevolle planten- en diersoorten voor.

Waardering

Bij de waardering van kwaliteiten op het gebied van natuur gaat het om de natuurelementen afzonderlijk, de samenhang tussen de elementen en de ecologische potenties van het gebied. Een aaneengesloten netwerk van natuurgebieden heeft meer kwaliteit, dan afzonderlijke gebieden, omdat dan een uitwisseling van soorten mogelijk wordt. Ook voor het leefklimaat en welzijn van mensen is nabijheid van natuur en ervaring van het verloop van de seizoenen in de natuur van belang. Op grond van de waardering van deze aspecten worden de volgende kwaliteiten/kansen en knelpunten/bedreigingen geconstateerd:

Kwaliteiten en kansen

- » Droog-nat voedselarm gradiëntsysteem van Veluwe tot aan de randmeren.
- » Samenhangend hydrologisch systeem van infiltratie op Veluwe en kwel in het agrarische gebied met potenties voor kwelafhankelijke vegetaties in de beken en aantakende watergangen (haarvaten).
- » Openheid en hoge waterstanden veen- en kleigebieden tussen Hardewijk en Elburg leiden tot een goed leefgebied voor daarvan afhankelijke weidevogels.
- » Relatie randmeren en open veen- en kleigebieden langs randmeren.
- » Strandwallen langs randmeren met bijbehorende droge (stroomdal) graslanden en struwelen.
- » De (potentiële) uitwisselingsmogelijkheden voor flora en fauna tussen Veluwe en randmeren in de nog weinig bebouwde delen van de Veluwerand.
- » De bossen van de Veluwe in combinatie met de open stuifzandgebieden en heideterrainen vormen waardevolle biotopen.

- » De landgoederen vormen als natuurlijke kernen een belangrijk onderdeel van het ecologische netwerk en bieden potenties voor een verbinding tussen de Veluwe en de randmeren.
- » De singels en houtwallen vormen in potentie een belangrijk ecologisch netwerk in aanvulling op de Veluwe.
- » Open weidevogelgebieden en daarbij behorend agrarisch natuurbeheer.
- » De rietzone langs de randmeren heeft een grote ecologische kwaliteit.
- » Beheer van de heidegebieden door defensie, creëert rustige perioden waardoor natuur tot ontwikkeling kan komen en draagt bij aan open zandverstuivingen.

Knelpunten en bedreigingen

- » Door intensivering van het grondgebruik verdwijnen kwetsbare soorten van extensieve graslanden en ruigtes.
- » Het landbouwkundig gebruik (bemesting) leidt tot het verloren gaan van de potenties voor de ontwikkeling van voedselarme kwelafhankelijke vegetaties.
- » Verstoorde relatie tussen Veluwe en overgangsgedebied door met name de A28, veel noord-zuid gerichte groene verbindingen worden doorsneden door infrastructurele werken. Ook de Eperweg verstoort de ecologische relatie tussen de landgoederen aan weerszijden van de weg.
- » Algemene barrièrewerking van verspreid aanwezige infrastructuur.
- » Verdroging, verzuring en vermessing.
- » Toenemende bebouwing.
- » Toenemende recreatieve druk.
- » De huidige ecologische waarde langs de beken is beperkt door het landbouwkundig gebruik van de aangrenzende gronden, de steile oevers en het regelmatige maaibeheer.
- » Verdwijnende landschapselementen, waardoor steeds meer versnippering ontstaat en het netwerk van ecologische verbindingen verder wordt aangetast.
- » Doorsnijding en verstoring van ecologische relaties bij aanleg nieuwe infrastructuur en bebouwing.

Bouwstenen voor de visie

- » Uitbouwen robuust ecologisch netwerk, natuurgebieden en landgoederen met elkaar verbinden.
- » Projecten ten aanzien van beekherstel benutten voor verstreken ecologisch netwerk en aanvullen tot in de haarvaten.
- » Versterken van de hydrologische relatie tussen de Veluwe en het veenweidelandschap door het benutten van kwel in de haarvaten van het watersysteem.
- » Ontwikkelen groene verbinding tussen de bossen van de Veluwe en de open weidegebieden en de kustzone. Uitwisseling mogelijk maken.
- » Verbeteren van de relatie tussen de randmeren en het veenweidegebied voor foeragerende vogels.
- » De relatie tussen het overgangsgedebied, open poldergebieden en het veenweidegebied voor zoogdieren en roofvogels versterken.
- » Verbeteren van de relatie tussen de randmeren en de beken voor diverse vissoorten.
- » Verbinden van verschillende landschapselementen (houtwallen, singels, struweel e.d.), tot een samenhangend ecologisch netwerk.

3.4.4 Recreatie

De gemeente Elburg en de directe omgeving hebben op recreatief gebied veel te bieden. De attracties bieden mogelijkheden voor de verblijfsrecreant en ook voor dagjesmensen. Differentiatie van het aanbod is belangrijk en activiteiten dienen in de tijd gezien goed te worden gespreid, c.q. op elkaar worden afgestemd.

Noemenswaardige attracties binnen de gemeente zijn onder meer: de historische vesting Elburg, de A. Vogeltuinen (Biohorma), de landgoederen en verschillende musea. Het fraaie landschap op de overgang tussen de hooggelegen Veluwe en het laaggelegen open veenweidegebied heeft veel aantrekkingskracht. De afwisseling tussen de verschillende landschappen zoals de open weidegebieden, de coulissen van het kampenlandschap, de zandverstuivingen en de bossen op een relatief korte afstand is aantrekkelijk voor recreatie. Veel toeristen, maar ook bewoners maken een fietstocht of wandeltocht door dit afwisselende landschap, waar historische boerderijen en landgoederen opvallende elementen vormen. Verschillende routenetwerken voor wandelaars en fietsers doorkruisen de gemeente. Langs de randmeren lopen landelijke lange afstand-fietsroutes, ten noorden van Lage Bijssel ontbreekt echter nog een deel. Daarnaast maakt de gemeente Elburg ook onderdeel uit van fietsknooppuntensysteem en is een wandelnetwerk via historische paden in ontwikkeling. De mogelijkheden voor plattelandstoerisme waarin ook het agrarisch bedrijf is opgenomen zijn groot, doordat veel agrariërs hun bedrijfsvoering verbreden. Dit blijkt onder andere uit de recreatieve pleisterplaatsen die zijn ontwikkeld.

Het landschap als toeristische trekker staat ook onder druk. De verrommeling van het landschap vormt een bedreiging.

Door het ontbreken van duidelijk noord-zuid verbindingen is de beleving van de randmeren minimaal. De zo kenmerkende gradiënt in het landschap is beperkt beleefbaar. In de toekomst zullen de wensen en eisen ten aanzien van recreatie en toerisme veranderen. Er ontstaat meer behoefte aan korte actieve vakanties. De ouderen zijn fitter en hebben meer geld en vrije tijd.

Waardering

Bij de waardering van kwaliteiten op het gebied van recreatie in het landelijke gebied gaat het om de belevingsmogelijkheden van het landschap door het bieden van afwisselende netwerken van fiets- en wandelpaden met voldoende rustpunten en kleinschalige attracties.

Daarnaast gaat het om het presenteren van de unieke waarden die bepalend zijn voor de locale identiteit. Op grond van de waardering van deze aspecten worden de volgende kwaliteiten/kansen en knelpunten/bedreigingen geconstateerd:

Kwaliteiten en kansen

- » Kleinschalige afwisselend landschap is aantrekkelijk voor recreatie en toerisme.
- » Zichtbaar aanwezige cultuurhistorie.
- » Stelsel van onverharde wandelpaden.
- » Pleisterplaatsen met een duidelijke landelijke identiteit.
- » De aanwezige recreatie gericht op beleving van natuur en landschap biedt kansen voor agrariërs om hierop in te spelen.
- » De aantrekkingskracht van de vesting Elburg kan worden benut om meer recreanten naar het landelijk gebied te trekken.

Knelpunten en bedreigingen

- » Verkeersveiligheid van recreatief fietsverkeer voor met name in het kampenlandschap en ook de veenweidegebieden vanwege de combinatie met autoverkeer en landbouwverkeer.
- » Recreatieve paden over boerenland leiden mogelijk tot hinder voor agrariërs (vernieling).

Bouwstenen voor de visie

- » Versterken routenetwerk door aanleg van (historische) wandelroutes en de toevoeging van pleisterplaatsen en toeristische opstappunten.
- » Relatie vesting en landelijk gebied versterken door routenetwerk, toeristische opstappunten en (groene) verbindingen.
- » Bij toekomstige recreatieve ontwikkelingen, locaties mijden waar reeds veel landbouwverkeersbewegingen voorkomen. Gevaarlijke situaties kunnen zo voorkomen worden.
- » Landschappelijke inpassing extensieve verblijfsrecreatie (kamperen bij de boer).
- » Tegen gaan van de verrommeling van het landschap.

3.4.5 Landbouw

Het buitengebied van Elburg is van oudsher voor een belangrijk deel een agrarisch productiegebied. Melkveehouderij, akkerbouw en tuinbouw vindt plaats in zowel het kleinschalige kampenlandschap, het veenontginningslandschap als ook in open poldergebied. De landbouw is de afgelopen decennia sterk van karakter veranderd, maar blijft, met uitzondering van het bosgebied van de Veluwe, de belangrijkste ruimtegebruiker in het buitengebied. De aandacht gaat uit naar handhaving van een economisch gezonde agrarische sector. Voor het beheer van het buitengebied en behoud van de landschappelijke waarden is voortzetting van agrarische activiteiten van groot belang. De agrariër is, en zal ook in de toekomst, de belangrijkste beheerder van het landschap zijn. Graslanden geven het landschap de openheid, waardoor de gewaardeerde afwisseling tussen open en besloten ontstaat. De agrarische bedrijvigheid geeft een extra dimensie aan het ervaren van het landelijk gebied. Het zien van de werkzaamheden, het maaien van de gras, het ploegen van het land en de koe in de wei geeft het landschap een extra kwaliteit. De beleving van de seizoenen wordt versterkt door de agrarische werkzaamheden. Door de relatieve openheid van de agrarische erven in de gemeente Elburg is relatie tussen erf en landschap duidelijk waarneembaar en is het werk in de agrarische sector zichtbaar.

Toch is ook hier de agrarische sector onderhevig aan een herstructurering. Het aantal agrarische bedrijven blijft afnemen als gevolg van investeringen die nodig zijn vanwege de opschaling van economische markten, de regelgeving op het gebied van milieu of vanwege gebrek aan een opvolger. Op de functionerende agrarische bedrijven leidt de herstructurering tot de keuze voor een verdere schaalvergroting en specialisatie of tot de keuze om via verbreding met natuurbeheer en inkomsten uit recreatie minder afhankelijk te worden van de ontwikkeling in de agrarische sector. Vanwege de kleinschaligheid van het landschap in de gemeente Elburg zijn de mogelijkheden voor schaalvergroting beperkt. De uitruil van gronden, met behoud van kenmerkende patronen en structuren, is belangrijk voor de schaalvergroting en herstructurering binnen de agrarische sector van de gemeente Elburg.

Naast schaalvergroting wordt dan ook vaak gekozen voor verbrede landbouw, zoals: biologische landbouw, ontwikkeling van streek eigen producten, agrarisch natuurbeheer, agrotourisme en combinaties met zorg of kinderopvang. De bedrijven zoeken afwisselend naar verbreding van de landbouw in de recreatieve sfeer of natuurbeheer of naar een bepaalde vorm van schaalvergroting. Naast het passieve landschapsbeheer door het beheeren van agrarische percelen kiezen veel agrariërs in de gemeente Elburg voor actief landschapsbeheer zoals al of niet gesubsidieerd weidevogelbeheer, het beheer van erfbeplanting en andere landschapselementen en het beheer van wandelpaden. Om binnen de beperkte mogelijkheden die het landschap in de gemeente kent ook vorm te geven aan de gewenste schaalvergroting, is een herverkaveling gewenst om de te bewerken percelen aaneengesloten en dichter bij het erf te krijgen.

Waardering

Bij de waardering van kwaliteiten op het gebied van de landbouw gaat het om de geschiktheid van de grondsoort en de hoogte van het waterpeil, de grootte van de kavels en de mate waarin de kavels dicht bij het agrarisch bedrijf zijn gelegen. Daarnaast is het in toenemende mate van belang of er zich mogelijkheden voordoen om in te spelen op recreatie en toerisme in de omgeving, of diensten te verlenen op het gebied van zorgverlening, landschaps- of natuurbeheer of waterberging.

Op grond van de waardering van deze aspecten worden de volgende kwaliteiten/kansen en knelpunten/bedreigingen geconstateerd:

Kwaliteiten en kansen

Aantrekkelijkheid van Elburg voor recreanten die gericht zijn op beleving van natuur en landschap, en de aanwezige landschapselementen, weidevogels en potenties voor kwelafhankelijke vegetaties biedt kansen voor verbreding van de agrarische bedrijfsvoering.

Knelpunten en bedreigingen

- » De beperkte mogelijkheden voor schaalvergroting vormen een bedreiging voor het voortbestaan van bedrijfsmatige landbouw.
- » De achteruitgang in de landbouw kan leiden tot een opsplitsing van het eigendom van agrarische gronden, het ontbreken van eenheid in het beheer over een grotere oppervlakte en een toename van hobbymatig gebruik en effecten van verrommeling.
- » De druk tot schaalvergroting vormt een bedreiging voor het benutten van ruimte voor landschapselementen op de agrarische percelen.
- » Schaalvergroting leidt tot agrarische bebouwing die qua omvang niet aansluit bij het kleinschalige landschap en de aard en schaal van de erven in dit landschap.
- » De beleefbaarheid van het landschap is van groot belang voor de gemeente Elburg, maar denk ook aan de leefbaarheid voor de lokale bevolking en de agrarische sector.

Bouwstenen voor de visie

- » Behoud van agrarische functie door naast ruimte voor schaalvergroting, ruimte te bieden voor verbreding.
- » De agrariër is en blijft in de toekomst de belangrijkste beheerder van het landschap, voorkom onnodige belemmering in de bedrijfsvoering. Bereidheid onder agrariërs om mee te werken aan landschapsbouw en ontwikkeling is groot, mits een optimale bedrijfsvoering niet onder druk komt te staan.
- » Schaalvergroting door uitruil van gronden met behoud van karakteristieke verkavelingspatronen.
- » Zorgvuldige inpassing van grootschalige bebouwing, zodat agrarische sector perspectief houdt en tegelijk de kwaliteit van het landschap in tact blijft.

3.5 Opstap naar de visie

Het landschap binnen de gemeente Elburg heeft bijzondere waarde. Het vormt een bijzonder heldere overgang van de Veluwe naar de randmeren via verschillende parallel aan elkaar liggende landschapstypen. De robuuste bossen en heidevelden van de Veluwe worden opgevolgd door het kleinschalige en mozaïekachtige kampenlandschap, gevolgd door een veenontginningslandschap, dat na een half open kampenlandschap overgaat in de openheid en weidsheid van de polders.

De grote mate van herkenbaarheid van deze landschapstypen en de variatie en contrasten binnen een klein oppervlak zijn van grote waarde en bieden grote potenties voor recreatie en toerisme, een aangenaam woonmilieu en kansen voor verbrede landbouw.

In deel II van het LOP zal de visie op dit gebied nader worden uitgewerkt. Centraal staat daarbij als eerste dat alle geleidelijke ontwikkelingen zo veel mogelijk op een streekeigen wijze dienen aan te sluiten en invulling te geven aan de kenmerken van de verschillende landschapstypen. Hiertoe wordt een basisvisie uitgewerkt die nader in gaat op deze kenmerken.

Vervolgens worden enkele opgaven uitgewerkt om actief te komen tot een versterking van het landschap, het gaat daarbij om de volgende opgaven:

- » Verbindingen tussen landschap en ecologie ter versterking van een ecologische structuur.
- » Versterken van enkele representatieve gradiëntlijnen waarbij de overgangen van ieder landschapstype tussen de Veluwe en de randmeren worden gemarkeerd.
- » Landschappelijke inpassing van kernranden.
- » Versterken van het recreatieve netwerk.

De agrarische functie blijft belangrijk voor het landschap. De agrariër is de beheerder van het buitengebied en bepaalt de kwaliteit ervan. Behoud van de agrarische functie, op een slimme wijze inspelend op schaalvergroting of verbreding is dus van wezenlijk belang voor het bestaan van het landschap.

Het vergroten van de kennis van het landschap en de ontstaansgeschiedenis hiervan brengt meer waardering met zich mee. Door het vergroten van de waardering zal de betrokkenheid bij het landschap onder bewoners en gebruikers verder toenemen. Door concrete handreikingen te bieden worden de inwoners geholpen om deze betrokkenheid om te zetten in maatregelen die leiden tot versterking van de identiteit van de verschillende landschapstypen. Via concrete uitvoeringsmaatregelen wordt de realisatie gestimuleerd. Samen bouwen aan het landschap.

ontbreken landschappelijke inpassing kernranden (noordrand Doornspijk)

huidige kwaliteit van het landschap verder uitbouwen

DEEL 2

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

4 Visie LOP

4.1. Inleiding

Dit is het visiedeel van het rapport, deel II van het landschapsontwikkelingsplan (LOP). De in deel I omgeschreven bevindingen uit de verkenning dienen als basis voor de landschapsontwikkelingsvisie. De visie zal uiteindelijk aangevuld worden met een uitvoeringsparagraaf. Het geheel wordt kort en bondig en vooral beeldend samengevat in het zogenaamde beeldenboek. Hierin wordt duidelijk voor de gebruiker in welk landschapstype welke landschapselementen en beplantingssoorten mogelijk zijn, het beeldenboek inspireert en geeft het wensbeeld voor de toekomst weer. Op deze manier kan gericht een start worden gemaakt met het actief versterken van het landschap in de gemeente Elburg.

4.1.2 Doel van de visie

De voorliggende landschapsvisie heeft als doel te komen tot een robuust landschap met identiteit.

De visie wil de unieke landschappelijke kwaliteit behouden en versterken, omdat deze op zichzelf van bijzondere waarde is.

Het streven is bovendien gericht op het aanbrengen of herstellen van samenhang. Het gaat daarbij om samenhang tussen het landschap en de verschillende functies die daarbinnen hun plek hebben. Gedacht kan worden aan samenhang met een recreatief netwerk van routes, of ecologische relaties tussen verschillende deelgebieden, maar ook de verbondenheid van de plek en de mensen die er wonen en werken, en relaties tussen de verschillende tijdslagen met respect voor relictten uit eerdere culturen.

De drijvende kracht om met elkaar aan het landschap te willen bouwen zal voort moeten komen uit de verbondenheid en verantwoordelijkheid die mensen voelen en beleven bij het landschap. Nieuwe functies moeten op een landschappelijk verantwoorde wijze worden ingepast. Het zichtbaar maken van de landschappelijke kenmerken in dit landschap vergroot de leesbaarheid van het gebied. Een landschap is leesbaar door de samenhang die waargenomen kan worden tussen verschillende tijdslagen, van het ontstaan tot de meest recente ontwikkelingen. Wanneer de gebruiker het landschap begrijpt, zal de waardering van het landschap en de lokale identiteit van de streek waarin men leeft, vergroot worden.

Landschapsontwikkelingsvisie Elburg

Door het versterken van de beleving van de aanwezige kwaliteiten gaan deze kwaliteiten een belangrijkere rol vervullen voor de recreant, de huidige bewoners en gebruikers van het gebied.

Het streven is erop gericht om te blijven bouwen aan het landschap met respect voor alle functies die daar in een plek hebben. De visie wil daarvoor concrete handreikingen bieden.

4.1.3 Proces

Om te komen tot de voorliggende landschapvisie is, zoals ook voor deel I, een open en interactief planproces gehanteerd. Binnen de gemeente zijn ambtenaren van diverse afdelingen betrokken bij het opstellen van het LOP. Naast de verschillende ambtenaren en de verantwoordelijke wethouders, zijn ook belangenvertegenwoordigers van organisaties die betrokken zijn bij de toekomst van het landelijk gebied betrokken bij de planvorming. Verder zijn ook burgers en bewoners van de gemeente Elburg, die wonen en/of werken in het buitengebied betrokken bij het LOP, vertegenwoordigd in een klankbordgroep. Middels interviews, een locatiebezoek, discussieavonden, workshops, een website en het informeren van de raad heeft men kunnen aangeven wat belangrijk is voor het landschap en de toekomstige inrichting hiervan. Op deze manier hebben ze een belangrijke bijdrage geleverd aan de totstandkoming van dit LOP. Zorgvuldige omgang met dit bijzondere, maar ook kwetsbare, landschap is van belang voor de toekomst van de gemeente Elburg.

4.1.4 Opzet visie

De landschapsontwikkelingsvisie voor de gemeente Elburg wordt opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- » Een basisvisie voorzien van een 'beeldenboek'. Hiermee kan de geleidelijke landschappelijke ontwikkeling van het gebied in goede banen worden geleid. Het vormt een inspiratiebron en een toetsingskader.
- » De uitwerking van enkele centrale opgaven. Deze centrale opgaven hebben tot doel om actief te komen tot een versterking van de landschappelijke kwaliteit.

De basisvisie vormt het landschappelijke toetsingskader voor nieuwe ontwikkelingen. Het doel van de basisvisie is om de basiskwaliteiten van het Elburgse landschap te behouden. Bij de beoordeling van initiatieven wordt op basis van de basisvisie bezien in hoeverre het initiatief passend is of op een juiste wijze wordt ingepast vanuit het streefbeeld dat is geformuleerd voor het betreffende landschapstype. Ook vormt de basisvisie een inspiratiebron voor initiatiefnemers.

In de basisvisie wordt voor de verschillende landschapstypen de gewenste ontwikkelingsrichting beschreven. De basisvisie gaat in op de huidige basiskwaliteiten van het landschap die behouden dienen te worden en op mogelijkheden om deze waarden te versterken. Daarbij wordt de landschapszonering gebruikt die in het analysedeel is onderscheiden. Het gaat daarbij om het randmerengebied, het open polderlandschap, het half open kampenlandschap op de dekzandruggen, het veenontginningslandschap, het kampenlandschap onderverdeeld in lineaire kampen en kleinschalige kampen en als laatste de Veluwe.

De landschapvisie wordt verbeeld in een basisvisiekaart en uitgewerkt in een 'beeldenboek'. De pijlen, landschapselementen en andersoortige lijnen of vlakken op de kaarten in het LOP zijn veelal indicatief weergegeven en vormen een mogelijke toekomstige weergave van de werkelijkheid. Aan de kaarten in het LOP kunnen geen rechten worden ontleend. In het beeldenboek zijn inspirerende voorbeelden opgenomen van de specifieke eigenschappen van de verschillende landschapstypen en de wijze waarop deze kunnen worden versterkt. Dit beeldenboek geldt als een praktische handreiking voor initiatiefnemers en voor toetsers van initiatieven.

Aanvullend op de basisvisie zijn enkele 'centrale opgaven' geformuleerd om de landschappelijke kwaliteit van de gemeente Elburg actief te versterken.

Vervolgens wordt de basisvisie aangevuld met extra opgaven die uitgeschreven worden. Waar de basisvisie gericht is op de landschappelijke zonering binnen de gemeente en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit, overstijgen de opgaven deze zonering en wordt ingegaan op belangrijke aspecten die bijdragen aan de leefbaarheid en de beleving van het landschap.

De opgaven komen voort uit de analyse van de kernkwaliteiten in het gebied. De meest belangrijke knelpunten of kansen worden in de vorm van deze opgaven aangepakt. De opgaven zijn:

- » Verbindingen tussen landschap en ecologie ter versterking van een ecologische structuur.
- » Versterken van enkele representatieve gradiëntlijnen waarbij de overgangen van ieder landschapstype tussen de Veluwe en de randmeren worden gemarkeerd.
- » Landschappelijke inpassing van kernranden.
- » Versterken van het recreatieve netwerk.

In de basisvisie en de opgaven van het LOP wordt inzichtelijk gemaakt op welke wijze de landschappelijke kwaliteit van de gemeente Elburg de komende 10 jaar versterkt zal gaan worden. De visie op het landschap wordt aangevuld met een uitvoeringsprogramma. Hierdoor kan ook echt een start gemaakt worden met het actief versterken van het landschap. Een jaarlijkse evaluatie van het uitvoeringsprogramma en eventuele bijstelling is noodzakelijk om adequaat op nieuwe of veranderende inzichten te reageren.

4.2 Basisvisie

Centraal uitgangspunt: unieke landschappelijke verscheidenheid behouden en daar waar mogelijk herstellen.

Het landschap kenmerkt zich door een heldere landschappelijke zonering, met een grote mate aan diversiteit en contrasten. Het landschap is hierdoor zeer aantrekkelijk voor de bewoner, gebruiker en de recreant, maar ook voor flora en fauna. De basisvisie hanteert daarom als centraal uitgangspunt dat gestreefd wordt naar het behouden, herstellen en versterken van de landschappelijke verscheidenheid.

De basisvisie is erop gericht om binnen deze karakteristieken de contrasten te handhaven, de diversiteit te vergroten, samenhang te versterken en de gradiënten in het landschap duidelijk zichtbaar en beleefbaar te maken. Verdere nivellering van het landschap moet voorkomen worden. Dat betekent dat ingezet wordt op het herstel van samenhang in het landschap. Dit betekent het aanbrengen van meer samenhang in de afzonderlijke structuren en patronen binnen de landschapszones zelf en op het accentueren van de verschillen tussen de zones onderling. De grenzen en overgangen tussen de verschillende zones zullen benadrukt worden, zodat er een helder en leesbaar landschap ontstaat. De grenzen worden bepaald door het landschap en de cultuurhistorie. Langs deze lijnen zijn recreatieve routes mogelijk die zorgen voor een optimale beleving van het landschap.

Voor de agrarische sector is een belangrijke rol weggelegd als beheerder van dit landschap. Behoud van de huidige kwaliteit begint bij de agrariërs, die een groot deel van het landschap in eigendom hebben. Er moet gezocht worden naar middelen om het herstel en het versterken van dit bijzondere landschap te stimuleren, samenwerking met andere partijen is hierbij van belang. Voor de agrariërs moet de huidige bedrijfsvoering mogelijk blijven, met daarnaast de mogelijkheid om het landschap op een goede manier te onderhouden. De agrarische functie moet behouden blijven om het landschapsbeheer in de toekomst te garanderen. Hiervoor moet het de mogelijkheid worden geboden om de gewenste schaalvergroting door te voeren. Daarnaast moet ook ruimte geboden worden voor verbreding binnen de agrarische sector.

Verbreding kan gezocht worden binnen de recreatieve sector, huis aan verkoop of bepaalde vormen van natuur- of landschapsbeheer. Bij schaalvergroting door uitruil van gronden staat het behoud van karakteristieke verkavelingspatronen voorop. Groot-schalige bebouwing in het buitengebied zal zorgvuldig moeten worden ingepast, zodat de kwaliteit van het landschap in tact blijft en tegelijk de agrarische sector perspectief houdt.

De basisvisie is vanwege de heldere landschappelijke zonering uitgeschreven per landschapstype. Het landschap is in te delen in zes verschillende zones parallel aan de randmeren: het randmerengebied langs de oevers van het Veluwemeer en het Drontermeer, het open polderlandschap met onder andere de Waterlandspolder, Het Goor en De Mheen met daarachter het halfopen kampenlandschap op de oude dekzandrug. De kernen Doornspijk, Hoge Enk en Oostendorp liggen ook op deze dekzandrug. Daarachter in zuidelijke richting bevindt zich het veenontginningslandschap met landgoed Klarenbeek als bijzonder element. Het daarna volgende kampenlandschap kan onderverdeeld worden in twee deelgebieden; het zogenaamde lineaire kampenlandschap en het kleinschalige kampenlandschap. De laatste zone wordt gevormd door het besloten Veluwemassief. Binnen het Veluwemassief liggen halfopen, agrarische enclaves als aparte eenheden temidden van de uitgestrekte bossen, heideterreinen en stuifzanden.

4.2.1 Oeverzone randmerengebied

De basisvisie richt zich op het behouden van de ecologisch waardevolle rietzone langs de randmeren. Langs de randmeerkust worden de aanwezige natte natuur, rietoevers en moerasvegetatie behouden en daar waar mogelijk verder ontwikkeld in het kader van de ecologische verbindingszone langs de randmeerkust.

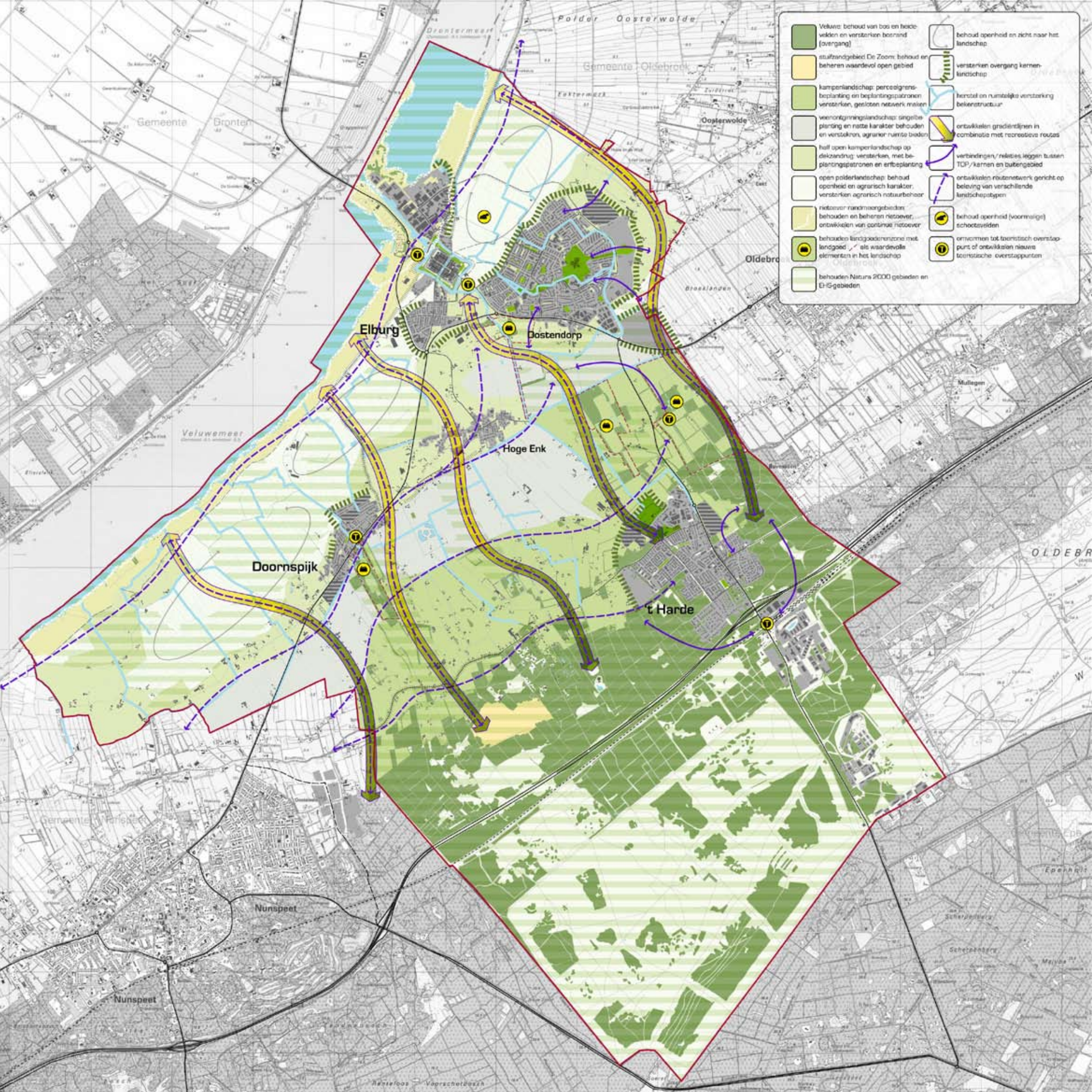
Continuïteit van de rietzone is van belang voor de landschappelijke en ecologische waarde. Binnen deze zone is een aantal recreatie-eilandjes aanwezig. Deze reactie-eilandjes maken onderdeel uit van de rietzone. Overbodige beschoeiing en harde oevers kunnen op termijn omgevormd worden tot zachte rietoevers.

Voor het verbeteren van een zoveel mogelijk aaneengesloten rietkraag is het van belang deze oevers te voorzien van natuurlijke oevers met rietbegroeiing. Het verzachten van de oevers draagt bij aan de ecologische en landschappelijke kwaliteit van het rietland-schap. Het beheer van rietlanden moet meegenomen worden bij de uitvoering van het LOP. Bij achterstallig beheer van het riet ontstaat wilgenopslag. Deze past niet binnen de rietzone en moet derhalve verwijderd worden. Riet vergt een redelijk intensief beheer.

In de Natura 2000 instandhoudingsdoelstellingen voor het gebied wordt gesteld dat er minimaal 40 broedparen van Grote Karekiet zouden moeten zijn in de randmeren. Ontwikkeling van riet en een continue rietkraag, waar mogelijk, zijn daarbij van belang.

Het rietlandschap loopt vanuit het zuidwesten door in noordoostelijke richting, via de strekdam en de Kamperdijk. De oeverzone en de strekdam vormen een belangrijke schakel in het ecosysteem. Een goede verbinding tussen het Veluwemeer en het Drontermeer draagt bij aan de waarde van het ecosyteem voor vissen, amfibieën en moerasvogels. Het Veluwestrandbad, de haven van Elburg en bedrijventerrein de Kruismaten vormen een barrière in de ontwikkeling van een continu rietlandschap. De voormalige zuiveringsvelden aan de Kamperdijk vormen tezamen met de grote rietvelden bij de Korte Waarden de randen van de barrière. Een verbinding tussen beide is wenselijk voor het vergroten van de ecologische waarden.

De breedte van de rietzone parallel aan de oeverlijn is variabel. Rietontwikkeling landinwaarts, op plaatsen waar het kan, is vanuit ecologisch oogpunt gewenst, omdat rietontwikkeling richting het water kan leiden tot een aantasting van de oppervlakte aan kranswieren in de randmeren. De instandhoudingsdoelstelling vanuit Natura 2000 voor het habitatype Kranswieren komt hiermee anders onder druk te staan. Bij de ontwikkeling van het rietlandschap wordt aansluiting gezocht met het project Integrale Inrichting Veluwe Randmeren.

In de oeverzone monden de Doornspijkerbeken uit. De Goorbeek, Papenbeek, Klarenbeek, Sijpelbeek en de Andhuzier-Bulsinkbeek vormen tezamen het cluster Doornspijkerbeken. Bij de herinrichting van de Doornspijkerbeken zet het waterschap Veluwe in op het verbeteren van de oever- en waterkwaliteit. Het verwijderen van beschoeiing, duiker en stuwen en het verbreden van de oevers moet de waarde van het bekensysteem vergroten. Er is ruimte voor water, moeras en natuur, ofwel de oevervariatie wordt vergroot.

De Oude Zeeweg vormt de zuidelijke grens van de oeverzone en is tevens een belangrijke schakel in het (fiets) routenetwerk van de gemeente, maar ook van de regio. Ten oosten van de Bliksweg ontbreekt de verbinding in het routenetwerk met de Oude Zeeweg. Voor het versterken van het netwerk is het van belang om een verbinding tussen beide te realiseren. De beleefbaarheid van het landschap wordt hierdoor vergroot.

4.2.2 Open polderlandschap

De basisvisie is gericht op het behouden van de openheid van dit gebied. Opgaande beplanting moet voorkomen worden. Het open polderlandschap vormt een contrast met het overige landschap in de gemeente Elburg. Het doorzicht, de leegte door de slechts sporadisch aanwezige bebouwing en de plaatselijk aanwezige onregelmatige verkaveling als gevolg van kronkelende watergangen hebben een belangrijke landschappelijke waarde.

De gemeenschappelijke weidegronden (Het Goor en De Mheen) buiten de vesting vormen een bijzonder open gebied. De Mheen fungeerde in vroegere tijden als schootsveld. Vanwege deze functie is de openheid altijd behouden gebleven. Gezamenlijk agrarisch gebruik van deze gronden was wel mogelijk en het open karakter is behouden. Ook Het Goor is een gezamenlijk weidegebied en heeft een kenmerkend verkavelingspatroon. Voor de zichtbaarheid van de vesting, de cultuurhistorische waarde en de agrarische functie is het van belang de openheid van Het Goor en De Mheen nadrukkelijk te behouden.

Het open polderlandschap fungeert voor weidevogels als rust en foerageergebied. Open graslanden en relatief hoge waterstanden, naast een aangepast maai-beheer (maaien na bepaalde data), zijn nodig voor behoud van de weidevogels.

Landbouw is echter de voornaamste en belangrijkste functie in dit open landschap. De positie van de landbouw in dit gebied mag niet verder aangetast worden. Schaalvergroting en ruilverkaveling zal nodig zijn voor een vitale agrarische sector. De plannen hiervoor zijn reeds in gang gezet.

Landschappelijke karakteristieke elementen, zoals erfbeplanting, poelen op landbouwpercelen en kerkenpaden moeten worden behouden en ook onderhouden. De Stichting Landschapselementen Elburg en de gebruikers en bewoners van het gebied vormen een belangrijke spil in het onderhouden van deze landschapselementen. De erfbeplanting bestaat uit boomgroepen van els, es en okkernoot, naast hoogstam boomgaarden, singels van inheemse soorten zoals els, Gelderse roos, vuilboom en meidoorn en hagen van beuk, veldesdoorn en meidoorn. De toegankelijkheid van dit landschap kan vergroot worden door de aanleg van nieuwe kerkenpaden en boerenlandpaden. De beleefbaarheid van het landschap zal verder toenemen. Kerkenpaden vormen cultuurhistorisch waarvolle wandelpaden, welke de identiteit van het gebied mede bepalen. De mogelijkheden voor dagrecreatie en lokale ommetjes worden hiermee vergroot.

De ecologische waarde van dit gebied kan verder vergroot worden door het toepassen van extensief maai-beheer langs beken, sloten en greppels. Maar ook langs perceelsranden kan door extensief maaien een voedselarm en soortenrijke vegetatie ontstaan. Door deze wijze van beheer ontstaat een fijnmazig ecologisch netwerk tot in de haarvaten van het landschap. Dit kan echter wel tot beperkingen van de agrarische functie in het gebied gaan leiden. Hier ontstaat een spanningsveld tussen landbouw en ecologie, waarbij zorgvuldige afweging en keuzes gemaakt moeten worden.

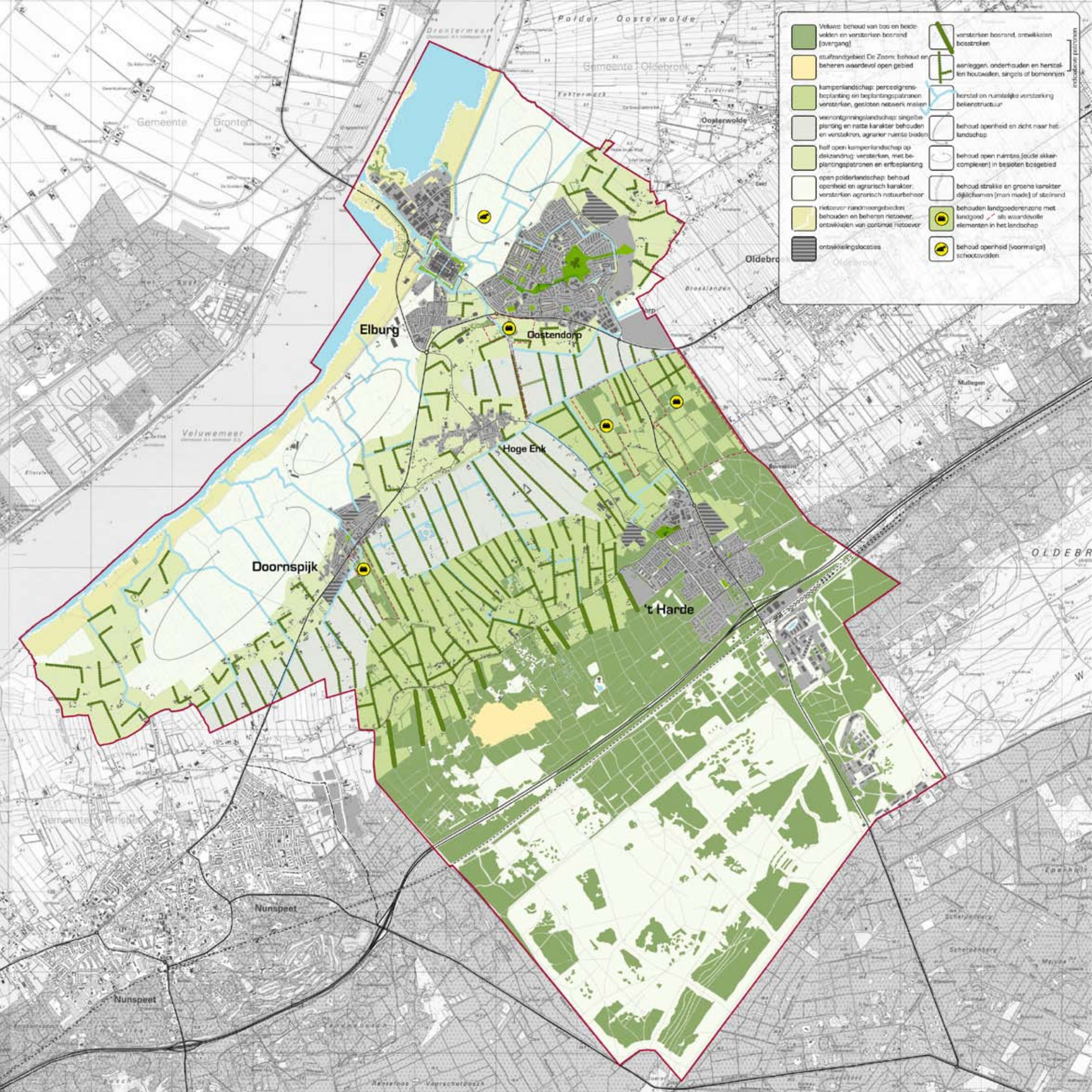
De Elburger Zeedijk en de Kerkdijk vormen karakteristieke elementen vanwege hun duidelijke verwijziging naar het verleden als kustlandschap. Ten westen van de Kerkdijk ligt een kolk. Dijkdoorbraken laten de strijd met het water zien, deze karakteristiek doorbraakkolk is landschappelijk en cultuurhistorisch gezien dan ook zeer waardevol en moeten daarom ook behouden blijven. Op de oude Kerkdijk en Kamperzeedijk blijven de cultuurhistorische en de ecologische doelstellingen behouden. De Kerkdijk kan op termijn een belangrijke rol gaan vervullen als ecologische verbinding tussen de randmeren en de Veluwe. De landschappelijke waarde dient daarbij behouden te blijven. De dijk moet herkenbaar blijven als (voormalig) waterkerend element; een robuuste groene, door de mens gemaakte, lijn in een open landschap.

4.2.4 Half open kampenlandschap

De basisvisie streeft naar het versterken van het half open kampenlandschap op de dekzandruggen. De kleinschalige structuur als het centrale kenmerk van dit landschap wordt benadrukt door het behoud, aanvulling en de aanleg van houtsingels en erfbeplanting. Het verder ontwikkelen van een gedegen landschappelijk raamwerk door het versterken van de karakteristieke beplantingstructuur van houtsingels en erfbeplantingen draagt bij aan het vergroten van de leesbaarheid van het landschap. Overgangen met de aangrenzende meer open of juist meer besloten landschapstypen worden duidelijk zichtbaar en de contrasten worden versterkt. Het behouden van cultuurhistorische waarden is van belang voor de identiteit van het landschap en de waardering hiervan. Het behouden en herkenbaar maken van deze waarden door het versterken van de erfbeplantingen, wegbeplantingen, beeldkwaliteit van de karakteristieke bebouwing van de agrarische erven en de hoevezwerm tussen de Oostendorperstraatweg (het verlengde hiervan) en de Reesweg speelt daarbij een belangrijke rol.

visie LOP: basisvisie

Voor het versterken van het kleinschalige landschap wordt ingezet op onderhouden en het aanleggen van karakteristieke landschapelementen bestaande uit houtsingels op perceelsgrenzen met diverse inheemse struikvormers zoals vuilboom, inlandse vogelkers en hazelaar. Speciale aandacht gaat uit naar het creëren van een doorgaand netwerk van houtsingels, zodat hun ecologische functie wordt vergroot. Soms kan daarbij meegewerkt worden aan het ‘verplaatsen’ van een houtsingel vanwege de wens tot een efficiënte agrarische bedrijfsvoering. Een geïsoleerd gelegen houtsingel kan worden gerooid, onder de voorwaarde dat elders een houtsingel wordt gerealiseerd, die zo mogelijk een verbinding creëert tussen andere houtsingels.

In aanvulling op houtsingels wordt het open kampenlandschap ook versterkt door behoud en ontwikkeling van streekeigen erfbeplanting. Het beleid richt zich op het omvormen van de bestaande erfbeplanting tot streekeigen erfbeplanting of de aanleg van nieuwe erfbeplanting bij de inpassing van nieuwe initiatieven. De erfbeplanting in het half open kampenlandschap dient bij voorkeur te bestaan uit boomgroepen bestaande uit eik, linde, paardenkastanje en beuk, boomgaarden (hoogstam), hagen van beuk of veldesdoorn en singels van eiken en diverse inheemse struikvormers.

Bij medewerking aan nieuwe initiatieven in het landelijk gebied zoals ‘rood-voor-rood’ of de toepassing van nieuwe mogelijkheden op grond van het bestemmingsplan, zal een actieve bijdrage worden gevraagd om te komen tot een versterking van de erfbeplanting en de realisatie van houtsingels.

Bij de aanleg van nieuwe landschapselementen, zoals de houtwallen kan eveneens de padenstructuur in het buitengebied worden versterkt. Boerenlandpaden of kerkenpaden kunnen samen met de aanleg van nieuwe landschapselementen de beleving van het buitengebied vergroten.

Ook het aanbrengen van (eenzijdige) wegbeplanting van eiken langs diverse lokale wegen in het kampenlandschap versterkt die landschappelijke kwaliteit op de dekzandrug en vergroot het contrast met de aangrenzende open poldergebieden.

Langs beken van het Puttenerbeekstelsysteem kan natuurontwikkeling een belangrijke rol spelen in het vergroten van de water- en ecologische kwaliteit in het gebied en in het versterken van het landschapsbeeld. De cluster Puttenerbeek bestaat uit de Puttenerbeek, de Eekterbeek en Huisbeek. Het verbreden van oevers, het aanleggen van poelen en moerasstroken langs de beken, zoals deze door het waterschap zijn voorgenomen, zal leiden tot meer differentiatie in het landschap ten gunste van verschillende soorten flora en fauna.

Het is gewenst om het half open kampenlandschap te versterken door de beken te voorzien van opgaande beekbegeleidende beplanting.

Hierdoor worden de beken als waardevolle elementen in het Elburgse landschap beter zichtbaar gemaakt en neemt het contrast met de omgeving toe.

Aangezien het waterschap belang heeft bij toegankelijke oevers voor het onderhoud, moeten de recreatieve mogelijkheden met het waterschap worden besproken. Overwogen kan worden dat het onderhoud vanaf één oever plaats gaat vinden, waardoor op de andere oever opgaande beplanting tot ontwikkeling kan komen. Het onderhoudspad kan tevens een recreatieve functie vervullen.

Specifiek voor de Eekterbeek geldt dat deze voornamelijk in een open landschap is gelegen. Om deze openheid te behouden is hier geen opgaande beplanting gewenst. De ontwikkeling van natuurvriendelijke oevers is wel mogelijk.

Waar mogelijk worden de bredere oevers van de beken benut om nieuwe struinpaden te creëren waardoor de beleefbaarheid van het afwateringssysteem van het buitengebied van Elburg wordt vergroot.

voorbeeld van struinpaden langs een watergang

De inrichting en het onderhoud van de beken wordt afgestemd op het, door het waterschap geformuleerde streefbeeld:

- » De brede weteringen en beken vormen karakteristieke en beeldbepalende elementen in het landschap.
- » Behouden en verstreken van het karakteristieke open landschap rondom de Eekterbeek.
- » Versterken van de recreatieve functie en beleefswaarde van de stadsgracht en de Puttenerbeek nabij landgoed Old Putten en Elburg.

Vanzelfsprekend blijft de inrichting van de beken afgestemd op de afwaterende functie die de beken hebben voor het landbouwkundige gebruik van het gebied.

De randen van de kernen Doornspijk, Hoge Enk en Oostendorp en de wijken Nieuwstad, Oosthoek, De Vrijheid en De Pal van Elburg vormen de overgang naar het landschap. De visie op deze randen wordt uitgewerkt in de opgave ‘kernranden’ in paragraaf 4.3.1.

Een andere verbinding tussen de kernen en het buitengebied zijn de lijnstructuren met bomen die van het buitengebied doorlopen tot in de kernen. In afstemming met het groenstructuurplan voor de kernen kunnen deze lijnenelementen verder versterkt worden.

4.2.5 Veenontginningslandschap

De basisvisie voor het veenontginningslandschap is gericht op het in stand houden van de nu nog aanwezige karakteristieke singelpatronen van voornamelijk elzen parallel aan de sloten en greppels, en staan haaks op de wegen die als ontginningsassen fungeerden. Daarnaast wordt ingezet op het versterken van de verschillende landschappelijke ensembles binnen het veenontginningslandschap. Deze ensembles zijn ontstaan uit de heldere afwisseling tussen lager gelegen nattere delen, en de meer drogere en open gebieden. De weerslag die dat gehad heeft op de ontginning en dus landschappelijke verscheidenheid, wordt versterkt door de verschillen te accentueren. Er ontstaat dan meer een scheiding in verschillende helder afgebakende compartimenten.

Behoud van de huidige karakteristieke lijnvormige landschapselementen staat voorop. De singels zijn overwegend noord-zuid gericht, waardoor lange zichtlijnen ontstaan vanaf de ontginningsassen. Bij het aanleggen van nieuwe of het herstellen van bestaande singels ligt de prioriteit dan ook op min of meer noord-zuid gerichte singels.

Het versterken van de landschappelijke kenmerken door het verdichten van het landschap met nieuwe singels zal de landschappelijke en ecologische waarde van het gebied vergroten. Dit staat echter op gespannen voet met het agrarische gebruik van de gronden. Versterking zal daarom in samenwerking met de gebruikers plaatsvinden.

Dit kan plaatsvinden op vrijwillige basis met een tegemoetkomende subsidie, of in het kader van overeenkomsten tussen gemeente en initiatiefnemers vanwege 'rood-voor-rood' initiatieven, of door de toepassing van nieuwe mogelijkheden op grond van het bestemmingsplan.

Binnen dit patroon van noord-zuid georiënteerde singels liggen ook een aantal lijnstructuren (wegen en beken), welke in deze visie aangemerkt worden als gradiëntlijnen die een heldere dwarsdoorsnede geven van het Elburgse landschap.

Deze landschappelijke lijnen worden verder uitgewerkt in de opgaven. Het accentueren van deze lijnen met beplanting (elzen) versterkt de kenmerkende richting in het landschap.

De karakteristieke landschapselementen op perceelgrenzen die behouden dienen te blijven bestaan uit; singels variërend in breedte van elzen met Gelderse roos, vuilboom en meidoorn, naast knotbomenrijen van els en wilg en poelen op de landbouwpercelen.

Het landgoed Klarenbeek ligt als bijzonder element in dit gebied. Het is landschappelijk en cultuurhistorisch gezien van grote waarde voor de gemeente. Het behoud van dit soort bijzondere elementen is dan ook van groot belang voor de waarde, maar ook voor de identiteit in het gebied. Het rendabel beheren van landgoederen komt echter steeds meer onder druk te staan. De toevoeging van inkomsten uit (recreatieve) nevenfuncties kan noodzakelijk zijn voor een sluitende exploitatie.

Waar mogelijk worden kansen benut om de ecologische potentie van landgoed Klarenbeek uit te bouwen. De landgoedstructuur kan in zuidelijke richting worden doorgezet door de aanleg van houtwallen, herstellen en aanvullen van bestaande elementen en de aanleg van kleinere bospercelen. Hierdoor kan het landgoed een fundament vormen onder de gewenste ecologische verbinding tussen de Veluwe en de randmeren.

De ecologische en natuurdoelstellingen in de laaggelegen gebieden van het veenontginningslandschap zoals de Stoopschaar, de tijnsgoederen langs de Huisdijk en bij Klarenbeek voor bijzondere grasland- en oevervegetatie blijven behouden.

De ontwikkeling van natuur- en landschapswaarden langs beken en het aanleggen van kerkenpaden zal de toegankelijkheid, de beleving en de waardering van dit landschap nog verder kunnen vergroten.

4.2.6 Kleinschalig/lineair kampenlandschap

De basisvisie op de flanken van de Veluwe is gericht op het behouden, maar vooral ook versterken van de kleinschalige mozaïekachtige structuur en het herstellen van de samenhang en balans tussen de verschillende elementen: houtwallen, singels, wegbeplanting, erfbeplanting, open ruimtes en bebouwing.

Binnen de flanken van de Veluwe wordt onderscheid gemaakt tussen het kleinschalige kampenlandschap en het lineaire kampenlandschap.

In zowel het kleinschalige kampenlandschap als het lineaire kampenlandschap ligt het accent op behoud en versterking van de houtsingels die een kleinschalige mozaïekstructuur creëren.

Het patroon van de mozaïekstructuur verschilt tussen het kleinschalige kampenlandschap en het lineaire kampenlandschap. In het kleinschalige kampenlandschap dicht tegen de Veluwe aan, is de dichtheid aan houtsingels groter, zijn de percelen kleiner en de vormen grilliger. Het lineaire kampenlandschap dat noordelijker is gelegen kent een grotere schaal en maat. Het landschap wordt rechtlijniger en kent een overwegende noord-zuid richting.

De verhoogde rug van Wessinge op de overgang tussen het kleinschalige mozaïekachtige kampenlandschap en het meer lineaire kampenlandschap vormt een waardevol element met veel hoogteverschillen op microniveau, zoals steilranden.

De overgang tussen het lineaire kampenlandschap en het mozaïekachtige kampenlandschap is diffuus waardoor de landschappen in elkaar overlopen. De mozaïekachtige structuur en de meer rechtlijnige structuur verschillen qua patronen van elkaar, maar de landschapselementen bestaan uit hetzelfde assortiment en verschijningsvorm.

Het streven is er voor beide landschapstypen gericht op het accentueren van de coulissewerking van de houtwal- en singelstructuren. In het kleinschalige kampenlandschap wordt met name een blokvormig patroon van landschapselementen toegepast, terwijl de elementen in het lineaire kampenlandschap een noord-zuid richting kennen, al dan niet in samenhang met de structuur van de wegbeplanting, de wegen en de erven.

Het behouden en versterken van deze kenmerkende beplanting op de perceelsgrenzen vormt een belangrijk onderdeel binnen het LOP. Door de aanleg van nieuwe landschapselementen kan een robuust groen netwerk worden gerealiseerd, welke van grote waarde is voor de belevingswaarde en de ecologische en natuurlijke waarde van het gebied. De landschapselementen bestaan uit houtwallen en -singels op de perceelsgrenzen bestaande uit eik en diverse soorten inheemse struikvormers zoals vuilboom, inlandse vogelkers en hazelaar.

Soms kan meegewerkt worden aan het 'verplaatsen' van een houtsingel vanwege de wens tot een efficiënte agrarische bedrijfsvoering. Een geïsoleerd gelegen houtsingel kan worden gerooid, onder de voorwaarde dat elders een houtsingel wordt gerealiseerd, die zo mogelijk een verbinding creëert tussen andere houtsingels. Hierdoor wordt een aaneengesloten netwerk van houtwallen en -singels gestimuleerd, hetgeen van groot belang is voor het ecologisch functioneren van dit netwerk.

Ook de realisatie van opgaande beekbegeleidende beplanting langs de beken en de daarop aansluitende kleinere watergangen die het kampenlandschap doorsnijden kan een bijdrage leveren aan de versterking van het landschapsbeeld en het ecologisch functioneren. Bovendien worden de beken hierdoor als waardevolle elementen in het Elburgse landschap beter zichtbaar gemaakt en kunnen zij wellicht ook een rol spelen als recreatieve struinroute.

Aangezien het waterschap belang heeft bij, voor onderhoud, toegankelijke oevers moeten de mogelijkheden met het waterschap worden besproken. Overwogen kan worden het onderhoud vanaf één oever plaats te laten vinden, waardoor op de andere oever opgaande beplanting tot ontwikkeling kan komen.

Andere kenmerkende landschapselementen in dit gebied zijn de erfbeplanting, de kerkenpaden en bomenrijen (voornamelijk eik) langs oude zandwegen en oude schaapsdriften zoals de Klaterweg, Beukenlaan, Eperweg en de Laanzichtsweg. De erfbeplanting bestaat uit boomgroepen van eik, linde, paardenkastanje en beuk met (hoogstam) fruitboomgaarden en hagen van beuk of veldesdoorn en singels van eiken met diverse inheemse struikvormers. Het LOP stimuleert het omvormen van de bestaande erfbeplanting met uitheemse soorten, zoals van conifeer tot streek-eigen erfbeplanting.

Ook wordt de aanleg van streekeigen erfbeplanting gestimuleerd bij de inpassing van nieuwe initiatieven. Ook de landgoederen Zwaluwenburg en Schouwenburg met hun bospartijen, parkaanleg en zichtassen vormen op een hoger schaalniveau waardevolle landschapselementen.

Samen met de landgoederen Klarenbeek en Old Putten vormen ze de verbinding tussen het kampenlandschap op de flanken van de Veluwe en de kampen op de noordelijke dekzandrug.

Op de overgang van het kleinschalige kampenlandschap naar de Veluwe is een aantal historische akkercomplexen aanwezig. In het meer besloten bos vanaf de Veluwe vormen deze complexen open ruimtes van weilanden, akkers of natuur. Behoud van deze open ruimte binnen het besloten karakter van de randen van de Veluwe is van groot belang voor de cultuurhistorische en landschappelijke waarde.

Ook bij de landgoederen Zwaluwenburg en Schouwenburg zijn oude bouwlanden aanwezig. Randbeheer van deze gronden en aanpassing van de teelt kan leiden tot het terugkeren van kenmerkende akkerflora (zoals kamille, korenbloem en klaprozen) en akkerfauna (zoals de patrijs en de veldleeuwerik).

4.2.7 Besloten natuurgebied de Veluwe

De basisvisie is gericht op het behoud van de afwisseling van open en besloten natuurgebieden en op het verstevigen van de beboste structuur langs de Bovenweg. De natuurgebieden en het bos zijn aangemerkt als Natura 2000-gebied.

De zone langs de Bovenweg markeert de overgang tussen het mozaïekachtige kampenlandschap en het meer besloten karakter van de bosrand naar het Natura 2000-gebied van de Veluwe.

Het duidelijk markeren van deze rand versterkt het verschil tussen beide landschappen en vergroot daarmee de leesbaarheid van het landschap in dit gebied. Er ontstaat een afwisselende structuur van meer besloten bos met open ruimtes van weilanden, akkers of natuur. Deze structuur kan worden versterkt door kansen te benutten voor het aanbrengen van aanvullende beplanting langs de Bovenweg, variërend van houtwallen/bosstroken tot gehele bospercelen. Kansen die benut kunnen worden zijn situaties waarbij vanwege de boswet compensatielocaties voor het inplanten van bos worden gezocht. Hierbij kan aansluiting worden gezocht met de instandhoudingsdoelstellingen van De Veluwe. Voor oude eikenbossen geldt een uitbreidingsdoelstelling. Het aanleggen van bospercelen kan uiteindelijk leiden tot meer bosareaal van dit type. Het zal niet leiden tot het behalen van de instandhoudingsdoelstelling omdat het buiten het Natura 2000-gebied valt. Ecologisch gezien draagt het uiteraard wel bij aan het behoud van dit habitatype.

Landschappelijk waardevolle plekken vormen tevens de open ruimtes in het bosgebied, zoals de stuifzanden (o.a. de Zoom) en de verschillende heidevelden. Het behoud van de terreinen in zo groot mogelijke eenheden staat voorop. Dit komt ook overeen met de uitbreiding die vanuit de instandhoudingsdoelstellingen van het Natura 2000-gebied De Veluwe worden voorgeschreven voor deze habitattypen.

Binnen het boslandschap moet verdere versnippering worden voorkomen. De geïsoleerde positie van het bosgebied aan de noordkant van de Rijksweg A28 kan verbeterd worden door de aanleg van faunapassages. Voor verschillende doelsoorten, waaronder de das, ontstaan hierdoor goede uitwisselingsmogelijkheden.

Het aangrenzende kampenlandschap is geschikt als fourageergebied, zeker wanneer hier een versterking van de opgaande groenstructuren (zoals houtwallen en -singels) plaatsvindt. Brede en dichte patronen van beplanting bieden bescherming voor de aanwezige fauna in het gebied.

Verder worden de ingezette beheersdoelstelling voor het streven naar een levensgemeenschap van de voedselarme loofbossen, heiden en stuifzanden in zo groot mogelijke samenhangende eenheden voorgezet. Met de geleidelijke vervanging van het naalddhout door loofhout (omvorming) kunnen de verschillen in de ondergrond beter tot uiting komen en kan de variatie binnen het bosgebied worden vergroot. De verdroging van de Veluwe wordt op deze manier verminderd.

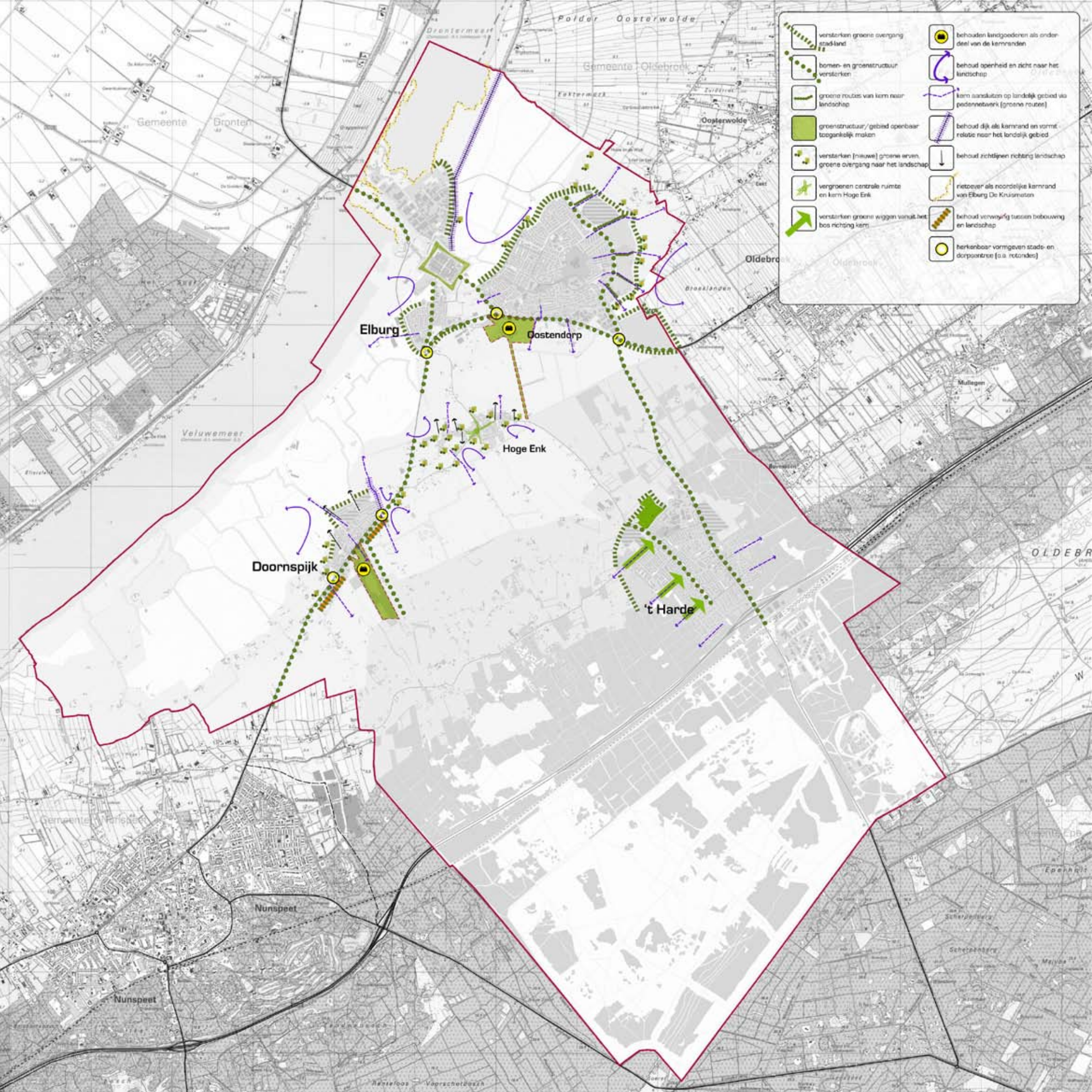
Uitvoering van het beleid voor het boslandschap wordt bepaald door het beheer door grote terreinbeheerders, op basis van hun eigen beheerplannen, die zijn opgesteld om te voldoen aan de opgelegde instandhoudingsdoelstellingen..

4.3 Opgaven

4.3.1 Kernranden

De visie voor kernranden is gericht op het ontwikkelen van een goede overgang tussen stad en land. Naast verbetering in de fysieke overgang wordt ingezet op het versterken van de relatie tussen beide. Het landschap moet daarbij de basis vormen voor de uitstraling van de randen van de dorpskernen. Groene elementen versterken de overgang van kernranden naar het landschap. Het Groenstructuurplan van de gemeente Elburg doet een aanzet voor het versterken van de randen, en het LOP borduurt hierop voort. De verschillende beleidsdocumenten zullen elkaar aanvullen en versterken.

visie LOP: opgave kernranden

De bebouwing van Elburg ligt als een eiland in het open landschap van de polders en het water. De vesting met strakke groene wallen en grachten vormt een duidelijke grens in het open gebied. Ook de andere wijken van Elburg zoals Nieuwstad, Oosthoek, De Vrijheid en De Pal, maar ook Oostendorp zijn in hoofdopzet gelijk, door de compacte bebouwing met rondom open polders. Voor de randen van de vesting en de uitbreiding van Elburg als geheel worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- » Behouden van de strakke groene wallen met (verspreide) bomen op de wal rondom de vesting. De groene wallen van gras kunnen verder versterkt worden met voorjaarsbloeiërs. Dit geeft een fraai beeld en vergroot de belevingswaarde. Op de hoekpunten van de grondwallen staan bijzondere elementen, zoals de Joodse begraafplaats en het oorlogsmonument, waarbij de noordelijke hoek een openbaar en groen karakter moet krijgen. De historische lanen van de Zwolscheweg en de Nunspeterweg vanuit de vesting worden hersteld. De bomen aan de Zwolscheweg verkeren nu in slechte conditie, deze moeten vervangen worden. Na de kap worden nieuwe bomen in groot formaat aangeplant, de laan wordt hersteld. Voor de vestingwallen wordt in het kader van de Entente Florale onderzocht of een aparte visie opgesteld zal gaan worden gebaseerd op de historie van de vestingwallen.
- » Strakke groene (transparante) bomenrij (enkel of dubbel) langs de noordrand van de uitbreiding van Elburg, langs de Paterijstraat en Vrijheid. Bestaande bomen (rode esdoorn) sluiten niet aan bij het wensbeeld van de gemeente. De gehele kernrand kan voorzien worden door een bomenrij van eiken. Onderbeplanting is daarbij niet gewenst vanwege het vrije zicht op de open schootsvelden.

- » De nieuwbouw van het Van Kinsbergen college moet worden voorzien van een goede landschappelijke inpassing, om de overgang naar het open gebied te versterken. In het Landschapsversterkingsplan Elburg Noord van de SLE (Stichting Landschapelementen Elburg) wordt hier invulling aan gegeven, aansluitend bij de landschappelijke inpassing van het erf aan de Hellenbeekstraat 2.
- » De groenstructuur en bomenstructuur langs de Oostelijke Rondweg versterken. Haaks hierop groene lijnen en routes ontwikkelen van de kern naar het landschap. Stad en land verweven, passend binnen de landschappelijke kleinschalige structuur van het landschap met zicht op de oude hoevezwerm aan de Oostendorperstraatweg/Reesweg.
- » Afronden bomenstructuur tussen de Oostelijke Rondweg en de Zuiderzeestraatweg Oost ter hoogte van het bedrijventerrein/gemeentewerf Oostendorp.
- » Het is wenselijk de zuidrand van de kern richting de landgoederen en de randen rondom Nieuwstad te voorzien van beplanting passend in de landschappelijk structuur van het gebied. Houtwallen, singels, lanen en bospercelen vormen de relatie met het landschap. Deze groenstructuur kan ook voorzien worden van een padennetwerk, zodat de toegankelijkheid van het buitengebied vergroot wordt.
- » De noordelijke oever van het bedrijventerrein de Kruismaten (Uiterwaardenstraat) speelt een belangrijke rol in de ecologische verbinding tussen het Veluwemeer en het Drontermeer. Ontwikkeling van een rietstrook langs dit deel van het bedrijventerrein zou kunnen bijdragen aan een meer gesloten rietlandschap langs de randmeren.
- » Een aantal bedrijfspanden op de Kruismaten, gezien van de rand van Oostendorp, is storend in het open blikveld van de schootsvelden. De overgang is contrastrijk en kan verzacht worden door het aanplanten van groen. Dit niet in het open schootsveld, maar wellicht kan de oplossing gezocht worden op perceelsniveau.

Doornspijk is een compacte kern gelegen op een dekzandrug en is ontstaan als lint langs de Zuiderzeestraatweg. Het toevoegen van nieuwe bebouwing heeft geleid tot een compacte kern. De randen van de kern grenzen aan verschillende landschapstypen; het polderlandschap (openheid, grasland, puntsgewijze beplanting rond erven) aan de noordzijde, het kampenlandschap (lanen, singels, hagen en bospercelen) aan de oost- en westzijde en het veenontginningslandschap grenzend aan de zuidrand (moerassig, elzensingels). De relatie van de kern met het landschap kan versterkt worden door het toepassen van de juiste beplanting en beplantingsvormen behorende bij de verschillende landschapstypen. De zuidrand van Doornspijk is rafelig en groen met afwisselende zichtlijnen richting het landschap. Landgoed Klarenbeek markeert voor een groot deel de zuidelijke kernrand. Elzensingels kunnen het beeld hier nog verder versterken, echter deze rand is nog relatief gaaf te noemen. De noordelijke rand vormt een groot contrast tussen de bebouwing en het landschap. Versterking van deze rand kan het aanzicht vanuit het landschap aanzienlijk verbeteren. Voor de dorpsranden van de kern Doornspijk worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- » Voor de noordelijke rand zijn verschillende scenario's denkbaar. Nieuwe groene erven gaan een geheel nieuwe rand van de kern Doornspijk vormen. Hier ontstaat een afwisselend spel tussen bebouwing, groen, beslotenheid en vergezichten. Een andere denkrichting is het begeleiden van de rand met een enkele of dubbele bomenrij (in een rij of kruislings). De kern bepaalt hierbij de uitstraling van de randen. Hierdoor ontstaat een helder en herkenbare rand. Nog een mogelijk scenario is een lage dijk met rietkraag die de bebouwing maskeert. Door de rietkraag ontstaat een plint langs de rand van de kern en blijft vrij uitzicht over de open polder behouden.

voorbeeld landschappelijke inpassing kernranden door een kruidenvegetatie

ontbreken landschappelijke inpassing kernrand (noordrand Doornspijk)

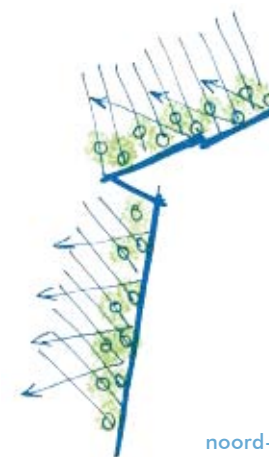
voorbeeld landschappelijke inpassing kernrand (noordrand Doornspijk)

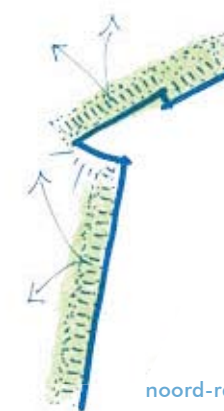
voorbeeld landschappelijke inpassing kernranden

noord-rand Doornspijk met groene erven

noord-rand Doornspijk met bomengrid

noord-rand Doornspijk met greppel en riet

voorbeeldprincipes noord-rand Doornspijk

- » Voor de zuidelijke rand wordt ingezet op het behoud van de aanwezige kwaliteiten. De aanleg van elzensingels kan de rand nog sterker maken. Door de aanleg van singels ontstaan nieuwe zichtlijnen richting het fraaie buitengebied. De beleving en relatie met het landschap wordt versterkt. Aanleg van paden langs de singels, kerkenpaden of boerenlandpaden vergroot de beleefbaarheid van het landschap. Hierdoor zal de waardering voor het buitengebied vergroot worden.
- » Versterking van een continue bomenstructuur langs de Zuiderzeestraatweg bij Doornspijk vergroot de relatie tussen de kern en het landschap. De entrees van de kern aan deze weg markeren met bijvoorbeeld een bijzondere en afwijkende boom, kunst of een bijzonder element. Dit versterkt de identiteit en de oriëntatie, de asverlegging in de Zuiderzeestraatweg biedt hier mogelijkheden voor.
- » De Kerkdijk moet vrij blijven van beplanting. De dijk moet herkenbaar blijven als (voormalig) waterkerend element; een robuuste groene, door mensenhanden gemaakte, lijn in een open landschap.

De lintenbebouwing van de Hoge Enk is sterk verweven met het kampenlandschap. Dit is een kleinschalig landschap met grillige landschappelijke patronen, met cultuurhistorische elementen als kleine bospercelen, een lijnenpatroon van houtwallen en de bolle ligging van percelen. De bebouwing bestaat uit erven langs wegen en door de afstand tussen de erven blijft het zicht naar het landschap aanwezig. De samenhang tussen de elementen van de erfbeplanting (zoals hagen, leibomen, hoogstamfruit en gebouwen), versterken de relatie met het omringende landschap. De wegenstructuur kent een zogenaamd 'spinnenweb' patroon en komt op één punt bij elkaar. Hier is een kleine dichte kern ontstaan. Voor de randen van de Hoge Enk worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- » De erven (langs de lintwegen) inpassen in het landschap.
- » Behoud van de kenmerkende openheid in de ruimtes tussen de linten, naast de zichtlijnen richting het landschap.

- » Versterken samenhang en verweving van de bebouwing, erfbeplanting, landschapspatronen en het landschap.

De compacte kern van 't Harde ligt in het besloten boslandschap. Door de grote monumentale bomen op verschillende locaties in de kern is het bos waarneembaar. Het behoud van het boskarakter langs de randen staat voorop. De inpassing van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen aan de randen vragen speciale aandacht. De volgende aanbevelingen worden gedaan:

- » Behoud van het boskarakter langs de randen.
- » Versterken van de groene wiggen (bos) tot in de kern.
- » Versterken van de boomstructuur langs de Eperweg. Stad en land worden door middel van bovenstaande punten meer met elkaar verweven.
- » Versterken/afronden groene randen sportcomplex in de oksel van de Bovenweg en de Stads-
weg.
- » Ontwikkelen verbindingen kern-landschap. Bij de mogelijke aanleg van een rondweg gelijk goede verbindingen realiseren, zodat niet het bosgebied afgesloten wordt van de kern.

Daarnaast kan de hoofdinfrastructuur als een belangrijke groene drager binnen de gemeente gaan fungeren, wanneer er een continue en heldere begeleiding van bomen aanwezig is. Het versterken van de groene lijnen is van belang voor de herkenbaarheid en de beleefbaarheid van deze lijnen in het landschap. De hoofdinfrastructuur bestaat uit de Zuiderzeestraatweg, de Flevoweg en de Eperweg. De soortenkeuze is afhankelijk van het landschapstype waar de hoofdinfrastructuur doorheen loopt. Zowel vanuit de provincie Gelderland als vanuit de RNV (Regio Noord-Veluwe) worden voorstellen gedaan voor het versterken van een heldere groenstructuur.

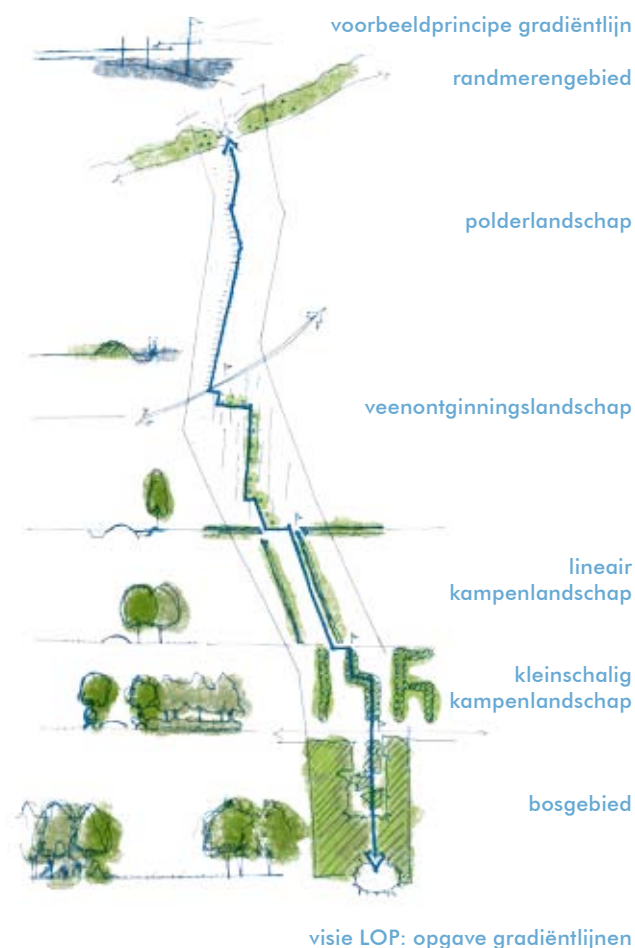

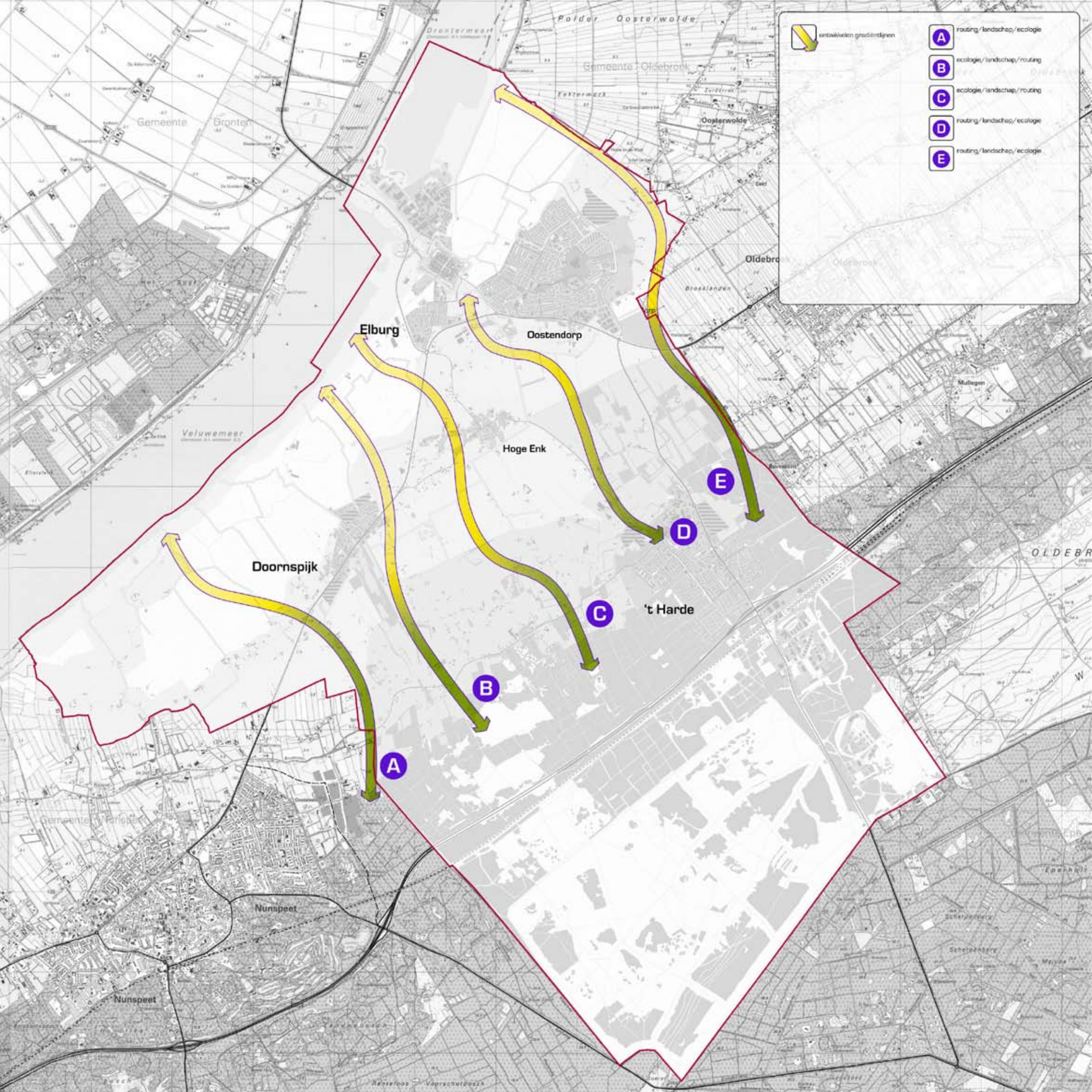
4.3.2 Gradiëntlijnen

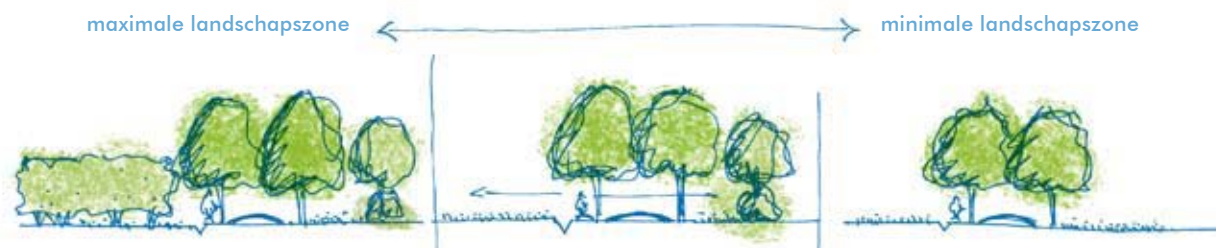
De visie op gradiëntlijnen is gericht op het versterken van natuur-, landschapswaarde en recreatieve mogelijkheden op de unieke dwarsdoorsnede door verschillende landschapstypen. Op enkele plaatsen zal deze dwarsdoorsnede worden voorzien van extra landschappelijke en natuurlijke kwaliteiten om de recreant een unieke dwarsdoorsnede van het landschap te laten ervaren. De kenmerkende verschillen tussen de landschapstypen worden geaccentueerd.

Tevens kunnen deze dwarsdoorsnedes een rol vervullen als ecologische dooradering van het gebied, vanaf de Veluwe, via de flanken tot aan de randmeren.

Door deze dwarsdoorsnedes recreatief toegankelijk te maken vormen zij belangrijke belevingsassen van het Elburgse landschap.

groeimodel gradiëntlijn

De beken en de oude verbindingswegen vormen belangrijke aanknopingspunten voor het bepalen van de locaties van de dwarsdoorsnedes die zullen worden versterkt. Uitgangspunt bij het uitwerken van deze lijnen is dat de gradiënt van de Veluwe naar de randmeren beleefbaar en herkenbaar is. In de visie worden een vijftal gradiëntlijnen voorgesteld van A tot en met E. Voor iedere lijn kan de hoofdfunctie verschillend zijn. Voor de lijnen A, D en E ligt het accent op het markeren van de landschappelijke verschillen en op het vergroten van de toegankelijkheid voor wandelaars. Terwijl voor de lijnen B en C geldt dat naast het benadrukken van landschappelijke verschillen ook de ecologische verbinding van belang is. Het, in het Landschapsversterkingsplan Elburg Noord voorgestelde, wandelpad Wijkwetering kan een eerste aanzet zijn voor gradiëntlijn E.

De gradiëntlijnen zullen in het kampenlandschap een ander karakter hebben dan in het polderlandschap. Een gradiëntlijn kan bestaan uit bestaande wegen, begeleidende beplanting, paden en watergangen. De ontsluiting kan in de verschillende landschappen eenzelfde profielopbouw hebben, maar de begeleidende laanbeplanting verandert, doordat er sprake is van een andere bodemsamenstelling en waterhuishouding per landschappelijke zone. Dit geldt ook voor de beken, waarbij het water zorgt voor samenhang. Iedere gradiëntlijn heeft een ander karakter, wat bijdraagt aan de herkenbaarheid en oriëntatie in het landschap.

Voor het uitvoeren van de versterking van de gradiëntlijnen kan worden ingezet op een groeimodel. Het groeimodel voorziet in een minimale invulling, een maximale invulling en een tussenvariant. Bij de minimale invulling van de gradiëntlijn betreft het alleen de zone direct langs de weg, het pad of de beek. De beplanting samen met de lijn vormt de minimale variant. Hierbij wordt ingezet op de aanleg of het versterken van de begeleidende beplanting, oevervegetatie of aanleg van een recreatief pad. De overige gronden behouden het agrarische karakter. Bij de andere varianten is meer sprake van een zone parallel aan de gradiëntlijn die in afstand kan toenemen. Deze zogenaamde landschapzone kent een agrarisch natuurbeheer.

Bij de tussenvariant kan deze zone zich tot één zijde beperken en bij de maximale variant is aan weerszijden van de gradiëntlijn voorzien in een landschapzone waarin de kenmerkende landschapselementen in het betreffende landschapstype versterkt wordt en via agrarisch natuurbeheer onderhouden kan worden. De zone is flexibel en kan variëren in breedte. Het kan gezien worden als een doorgroeimodel. Een enkelzijdige zone op korte termijn, terwijl voor de langere termijn deze zone breder kan groeien of zelfs aan weerszijden van de gradiëntlijn aanwezig kan zijn.

4.3.3 Verbindingen landschap en ecologie

De visie op verbindingen is gericht op het herstellen van relaties tussen het landschap en de kernen, maar ook ecologische en landschappelijke relaties. Het realiseren en versterken van verbindingen tussen verschillende landschappen, gebieden en elementen zorgt voor meer samenhang binnen de gemeente. De toegankelijkheid van het landelijke gebied kan hiermee vergroot worden, waardoor de waardering van het gebied verder zal toenemen onder de gebruikers. Ook de landschappelijke en ecologische waarde kunnen een impuls krijgen.

Een belangrijke verbinding is die tussen de vesting en de kerkenpaden in de schootsvelden De Mheen, via het gebied tussen de wijken Nieuwstad en Oosthoek, door het landgoed Old Putten richting de landgoederen Zwaluwenburg en Schouwenburg. Deze verbinding is in meerdere opzichten belangrijk.

Ruimtelijk, landschappelijk en cultuurhistorisch gezien kan het versterken van de relatie tussen de landgoederen onderling een meerwaarde voor het gebied opleveren. Het cultuurhistorische landgoederenlandschap kan een duidelijke schakel vormen als verbinding naar de vesting en als groene tegenhanger fungeren voor het nieuwe bedrijventerrein Broeklanden. De recreatieve routing en dus de uitwisselingmogelijkheden worden hierdoor vergroot. Lokale ommetjes, landgoedwandelingen en historische paden kunnen hersteld worden en onderdeel uit gaan maken van de totale padenstructuur.

Het versterken van de zuidelijke dorpsrand van de wijken van Elburg kan als onderdeel van de landgoederenzone fungeren.

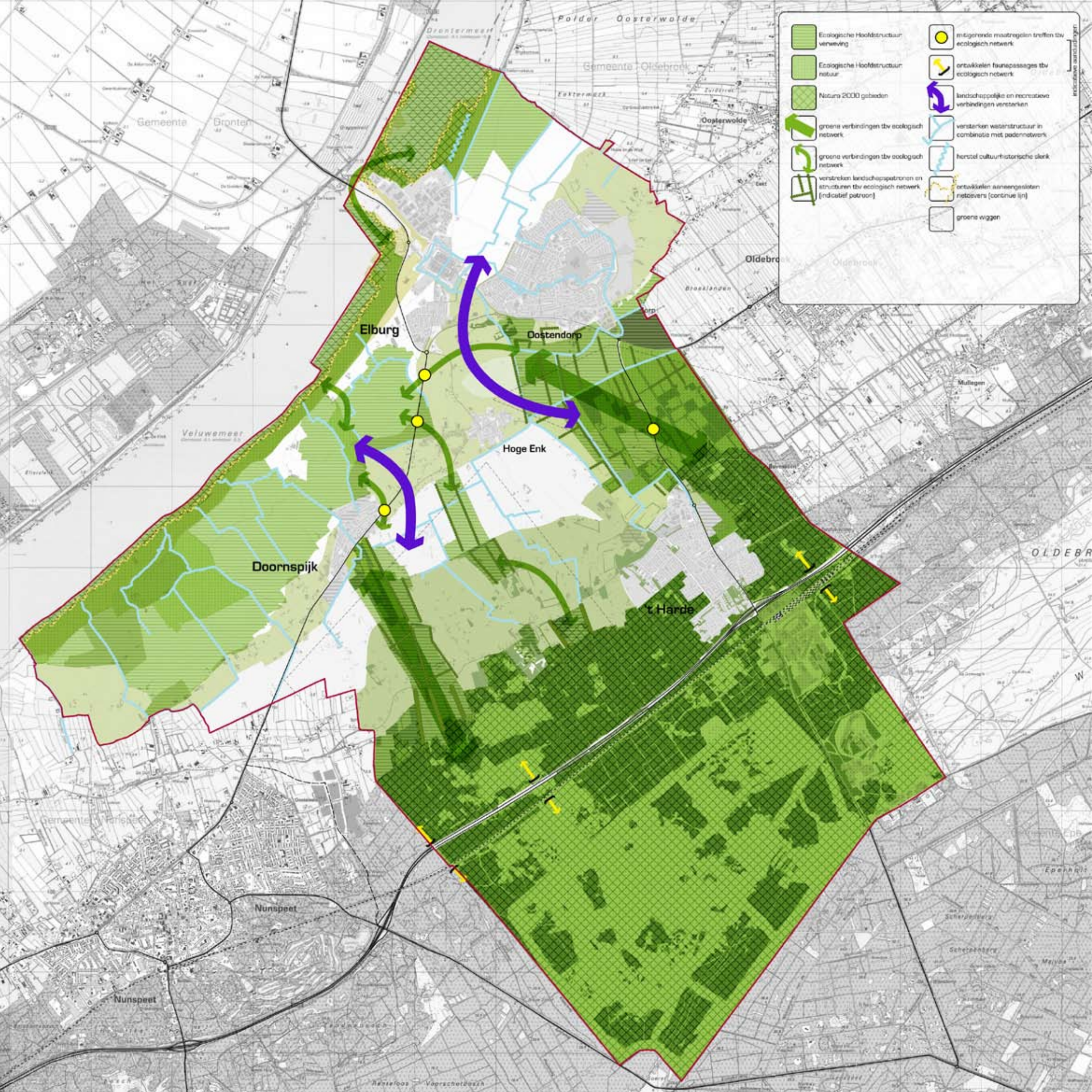
Daarnaast speelt de verbinding tussen de landgoederen ook een belangrijke rol in het ecologische netwerk als verbinding tussen de Veluwe en de randmeren.

Voor het versterken van de relatie tussen de landgoederen wordt ingezet op het doorzetten van bepaalde houtwallen, singels en lanen vanuit de landgoederen langs waardevolle verkavelingspatronen. Het afwisselende landschap zorgt voor een afronding van alle ruimtelijke ontwikkelingen en legt een gedegen basis voor toekomstige ontwikkelingen.

De verbinding richting de vesting kan verder worden ingevuld over bestaande paden van het landgoed, of langs de Puttenerbeek. In het gebied tussen de wijken Nieuwstad en Oosthoek kan gedacht worden aan de volgende maatregelen om de relatie te versterken; uitplaatsing van de kassen in het gebied, aanleg van paden door het gebied, herstel van het Blekedijkje met wandelpad en vergroening van de sportvelden. Daarnaast kan de Puttenerbeek een belangrijke drager gaan vormen van het gebied. De paden sluiten aan bij de parkeerplaats aan de Zwolscheweg, de vesting en de kerkenpaden in De Mheen. Op deze manier wordt de vesting beter met het landelijk gebied verbonden.

Een andere relatie is de verbinding tussen de rietlanden en oevers lang de randmeerkust (zie ook paragraaf 4.2.1 oeverzone randmerengebied). Het bedrijventerrein De Kruismaten, de Flevoweg N309 en het Veluwestrandbad vormen een barrière in de randmeeroeverzone en de verbinding tussen het Drontermeer en het Veluwemeer. Een zoveel mogelijk aaneengesloten lijn is belangrijk voor de ecologische waarde van het rietlandschap. Vanuit het Landschapversterkingsplan Elburg Noord wordt ingezet op het verbreden van de rietkraag in het rietveld van Elburg ten noorden van de Kamperdijk. Voor de verbreding van de rietkraag zal de oever verder afgegraven worden om zo meer rietlandschap (landinwaarts) te verkrijgen. Daarnaast zal in het voormalige waterzuiveringsgebied parallel aan de Kamperdijk de cultuurhistorische slenk worden hersteld. Door het uitdiepen van de slenk en het verhogen van de wal tussen het rietveld en de slenk zal de diversiteit van de begroeiing vergroot worden. Ook is het aannemelijk dat het aantal moeras- en watervogels zal toenemen door deze ontwikkeling.

visie LOP: opgave verbindingen landschap en ecologie

De zone ten oosten van het landgoed Klarenbeek (zone bij Burgemeester Frieswijkweg) krijgt een belangrijke rol binnen het ecologische netwerk. Deze zone, samen met de Kerkdijk, zal op termijn gaan fungeren als groene ecologische verbinding tussen de randmeren en de Veluwe. De doorgang tussen Doornspijk en de Hoge Enk geldt als een van de weinige om de oversteek vanuit het kleinschalige veen- en kampenlandschap naar het open polderlandschap te maken. Het ontwikkelen van de ecologische verbinding met een verloop van een droog naar nat voedsel-arm gradiëntsysteem van Veluwe tot aan de randmeren, is belangrijk voor de uitwisselingsmogelijkheden voor flora en fauna. De gradiënt van de Veluwe naar de randmeren biedt door de verschillende bodemtypen, (grond)waterstanden en kwaliteit, het reliëf en de mate van voedselrijkdom vestigingsmogelijkheden voor verschillende planten- en diersoorten. De geomorfologische opbouw, de aanwezigheid van het IJsselmeer en de kwelstroom vanuit het Veluwemassief zorgen voor een grote verscheidenheid (zie ook paragraaf 4.2.5; veenontginningslandschap). Uitwisseling wordt dan mogelijk, waardoor de potentie om te kunnen migreren versterkt wordt. De mogelijkheid tot uitwisseling van individuen (fauna) waarborgt een genetische diversiteit met stabiele en gezonde populaties tot gevolg.

In de meest ideale situatie ontstaat er een verloop van verschillende natuurdoeltypen (*) met geleidelijke overgangen. Overgangen zijn vaak abrupt, waardoor de ecologische waarde vermindert. Door de bosrand uit te breiden met een natuurlijke overgang via struweel naar bloemrijke graslanden is al veel winst te behalen. Het betreft een begroeiing van vooral hoge kruiden en struiken. Afhankelijk van het successiestadium en het beheer bestaat de begroeiing vooral uit kruiden of doornstruiken zoals bramen, Sleedoorn, Meidoorn en Brem. De soortenrijkdom is het grootst wanneer zowel mantel als zoom aanwezig zijn in de bosrand. Bosranden vormen de overgang tussen open terreinen en het bos. De overgang is optimaal wanneer de overgang geleidelijk is. Het open veld gaat over in een zone met hogere meerjarige kruiden, de zogenaamde zoomvegetatie.

Vanuit deze zoom volgt opnieuw een geleidelijke overgang naar een brede zone van struiken, de mantelvegetatie die uiteindelijk aansluit op de hoogte van de bomen van het bos zelf. Het daarop volgende natuurdoeltype is een droog en schraalgrasland. Dit type sluit aan op de zoom en mantelvegetatie aan de bosrand. Het is een laagblijvende, al of niet kruidenrijk grasland met een vrij open, pollige structuur. Daarna volgt een overgang naar bloemrijk grasland. Dit kruidenrijke grasland is met name te ontwikkelen op vochtige tot matig droge, zwak zure tot neutrale, zwak eutrofe zand-, leem- en veengronden. Deze situatie komt van nature voor op de overgang van de stuwwallen en hogere dekzandgebieden naar de beekdalen en lagere dekzandgebieden. Richting de randmeren op de meer natte gronden volgt het dotterbloemgrasland. Het betreft een kruidenrijk grasland op natte tot matig natte, matig zure tot neutrale, vooral zwak eutrofe veen- en kleigronden. (* Handboek Natuurdoeltypen, LNV, 2001)

Om versnippering tussen natuurgebieden te voorkomen moet de barrièrewerking van de Rijksweg A28 en de spoorlijn verminderd worden. Door de aanleg van faunapassages voor verschillende doelsoorten ontstaan goede uitwisselingsmogelijkheden tussen de verschillende natuurgebieden (zie ook paragraaf 4.2.7; besloten natuurgebied de Veluwe).

Het bekenstelsel van de clusters Doornspijkerbeken en de Puttenerbeek kunnen als belangrijke verbinding gaan fungeren. Wanneer de beken worden voorzien van natuurvriendelijke oevers, ontstaat er een uitgebreid netwerk en vormen ze de haarvaten van het gehele ecologische netwerk. Daarnaast maakt het toevoegen van kleine landschapselementen de waterlopen beter zichtbaar. Wanneer de sloten ook voorzien worden van een begeleidend padennetwerk wordt het landschap beter beleefbaar.

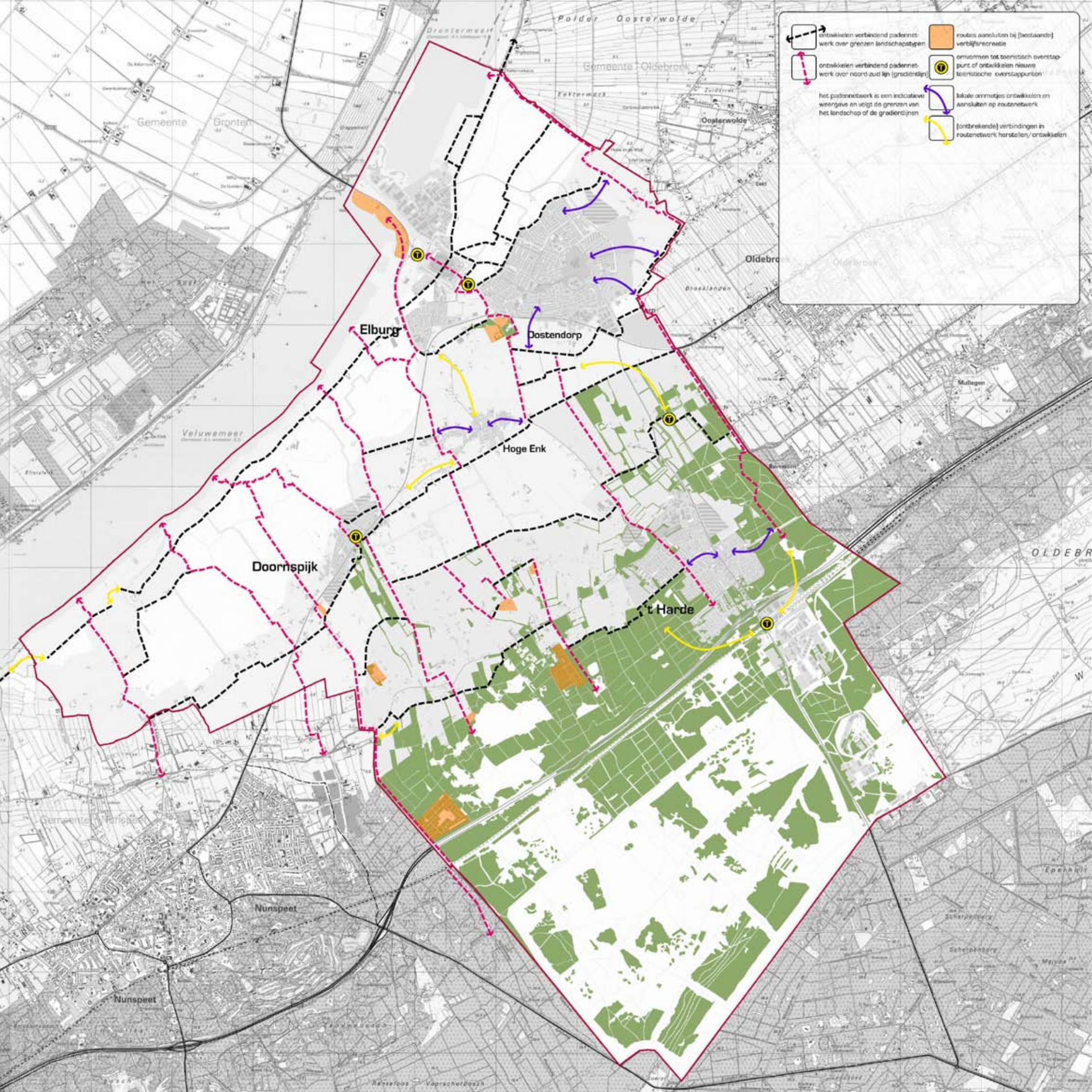

Door het ecologisch en natuurlijk beheren van wegbermen worden de haarvaten van het ecologische netwerk verder versterkt. Daar waar de breedte van de bermen het toelaat kan onderzocht worden of ecologisch beheer mogelijk is. Bermen die hiervoor in aanmerking komen zijn de bermen langs de Oostelijke Rondweg (2e fase), de Vrijheid te Elburg, de Stadsweg, de Bovenweg en de Vaarbekerweg bij 't Harde. De bermen zullen dan geklepeld gaan worden in plaats van maaien en afvoeren van het maaisel. Beheer door middel van klepelen gaat sneller dan maaien en afvoeren. Begeleiding van wegen en paden met bloeiende kruidachtige vegetatie is een duidelijke meerwaarde voor het landschap en de ecologie. In afstemming met de afdeling Beheer zal beoordeeld moeten worden welke bermen en gebieden er definitief in aanmerking komen voor ecologisch beheer. Dit is een afweging van kosten en natuurdoelen.

4.3.4 Recreatief routenetwerk

De visie op het recreatieve netwerk is gericht op het behouden en verder ontwikkelen van een gesloten en fijnmazig netwerk. Naast het vergroten van de beleefbaarheid van het landschap, biedt het ook kansen om de kennis bij de recreant over het landschap en de agrarische sector te vergroten. Hierbij moet samenwerking worden gezocht met grondeigenaren en grondgebruikers. Dit vergt maatwerk en een goede onderlinge afstemming. Het ontwikkelen van fijnmaziger netwerk van wandelpaden door het landschap kan gezien worden als een overkoepelend opgave. De kwaliteit van het routenetwerk kan verder toenemen als ook de beleving van de agrarische activiteiten zou worden geïntensiveerd. Het begrip voor de landbouw zou toenemen als men meer contact met deze sector kan maken. Kleine inspanningen zoals het openstellen van boerenlandpaden door de landerijen, het aanbieden van picknickplaatsen op het agrarisch bedrijf en de verkoop van plaatselijk geproduceerde artikelen kan van grote waarde zijn voor de kwaliteit van de recreatie en de relatie met de agrarische sector. Zo wordt het begrip voor deze sector vergroot. Ook de beleving van de cultuurhistorie neemt steeds verder toe bij het wandelen en fietsen in het buitengebied.

visie LOP: opgave recreatief routenetwerk

ontwikkelen verbindend padennet-
werk over grenzen landschapstypen

ontwikkelen verbindend padennet-
werk over noord-zuid lijn (gradientlijn)

het padennetwerk is een indicatieve
weergave en volgt de grenzen van
het landschap of de gradientlijnen

routes aansluiten bij (bestaande)
verblijfsrecreatie

ervormen tot toeristisch overstap-
punt of ontwikkelen nieuwe
toeristische overstappunten

lokale ommetjes ontwikkelen en
aansluiten op routenetwerk

(ontbrekende) verbindingen in
routenetwerk herstellen/ontwikkelen

Doornspijk

Elburg

Oostendorp

Hoge Enk

t Harde

Oldebrak

OLDEBR

Nunspeet

Nunspeet

Nunspeet - Voorschoten

Concreet gaat het daarbij om de beleving van het samenspel aan functies in het landelijk gebied. De recreant is niet meer alleen geïnteresseerd in vermaak, maar steeds meer in het functioneren van het gebied zelf, in zowel het heden als het verleden (cultuurhistorie). De gemeente Elburg biedt vanwege het aanwezige landschap, de kerkenpaden en de schat aan cultuurhistorie, uitgelezen mogelijkheden om op deze trend in te spelen. Door de acht reeds aangelegde kerkenpaden is de beleving van de cultuurhistorische waarde aanzienlijk vergroot. In de toekomst kan de beleving van de cultuurhistorie verder worden versterkt. Bijvoorbeeld door de aanleg van het natuurpad tussen de Melksteeg en de Tempelweg. In het Landschapsversterkingsplan Elburg Noord is verder uitwerking gegeven aan dit idee.

De beleving van de historie biedt vele eenvoudig te verzilveren kansen. Spannende verhalen liggen voor het oprapen in de schootsvelden, het waterrijke verleden en de ontginning van het landschap. Het is van belang de recreant langs cultuurhistorische elementen te leiden en het verhaal er achter toe te lichten. Wandel- en fietsroutes bieden hiervoor uitgelezen kansen, zeker in combinatie met informatieborden of moderne communicatiemiddelen, zoals gps en i-pods, waarmee het verhaal kan worden verteld.

Rondom Doornspijk is een aantal paden in voorbereiding. De gemeente geeft actief uitwerking aan het ontwikkelen van de gedegen padennetwerk.

Om het bestaande fietsnetwerk te versterken moet het ontbrekende deel ten noorden van Lage Bijssel in de lange afstand-fietsroutes langs de randmeren worden ontwikkeld. Deze ontwikkeling is reeds in gang gezet, maar verdere ontwikkeling laat vanwege beperkte financiële middelen op zich wachten.

Het is van belang de herkenbaarheid van deze recreatieve routes duidelijk te maken door bijvoorbeeld de aanleg van wegbeplanting en eenduidige wegingdeling. Zo ontstaat een veilige en prettige verbinding voor fietsers en wandelaars tussen de natuur langs de randmeren, de kernen en de flanken van de Veluwe.

Bij het herinrichten van de watergangen binnen de gemeente, het ontwikkelen van natuurvriendelijke oevers, kan rekening worden gehouden met de ontwikkeling van nieuwe paden. Binnen de zone van de natuurvriendelijke oevers, waar een fraaie natuur met bloemrijke ruigte, struiken en hooilanden zal ontstaan, is het mogelijk om struinpaden te ontwikkelen. De beleving van het water en het landschap worden vergroot. Het Waterschap Veluwe ziet dan ook kansen met betrekking tot het recreatief medegebruik van de watergangen.

Naast een goed routenetwerk is de aanhechting met het stedelijk weefsel van wezenlijk belang. Hierbij kan gedacht worden aan het ontwikkelen van toeristische overstappunten.

In de Nota Recreatie en Toerisme is hier op korte termijn nog geen rekening mee gehouden. Echter is dit wel een duidelijk wensbeeld voor de toekomst op langere termijn. De automobilist kan dan de auto parkeren bij een toeristisch overstappunt en vanuit hier met andere vormen van vervoer, bijvoorbeeld te voet, of met de fiets, met skeelers of te paard verder het gebied ingaan. Voorgesteld wordt om vijf overstappunten op strategische plaatsen te ontwikkelen dan wel te versterken in de gemeente. Overstappunt Vesting Noord en Zuid, Overstappunt Landgoederen, Overstappunt Veluwerand en Overstappunt Doornspijk vormen de vertrekpunten voor de recreant richting naar het buitengebied. De parkeerplaats aan de Zwolscheweg ten zuiden van de vesting kan als overstappunt gemarkeerd worden. Bij het landgoed Zwaluwenburg zou een overstappunt in combinatie met een parkeerplaats voor de tuinen van A. Vogel ontwikkeld kunnen worden. Overstappunt Veluwerand bevindt zich bij het NS-station 't Harde, waarbij de aansluiting met het routenetwerk nog verder versterkt moet worden. De parkeerplaats bij de gereformeerde kerk in Doornspijk kan eveneens als toeristisch overstappunt gemarkeerd worden. Aandachtspunt hierbij is de gewenste zondagsrust in Doornspijk.

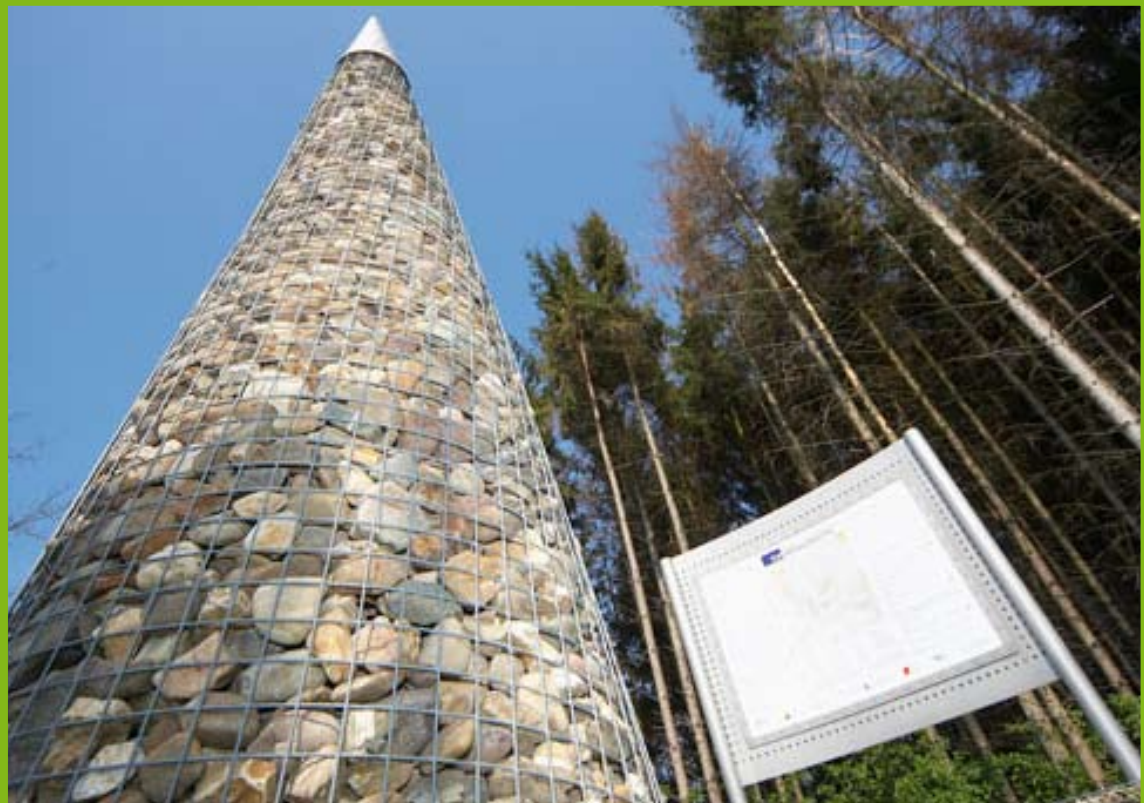
4.3.5 Het LOP en de beoogde rondweg 't Harde - Elburg

In de gemeente liggen verschillende provinciale wegen, die afhandeling van de belangrijkste verkeersstromen zorgen. Nadeel is dat deze wegen door een aantal kernen van de gemeente Elburg voeren en daar verkeersproblemen met zich meebrengen. Naast het gebrek aan doorstroming en de verkeersveiligheid vormt de geluidsbelasting op de woningen een aandachtspunt in de kernen van 't Harde, Doornspijk en Elburg.

Met name de druk op de Zuiderzeestraatweg en de Eperweg als belangrijke doorvoeraders neemt strek toe. De aanleg van rondwegen vormt daar een mogelijke oplossing voor, maar dit heeft een grote impact op het landschap, de landgoederen en de natuur- en ecologische waarde van gebieden grenzend aan het tracé. De gemeente en de provincie zijn bezig om oplossingen te zoeken voor dit probleem in de vorm van een rondwegenstructuur.

Voor het LOP betekent de komst van een eventuele rondweg het volgende:

- » Afhankelijk van de locatie een zekere schade door versnippering en wellicht een ecologisch barrièrewerking.
- » De visie in de LOP kan volledig in tact blijven, waar de rondweg ook komt. Wel zal de inbreuk van een eventuele rondweg worden beperkt door bij de locatiekeuze en inrichting te anticiperen op de lokale landschappelijke patronen (kavelrichting, beplantingspatronen, soorten beplanting).

voorbeelden van een natuurspad, een toeristisch overstappunt en wandelen in het buitengebied

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

5 Beeldenboek LOP

5.1 Inleiding

De visie in het LOP is gebaseerd op het benutten van de aanwezige kwaliteiten van het landschap en het versterken van de kenmerkende opbouw van het landschap in de gemeente Elburg. De huidige ruimtelijke basiskwaliteit van het landschap zal gewaarborgd en verder versterkt worden.

De basisvisie is gericht op de landschappelijke zoning binnen de gemeente en het versterken van de ruimtelijke kwaliteit van de verschillende landschapstypen. Voor de landschapstypen wordt in dit beeldenboek uiteengezet wat de kenmerken zijn, welke beplantingssoorten kunnen worden toegepast, welke landschapelementen aangelegd kunnen worden en er wordt een indicatie geven voor de erfbeplanting. Het beeldenboek is een inspirerend onderdeel van het LOP, waarbij inzichtelijk wordt gemaakt hoe men op een verantwoorde wijze kan bouwen aan het landschap.

In de basisvisie zijn de volgende landschapstypen genoemd:

- » Het randmeergebied langs de oevers van het Veluwemeer en het Drontermeer.
- » Het open polderlandschap met onder andere de Waterlandspolder, Het Goor en De Mheen.
- » Het halfopen kampenlandschap op de oude dekzandrug. De kernen Doornspijk, Hoge Enk en Oostendorp liggen ook op deze dekzandrug.
- » Het veenontginningslandschap met landgoed Klarerbeek als bijzonder element.
- » Het kampenlandschap kan onderverdeeld worden in twee deelgebieden; het zogenaamde lineaire kampenlandschap en het kleinschalige kampenlandschap.
- » Het besloten natuurgebied de Veluwe. In dit besloten gebied liggen halfopen, agrarische enclaves als aparte eenheden binnen het bosrijke gebied van de Veluwe.

Zoals gezegd in hoofdstuk 4 vallen delen van de landschapstypen oeverzone randmerengebied en het besloten natuurgebied de Veluwe onder Natura 2000 richtlijnen. Dit is een netwerk van Europese natuurgebieden. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn.

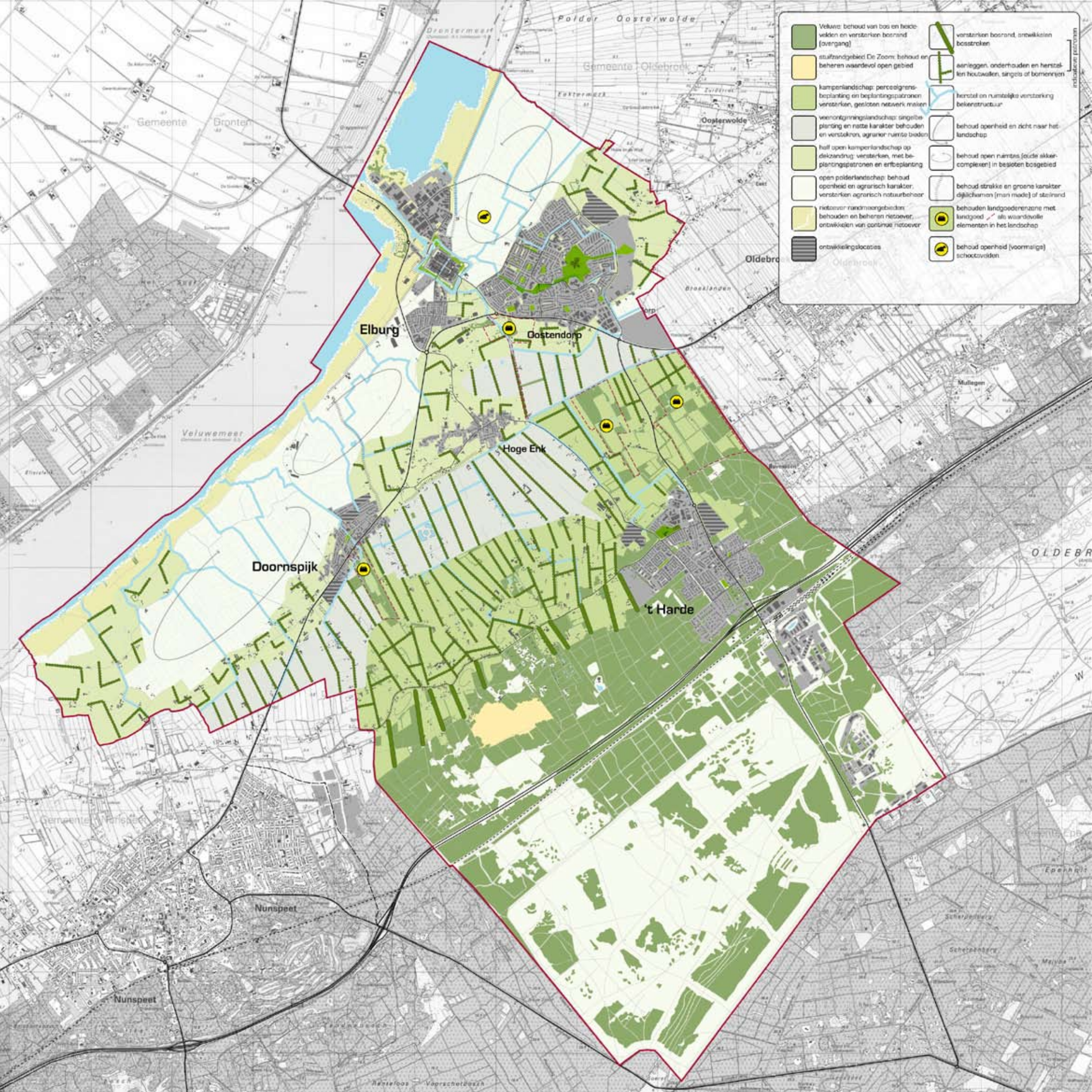
Deze gebieden zijn aangewezen als habitattypen (natuurtypen) die op Europees niveau beschermd moeten worden. Voor deze habitattypen en soorten zijn instandhoudingsdoelstellingen opgesteld. Nieuwe ontwikkelingen mogen geen negatief effect hebben op de instandhoudingsdoelstellingen van de habitattypen en soorten.

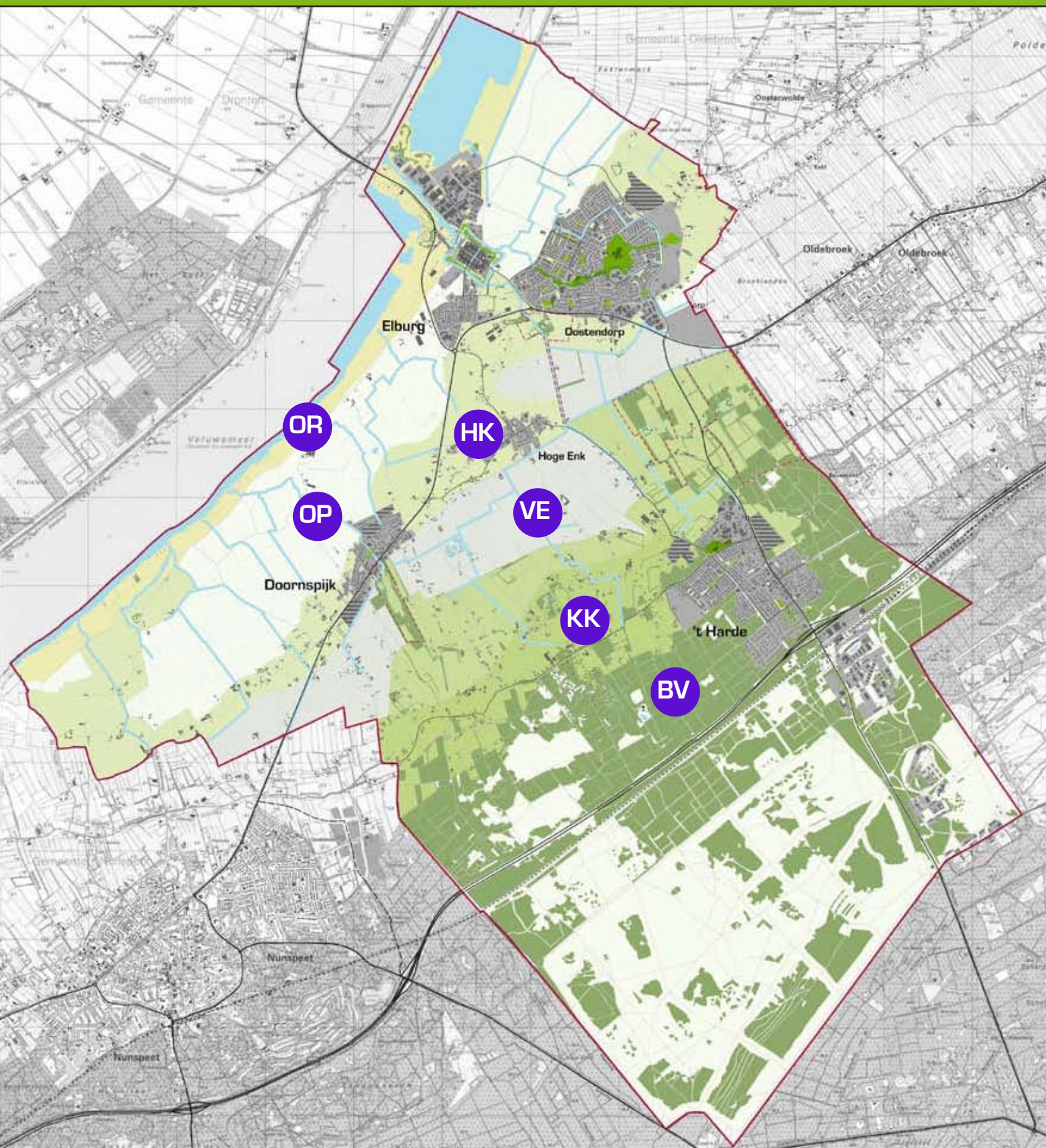
Voor nieuwe ontwikkelingen is een verplichting om middels een plan MER te toetsen aan de Natuurbeschermingswet. Nieuwe ontwikkelingen in het kader van het LOP zijn landschapsversterkend en versterken de typische kenmerken die horen bij een bepaald landschapstype. Het is aannemelijk dat nieuwe (landschappelijke) ontwikkelingen een positieve bijdrage leveren aan de Natura 2000-gebieden.

Per landschapstype wordt het beeldenboek verder uitgewerkt en per landschapstype wordt ingegaan op de algemene kenmerken van het landschapstype, de te gebruiken beplantingssoorten en de erven. Voor de erven in het buitengebied in het algemeen geldt:

- » Binnen het erf streven naar een rustig, samenhangend en karakteristiek beeld en verrommeling voorkomen.
- » Bebouwingszijden die sterk in het zicht liggen, is landschappelijke inpassing wenselijk.
- » Coniferen en laurierkers horen niet thuis in het buitengebied (niet inheems) en missen het seizoenaspect (groen in de zomer en bladverliezend in de winter).
- » Diervriendelijke beplantingssoorten gebruiken zoals nectar, bessen, noten, of holten voor vogels en zoogdieren.
- » Overvloedige verlichting voorkomen, indien nodig dan laag bij de grond.
- » Geen of beperkt gebruik van ijzeren hekken en niet natuurlijke afrasteringen, eventueel houten hek, gekloofde eikenpalen en palen van kastanje- of acaciahout.
- » Paardenbakken landschappelijk inpassen of gebruik natuurlijke materialen.
- » Verhardingen beperkt toepassen.
- » Hooibalen bewaren op onopvallende plek of afdekken met een materiaal in een neutrale kleur.

visie LOP: basisvisie

OR

oeverzone
randmerengebied

OP

open
polderlandschap

HK

half open
kampenlandschap

VE

veenontginningslandschap

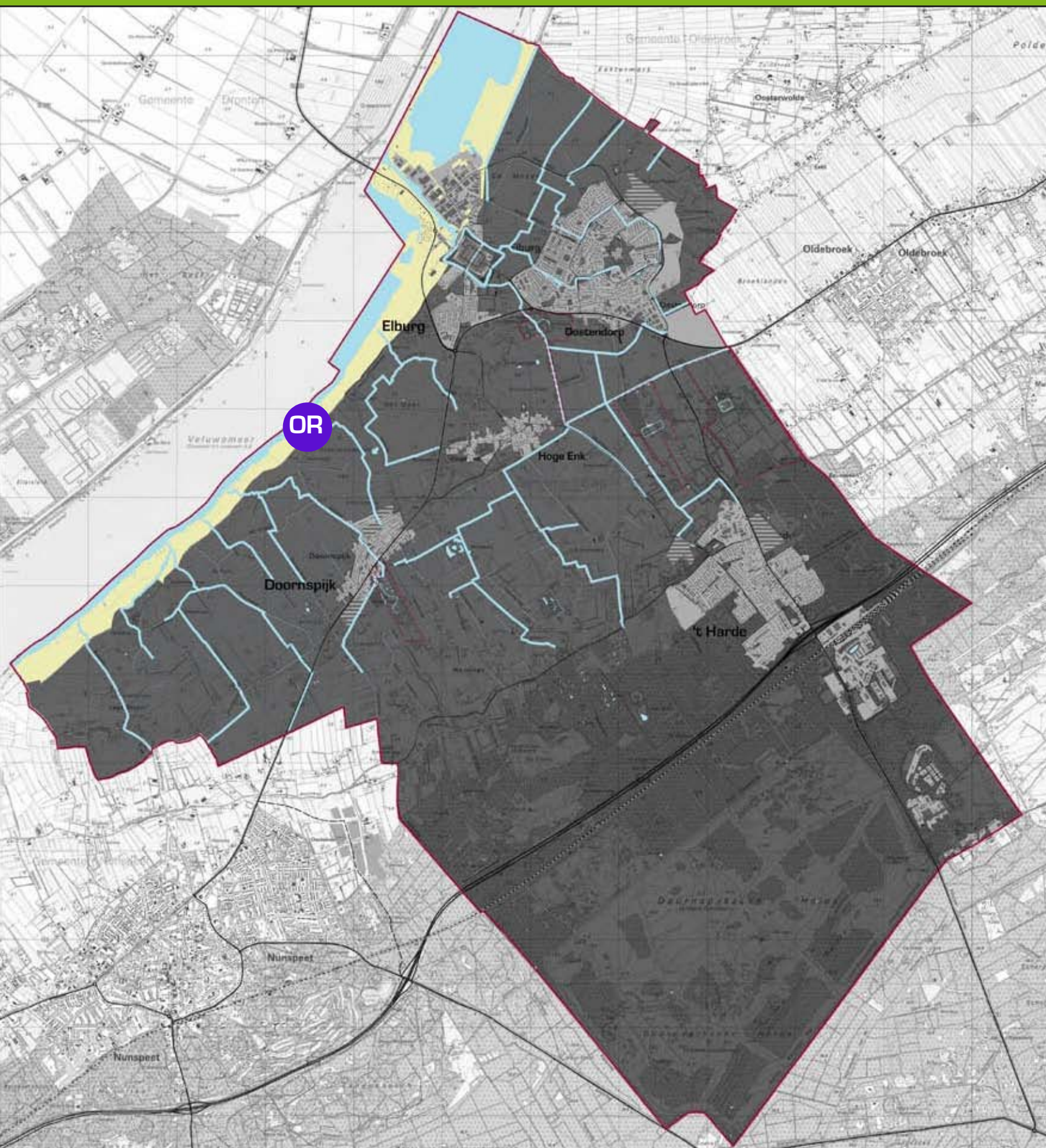
KK

kleinschalige/lineaire
kampenlandschap

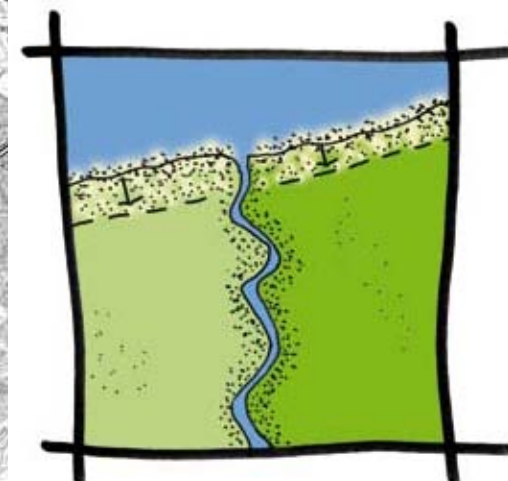
BV

besloten natuurgebied
de Veluwe

oeverzone
randmerengebied

- » micromeandering
- » natuurlijke oevers
- » continu rietkraag
- » verbreden rietkraag
- » beheer rietlandschap

Oeverzone randmerengebied

5.2 Oeverzone randmerengebied

Gebiedskenmerken

Algemeen: de oever van het Veluwemeer is plaatselijk niet verkaveld, maar verkeert nog in min of meer ongerepte staat. Hierdoor is de oeverzone ook van cultuurhistorisch belang en bevat plaatselijk zeer waardevolle natuur in de vorm van een brede rietkraag met hier en daar opslag van elzen en wilgen.

Denkrichting: behoud en beheer van de aanwezige rietkraag met daarin een aantal recreatie-eilandjes. De opslag van elzen en wilgen moet verwijderd worden om het riet meer kans te geven. Het ontwikkelen van een zoveel mogelijk aaneengesloten rietkraag draagt bij aan de ecologische kwaliteit van de oeverzone. Het mogelijk verwijderen van beschoeiing langs de oever bevordert de ontwikkeling van het riet. Riet vergt een redelijk intensief beheer. Bij de vele mondingen van de beken in de randmeren worden natuurvriendelijke oevers ontwikkeld en wordt de kenmerkende micro-meandering bij een aantal beeklopen hersteld. Bij de veranderingen in de oevers en de loop van de beek kan ook gedacht worden aan het ontwikkelen van een routenetwerk langs de waterlopen. Beide ontwikkelingen kunnen elkaar versterken.

rietoever met beschoeiing en onderbroken rietkraag

rietoever ontwikkelen met continu rietkraag

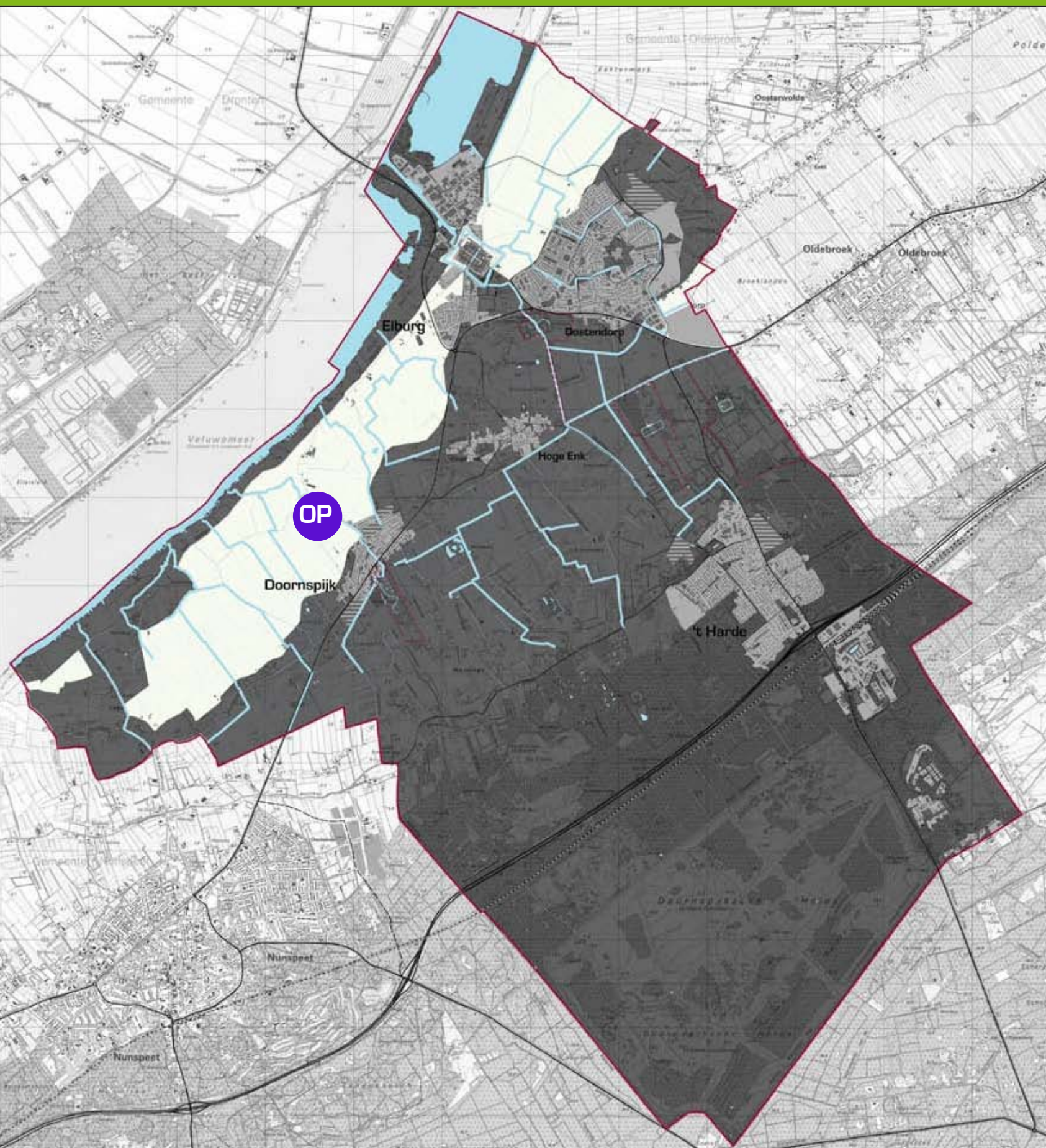
rietlandschap (zomerbeeld)

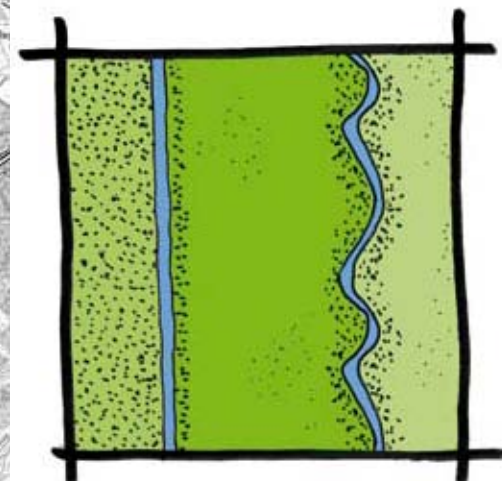
rietlandschap

rietlandschap (winterbeeld)

open
polderlandschap

- » micromeandering
- » natuurlijke oevers
- » agrarisch natuurbeheer polderlandschap
- » aandacht voor weidevogels

Open polderlandschap

5.3 Open polderlandschap

Gebiedskenmerken

Algemeen: de polder wordt gekenmerkt door openheid, waarin niet of nauwelijks bebouwing voorkomt. Oude kreeklopen met een meanderend verloop zijn terug te vinden bij de monding van de vele waterlopen in de randmeren, komend vanaf het open achterland. Het verkavelingspatroon is onregelmatig, strookvormig en soms zelfs blokvormig. De kavels worden veelal gescheiden door greppels. De sporadisch aanwezige bebouwing ligt vaak op terpen (verhoogde woonplaatsen). Het gebied bestaat uit grasland, dat in gebruik is als agrarisch hooi- en weiland. De beplanting in het gebied wordt gevormd door de erfbeplanting bij de spaarzame bebouwing en eventuele wegbeplanting van populieren, essen of (knot)wilgen.

Denkrichting: het behouden van openheid en het herstellen van micromeandering beeklopen met eventueel beekbegeleidende beplanting. Verder wordt ingezet op een open weidevogelgebied met een daarbij behorend agrarisch natuurbeheer met eventueel poelen op de landbouwpercelen.

Erfbeplanting: geen beplanting buiten het erf zelf en de overige beplanting sober houden. Hagen langs de voortuin, langs de weg en windsingels langs de windzijde van het erf (enkelzijdig). Een meidoornhaag als perceelsafscheiding in plaats van prikkeldraad. Verder maken hoogstamfruitboomgaarden met een regelmatige aanplant, enkele solitaire in de voor- of zijtuin onderdeel uit van het erf. Doorzichten tussen gebouwen naar het achterland behouden, aansluiten bij het open karakter van het landschap. Bij uitbreiding van de stallen, schuren of andere gebouwen (of zelfs bestaande) kunnen windsingels worden aangeplant langs de nieuwe gebouwde elementen, of inpassen met soorten als populier, es, zwarte els en wilg.

Soorten

De karakteristieke landschapselementen en beplantingen op het erf bestaan uit streekeigen soorten. De kenmerkende soorten bestaan uit:

Windsingels:

Populier, es, zwarte els en wilg en inheemse struikvormers zoals Gelderse roos, vuilboom en meidoorn.

Beekbegeleiding:

Grauwe wilg, inlandse vogelkers en knotbomen (wilg, es en els).

Bomenrijen:

Knotwilgen of knotelzen.

Solitaire of boomgroepen:

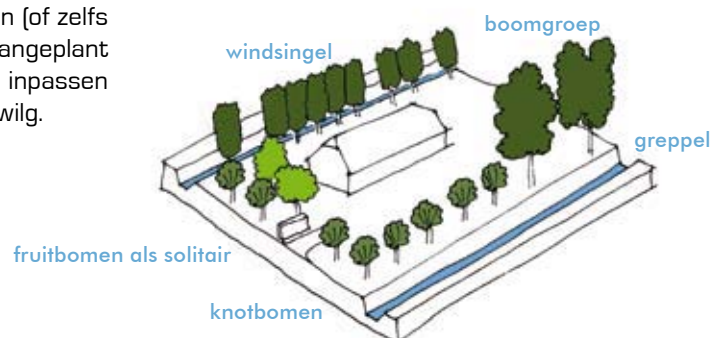
Kastanje, es, linde, sierappel, sierpeer, els of noot.

Hagen:

Meidoorn, beuk of veldesdoorn.

Hoogstamfruitboomgaarden:

Mix van soorten zoals appel, peer, pruim, kers of noot.

windsingel

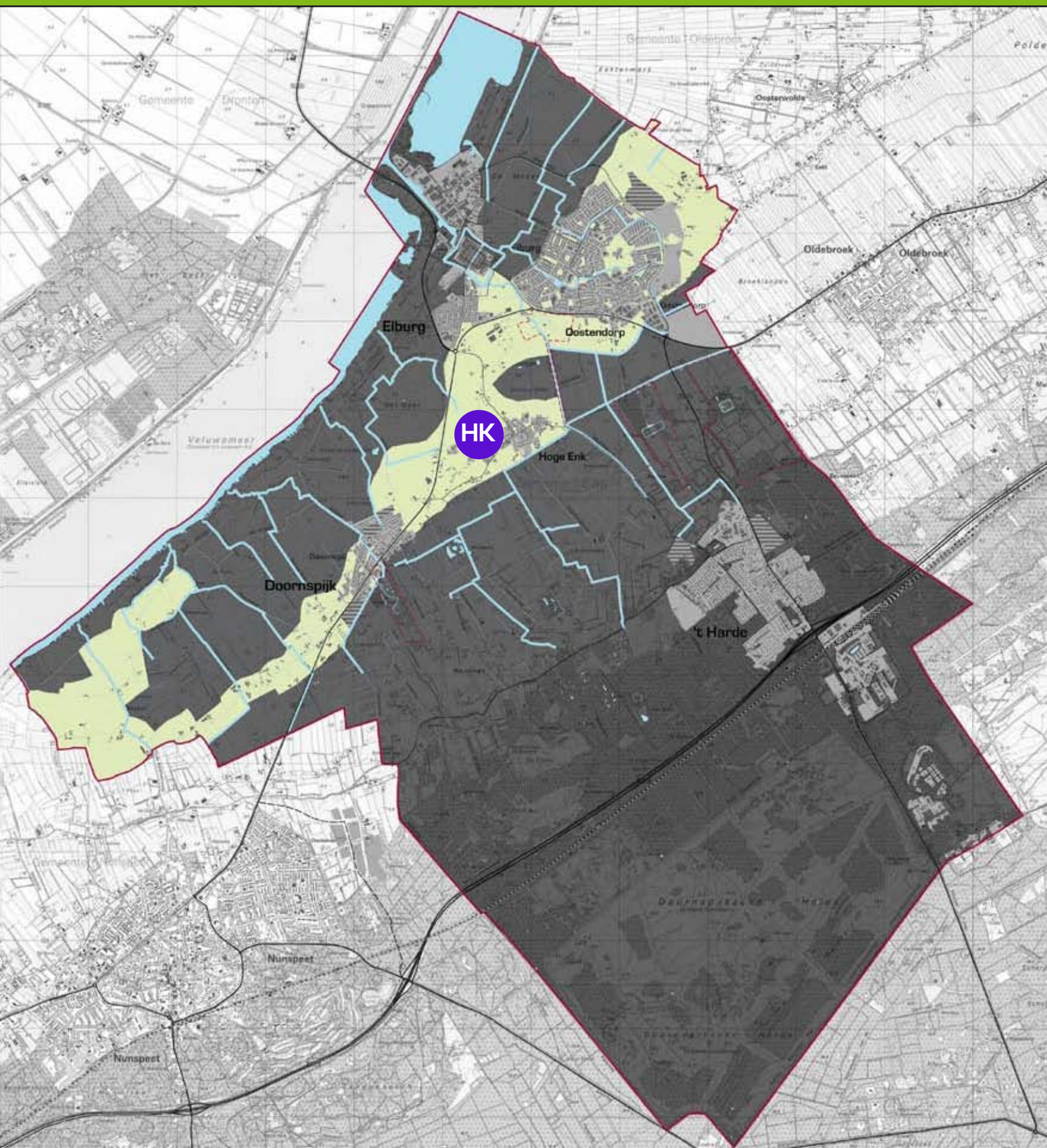
populieren en knotbomen

poelen op landbouwpercelen

open polder

houtsingel

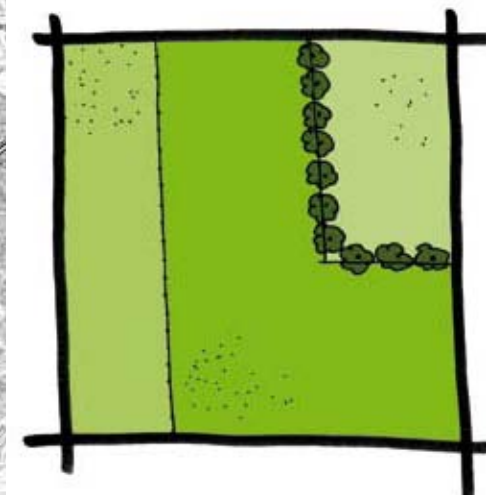
langs sloot met
bomen/struiken

houtwal

met greppel en
bomen/struiken

half open
kampenlandschap

- » houtwallen en singels
op kavelgrenzen
- » afgewisseld met
onbeplante kavelgren-
zen
- » variatie in landschap
(open/besloten)

Half open kampenlandschap

5.4 Half open kampenlandschap

Gebiedskenmerken

Algemeen: dit landschap vertoont veel gelijkenissen met het kleinschalige kampenlandschap langs de Bovenweg. Alleen hier op de dekzandrug is het landschap minder besloten. Het opent zich meer richting de omliggende landschappen. Toch komen de patronen en kenmerken verder wel overeen. De wegen hebben een bochtig verloop, veelal door het aanwezige hoogteverschil. Het landschap kent een onregelmatig en blokvormig verkavelingspatroon in het half open kampenlandschap. De randen van de percelen zijn soms aangezet met houtwallen, waardoor een relatief kleinschalig landschap ontstaat. Het grondgebruik is afwisselend en bestaat uit bouwland en graslanden. Veel voorkomende soorten hier zijn eiken, essen en elzen.

Denkrichting: herstel van de samenhang en balans tussen de verschillende elementen: houtwallen, singels, wegbeplanting, erfbeplanting, open ruimtes, bebouwing en sloten.

Het is gewenst om het half open kampenlandschap te versterken door de sloten en beken te voorzien van opgaande beekbegeleidende beplanting en op sommige plaatsen de perceelsranden aan te zetten met houtwallen en singels. In dit landschap moet gezocht worden naar een goede balans tussen aangeplante perceelsranden en open percelen. Het karakter van een half open landschap moet behouden blijven.

Erfbeplanting: hagen langs de voortuin, langs de weg en houtwallen langs de grenzen van het erf. Om openheid naar het achterland te behouden, kan worden voorgesteld om percelen aan twee zijden te voorzien van beplanting. Verder maken hoogstamfruitboomgaarden met een meer onregelmatige aanplant, leilinden aan de zonzijde en boomgroepen bestaande uit eik, linde paardenkastanje en beuk onderdeel uit van het erf. Eikenbosschages zijn meer achter op het erf gesitueerd of aan de zijkant. Bij uitbreiding van de stallen, schuren of andere gebouwen kunnen ook houtwallen en -singels worden aangeplant.

erf in het half open kampenlandschap

Soorten

De karakteristieke landschapselementen en beplantingen op het erf bestaan uit streekeigen soorten. De kenmerkende soorten bestaan uit:

Houtwallen en -singels:

Eik en diverse soorten inheemse struikvormers zoals vuilboom, inlandse vogelkers en hazelaar.

Bomenrijen:

Voornamelijk eik.

Solitaire of boomgroepen:

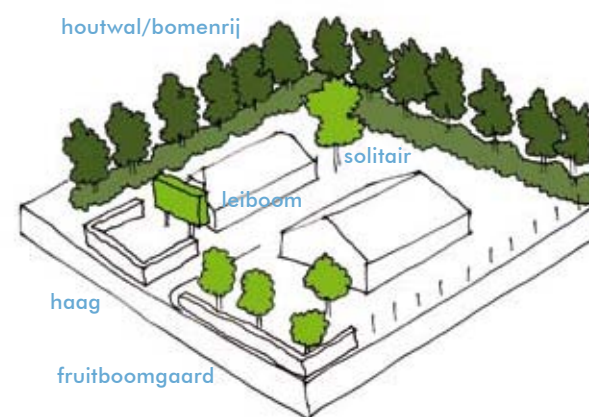
Eik, (lei)linde, paardenkastanje en beuk.

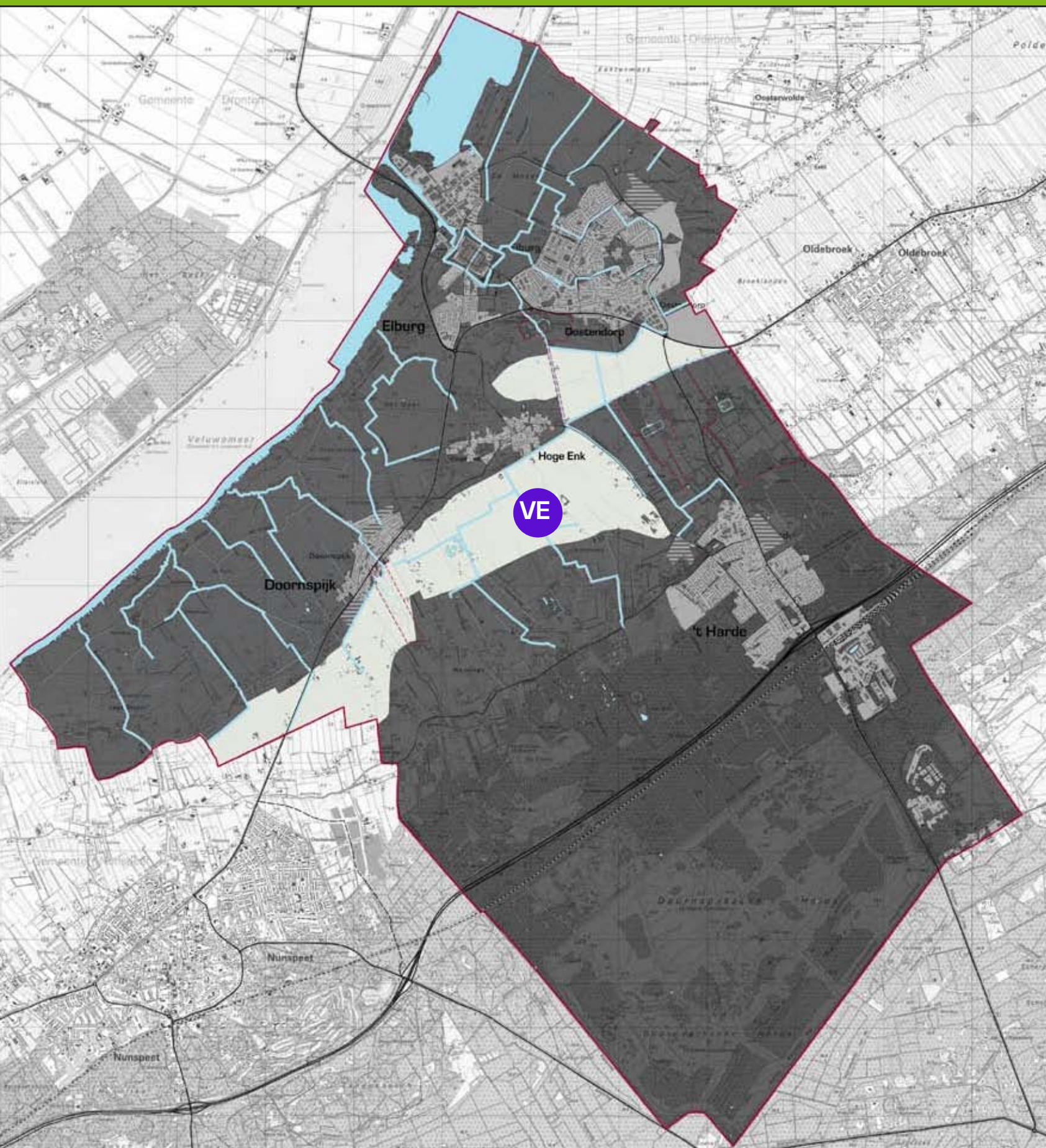
Hagen:

Beuk of veldesdoorn.

Hoogstamfruitboomgaarden:

Mix van soorten zoals appel, peer, pruim, kers of noot.

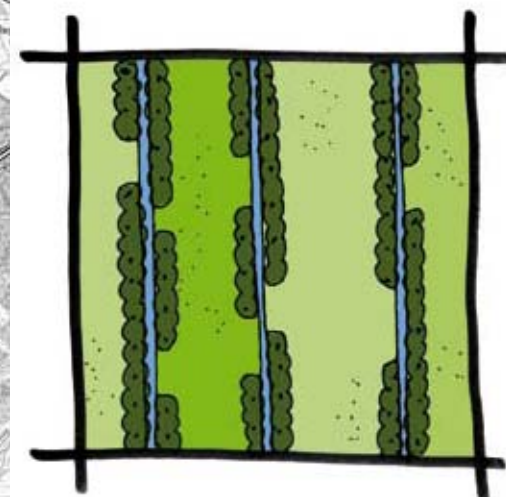

houtsingel

langs sloot met
bomen/struiken

veenontginningslandschap

- » aanplant elzensingels
- » beekbegeleidende
beplanting
- » lengterichting land-
schap benadrukken
door aanplant lange
zijde perceelsgrenzen

Veenontginningslandschap

5.5 Veenontginningslandschap

Gebiedskenmerken

Algemeen: een rationeel verkavelingspatroon met lange, smalle en rechte kavels. Door de smalle percelen is het een kleinschalig gebied met lange zichtlijnen vanaf de ontginningsassen. Sloten en greppels scheiden de percelen onderling. De grond wordt, vanwege het natte karakter, overwegend gebruikt als grasland. Beplanting staat voornamelijk langs de slootkanten, bijna in het talud. Deze singels bestaan voornamelijk uit (knot)elzen, wilgen en soms essen. Beplanting staat voornamelijk langs de lange zijde van de percelen, waardoor lange zichtlijnen ontstaan.

Denkrichting: in stand houden van de nu nog aanwezige karakteristieke singelpatronen van voornamelijk elzen parallel langs de sloten en greppels. Het accentueren van deze lijnen met singelbeplanting versterkt de kenmerkende richting in het landschap.

Erfbeplanting: de beplanting op en rondom het erf heeft een sobere uitstraling. Hagen zijn gesitueerd langs de voortuinen. De zijdelingse perceelsranden van het erf (veelal sloten), zijn aangezet met knotwilgen. Doorzicht naar het achterland blijft zo behouden. De richting van het landschap en het inpassen van nieuwe schuren en stallen kunnen voorzien worden van knotbomen langs de randen. Op de erven is vaak een hoogstamfruitboomgaard aanwezig, welke in rijen zijn aangeplant (regelmatig plantverband). Op het erf is een enkele solitair aanwezig zoals kastanje of eik.

Soorten

De karakteristieke landschapselementen en beplantingen op het erf bestaan uit streekeigen soorten. De kenmerkende soorten bestaan uit:

Singels:

Singels variërend in breedte van zwarte elzen met Gelderse roos, vuilboom en meidoorn, naast knotbomenrijen van els, wilg en berk.

Solitair:

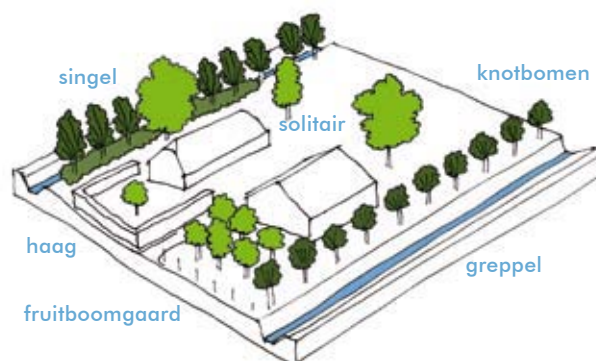
Eiken, kastanje, sierappel of sierpeer. Meer achter op het erf staan berken en eiken en poelen op de landbouwpercelen.

Hagen:

Haagbeuk, liguster, meidoorn of veldesdoorn.

Hoogstamfruitboomgaarden:

Mix van soorten zoals appel, peer, pruim en kers.

erf in het veenontginningslandschap

knotwilgen (zomerbeeld)

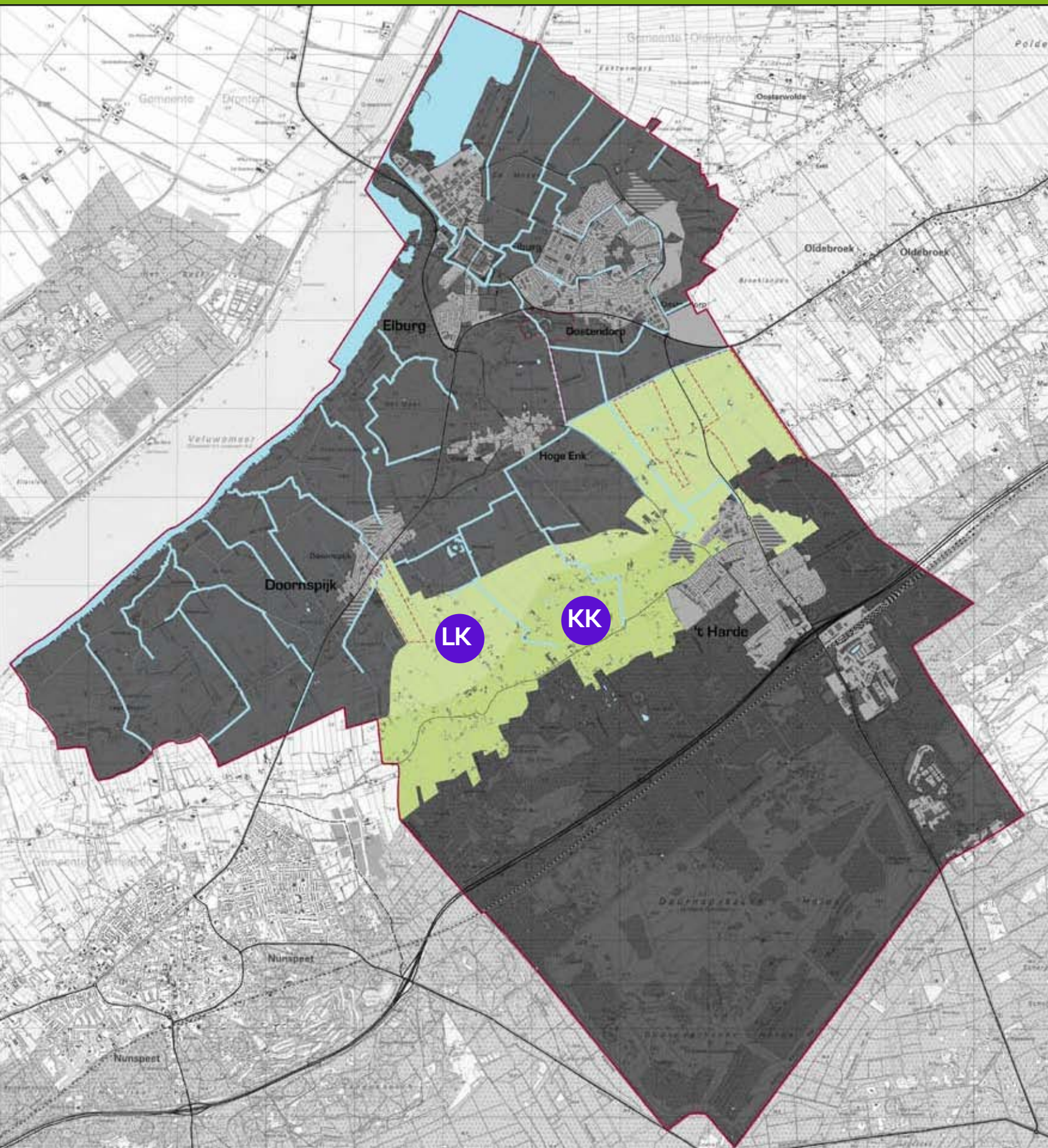
knotwilgen (winterbeeld)

elz singels (achtergrond)

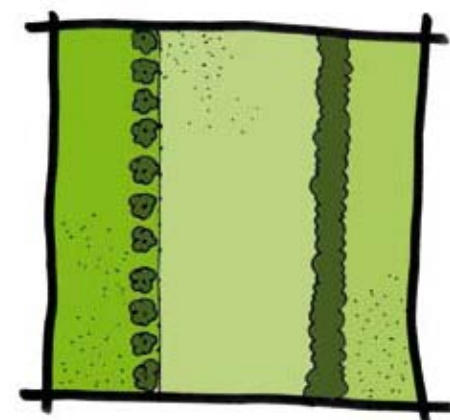
elz singels met berk

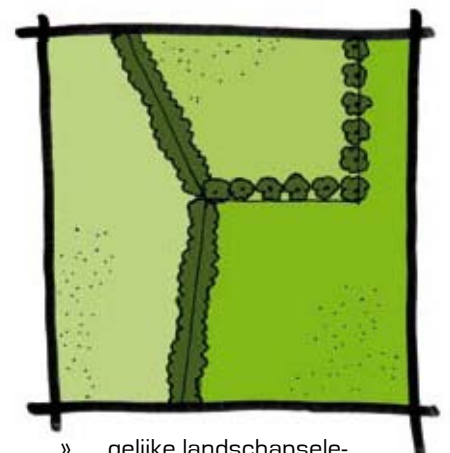
langs sloot met
bomen/struiken

met greppel en
bomen/struiken

**lineair
kampenlandschap (LK)**

kleinschalig
kampenlandschap (KK)

- » gemeke landbouwpoelen
- » verschil in vormen-
taal, lengterichting/
mozaïek
- » afwisseling in hout-
wallen en bomenrijen

Kleinschalig/lineair kampenlandschap

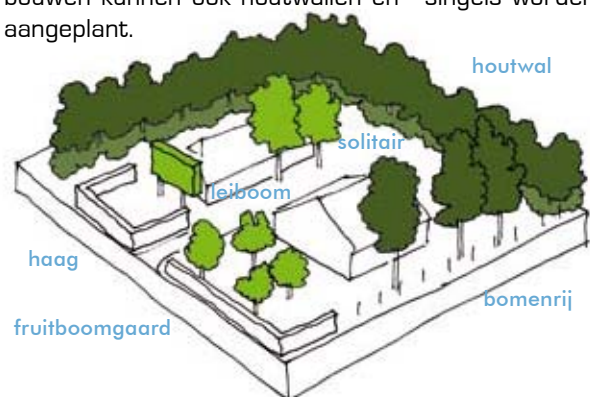
5.6 Kleinschalig/lineair kampenlandschap

Gebiedskenmerken

Algemeen: de wegen hebben een bochtig verloop, veelal door het aanwezige hoogteverschil. Steilranden in het landschap bepalen soms het verloop van de weg. Het landschap kent een onregelmatig en blokvormig verkavelingspatroon in het kleinschalige kampenlandschap. In het lineaire kampenlandschap is een meer rationeel en rechtlijnig patroon aanwezig. De landschapselementen zijn in beide verder gelijk. De randen van de percelen zijn veelal aangezet met houtwallen, waardoor een kleinschalig landschap ontstaat.

Denkrichting: herstel van de samenhang en balans tussen de verschillende elementen: houtwallen, singels, wegbeplanting, erfbeplanting, open ruimtes en bebouwing. Het grondgebruik is afwisselend en bestaat uit bouwland en graslanden. Veel voorkomende soorten zijn eiken, essen en elzen. De aanplant van eiken, kleine bosschages en houtwallen (en singels) versterken het kleinschalige landschap.

Erfbeplanting: hagen langs de voortuin, langs de weg en houtwallen langs de grenzen van het erf. In het lineaire landschap kan gekozen worden voor tweezijdige erfgransbeplanting en voor het kleinschalige landschap wordt ingezet op alzijdige aanplant van de erfgrans. Hoogstamfruitboomgaarden met een meer onregelmatige aanplant, leilinden aan de zonzijde en enkele solitaire zoals een noot, kastanje of linde maken onderdeel uit van het erf. Eikenbosschages zijn meer achter op het erf gesitueerd of aan de zijkant. Bij uitbreiding van de stallen, schuren of andere gebouwen kunnen ook houtwallen en -singels worden aangeplant.

erf in het kleinschalige kampenlandschap

Soorten

De karakteristieke landschapselementen en beplantingen op het erf bestaan uit streekeigen soorten. De kenmerkende soorten bestaan uit:

Houtwallen en -singels:

Hoofdsoort zomereik, aangevuld met ruwe berk en lijsterbes en diverse inheems struikvormers zoals vuilboom, Gelderse roos, veldesdoorn, hondsroos, meidoorn, sleedoorn, inlandse vogelkers, hazelaar en wilde hulst.

Bomenrijen langs oprijlaan of percelen:
Zomereik dicht op elkaar (soms 2 rijen)

Solitaire of boomgroepen:

Eik, (leij)linde, leipeer, paardenkastanje, noot, beuk, sierappel, sierpeer of zomereikbosschages/eiken-gaard zonder onderbeplanting.

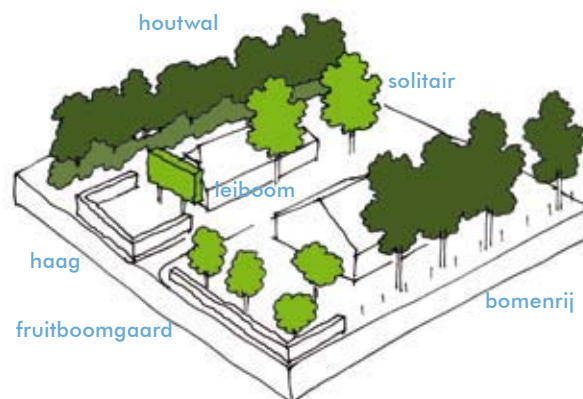
Hagen:

Beuk, haagbeuk, liguster, veldesdoorn, meidoorn of veldesdoorn.

Hoogstamfruitboomgaarden:

Mix van soorten zoals appel, peer, pruim, kers of noot.

Randbeheer van de percelen en aanpassing van de teelt kan leiden tot het terugkeren van kenmerkende akkerflora zoals, kamille, korenbloem en klaprozen.

erf in het lineaire kampenlandschap

voorbeeld erf in het kampenlandschap

overgang kampen naar open gebied

eiken(gaard) achter op het erf

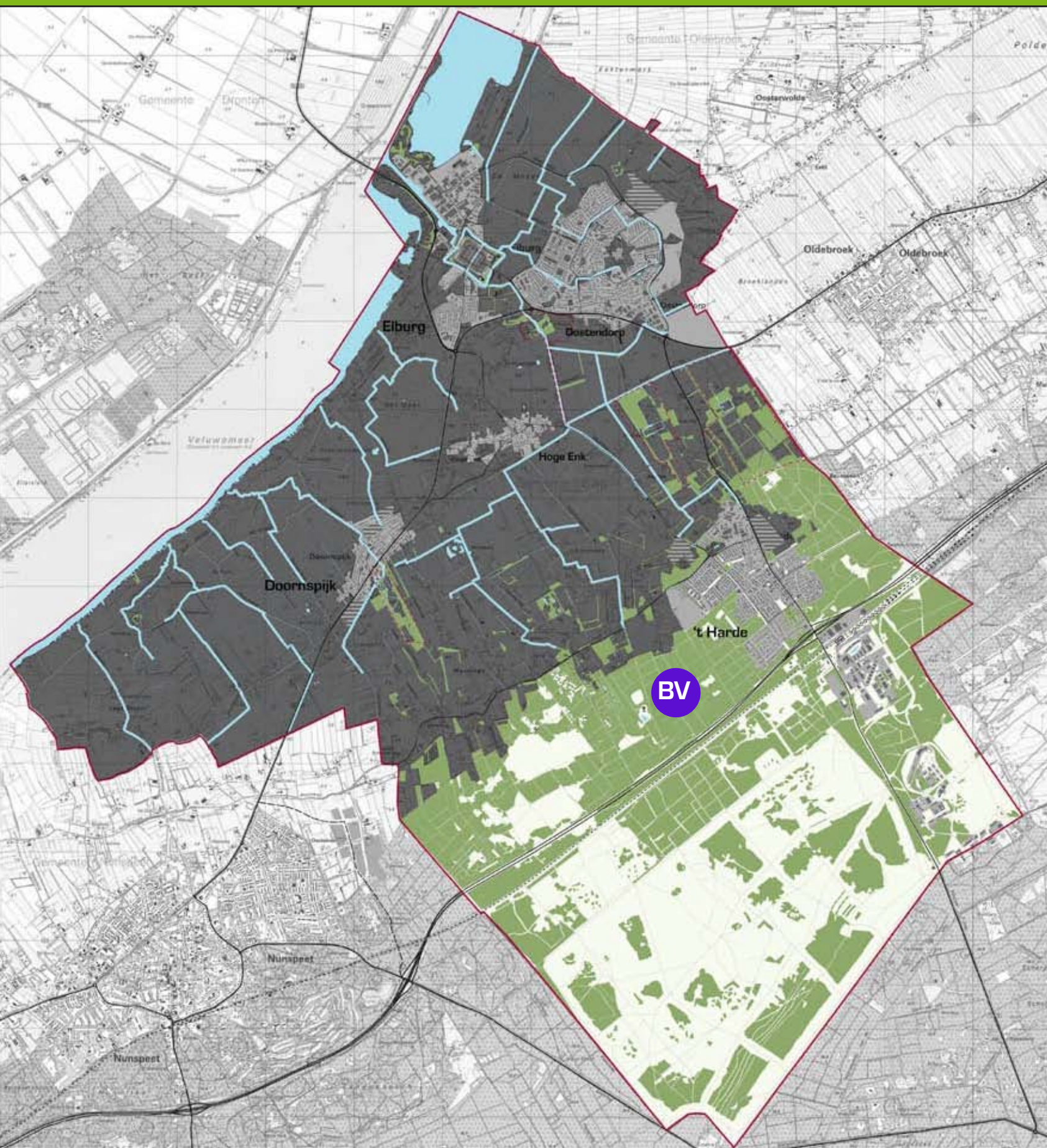
boomgaard (onregelmatig)

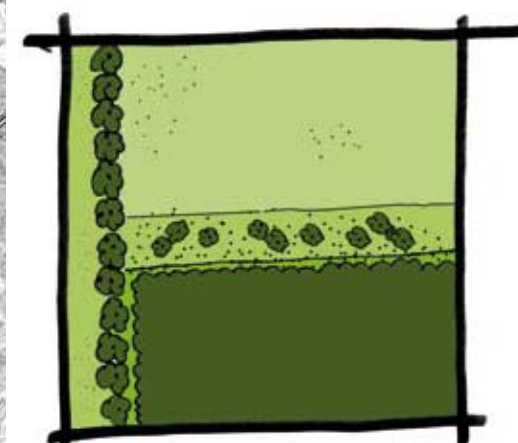
houtwal

houtwal

besloten natuurgebied
de Veluwe

- » gelijke overgang tus-
sen bos en landschap
- » bos-mantel-zoom
ontwikkelen
- » bomenrijen en bos-
aanplant

Besloten natuurgebied de Veluwe

5.7 Besloten natuurgebied de Veluwe

Gebiedskenmerken

Algemeen: groot besloten bosgebied, met heidevelden en enkele agrarische enclaves. De heidevelden en enclaves vormen open ruimtes in het besloten bosgebied met nog veel land- en zandwegen (onverharde wegen). De gronden zijn in gebruik als gemengd bos en heidevelden, met de geleidelijke vervanging van het naaldhout door loofhout (omvorming). De enclaves bestaan voornamelijk uit bouwlanden. De beplanting bestaat uit eik, beuk, berk en naaldbomen.

Denkrichting: is gericht op het versterken van de bosrand, door deze uit te breiden met een natuurlijke overgang via struweel naar bloemrijke graslanden is al veel winst te behalen. Een goede bosrand bestaat uit het bos, de mantel en een zoom. De soortenrijkdom is het grootst wanneer zowel mantel als zoom aanwezig zijn in de bosrand. Bosranden vormen de overgang tussen open terreinen en het bos. De overgang is optimaal wanneer de overgang geleidelijk is. Het open veld gaat over in een zone met hogere meerjarige kruiden, de zogenaamde zoomvegetatie. Vanuit deze zoom volgt opnieuw een geleidelijke overgang naar een brede zone van struiken, de mantelvegetatie die uiteindelijk aansluit op de hoogte van de bomen van het bos zelf. Het behoud van het bosachtige karakter en waardevolle bomen rondom de (open) percelen met bebouwing.

Erfbeplanting: bestaat uit een bomenrand of bosrand (zowel bladverliezend als bladhoudend) rondom de percelen. De erven vormen vaak een open ruimte rondom de bebouwing, als contrast met het dichte bos. Terughoudend zijn met erfbeplanting op dergelijke erven, de open ruimte wordt anders te dicht van structuur en verliest hierdoor aan kwaliteit.

De agrarische enclaves eveneens open houden in het dichte bos.

Soorten

De karakteristieke landschapselementen en beplantingen op het erf bestaan uit streekeigen soorten. De kenmerkende soorten bestaan uit:

Bos:

Loofbomen zoals eik, beuk, berk en soms lijsterbes.

Mantel:

Meidoorn, Gelderse roos, hondsroos, hazelaar, vuilboom, taxus, hulst en kamperfoelie. De mantel en zoom bestaan verder uit kruidachtige gewassen.

Zoom:

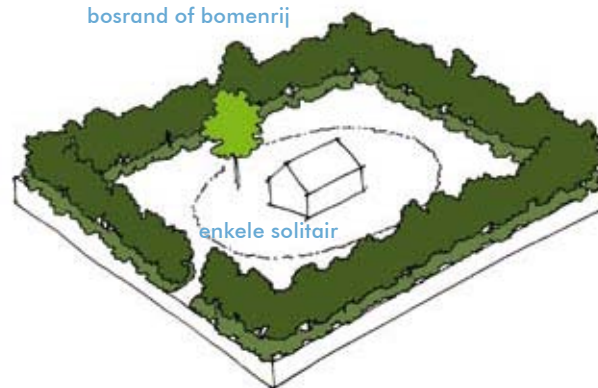
De zoom is een aaneengesloten rand met extensief onbemest hooiland/ruigte bestaande uit een gevarieerde kruidachtige begroeiing van inheemse grassen, voorjaarsbloeiërs en ruigtkruiden (inclusief braam).

Solitair:

Bijvoorbeeld krentenboompje.

De enclaves worden voorzien van dezelfde beplanting als in het kleinschalige kampenlandschap.

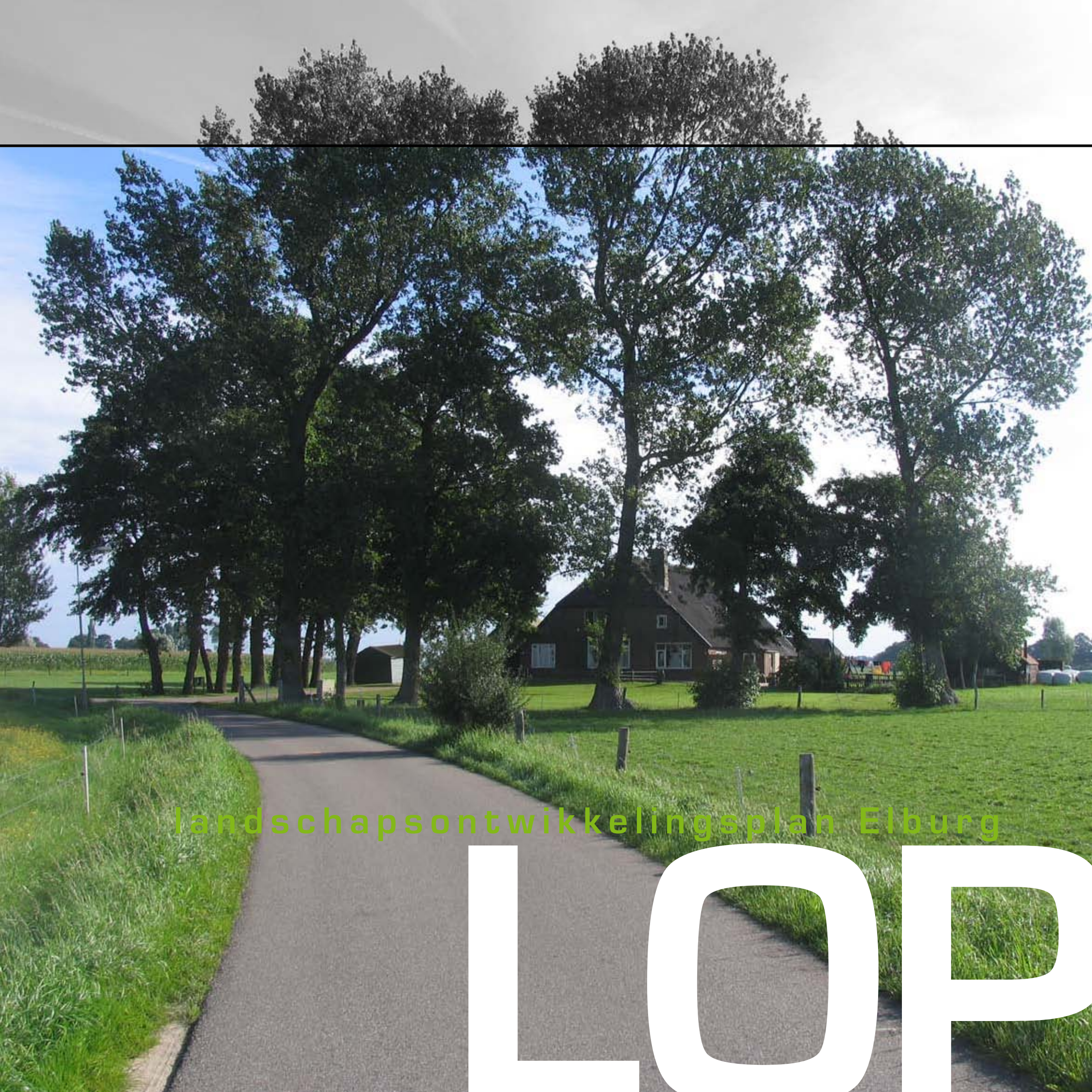
bosrand of bomenrij

zoom

erf in het boslandschap

DEEL 3

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

6 Uitvoering

6.1 Inleiding

In het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) van de gemeente Elburg wordt inzichtelijk gemaakt hoe de gemeente de ontwikkeling van haar buitengebied voor de komende 10 jaar wil vormgeven.

Het 1e deel van dit LOP bestaat uit de beschrijving van de resultaten van een inventarisatie en analyse van het landelijk gebied van Elburg.

In het 2e deel van dit LOP is de landschaps-ontwikkelingsvisie uitgewerkt. Er is een basisvisie uitgewerkt welke is aangevuld met een visie voor een aantal specifieke opgaven.

Het voorliggende deel 3 bestaat uit het uitvoeringsprogramma. Dit uitvoeringsprogramma waarborgt dat de landschapsontwikkelingsvisie vertaald wordt naar concrete uitvoeringsprojecten en dat er daadwerkelijk een start gemaakt wordt met een gerichte ontwikkeling van het landschap van Elburg.

In dit uitvoeringsprogramma wordt ingegaan op de uitvoeringsstrategie en op concrete projecten.

actief bouwen aan het landschap: SLE

Uitvoeringsprogramma

6.2 Uitvoeringsstrategie

6.2.1 Uitvoering via samenwerking

Het LOP heeft tot doel om de landschappelijke kwaliteiten binnen Elburg te behouden en waar mogelijk te versterken. Ook is er aandacht voor het versterken van ecologische waarden door landschapselementen onderling en de aanwezige waterlopen te verbinden tot doorgaande netwerken. Tevens heeft het LOP ten doel om het netwerk aan recreatieve voorzieningen te versterken, zodat via recreatie het landschap goed kan worden beleefd.

Het landschap wordt in belangrijke mate gevormd door het uiterlijk van de functies die er in aanwezig zijn. Te denken valt aan de landgoederen, agrarische bedrijven met hun erven en weidegronden, maar ook aan woonfuncties met hun tuinen en erven en allerechter andere bedrijvigheid. Het LOP streeft naar een gezonde ontwikkeling van deze functies, zodat zij door een goede inrichting van erven en terreinen kunnen bijdragen aan landschappelijke kwaliteit.

De uitvoering van het LOP is in eerste instantie een taak voor de gemeente Elburg. Deze taak is in de volgende paragraaf omschreven. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het realiseren van wandelroutes en het beschermen van waarden. Ook zoekt de gemeente samenwerking met andere overheden, zoals de provincie Gelderland en het waterschap Veluwe. Het gaat bijvoorbeeld voor de realisatie van natuurvriendelijke en landschapsversterkende inrichting van de beken. Tevens is het doel van het LOP om ook particulieren in het gebied te stimuleren tot investering in landschappelijke kwaliteit. Te denken valt aan de realisatie van een hoogstamfruitboomgaard, de aanleg van houtsingels of andere erfbeplanting of de toepassing van streekeigen hekwerken. Vanwege haar stimulerende rol werkt de gemeente hierbij nauw samen met Stichting Landschapselementen Elburg (SLE).

het knotten van wilgen door de SLE

De gemeente speelt een belangrijke rol bij de stimulering van een actieve landschapsontwikkeling. In feite is de gemeente de initiator en motivator gericht op uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan.

Hiertoe worden de volgende taken uitgeoefend:

- » De gemeentelijke diensten toetsen ingediende plannen voor nieuwe ontwikkelingen die niet rechtstreeks toelaatbaar zijn aan het landschapsbeleid en de gestelde randvoorwaarden vanuit landschap.
- » De gemeente heeft zelf ook een uitvoerende taak. Diverse projecten (zie volgende hoofdstuk) worden conform het uitvoeringsplan uitgevoerd door de gemeente. De realisatie van deze projecten is niet afhankelijk van medewerking van bijvoorbeeld particulieren en derden.
- » De gemeente heeft zelf ook een beheertaak. Een juist en duurzaam beheer van bijvoorbeeld landschapselementen (houtopstanden/wegbermen) is immers de garantie voor een duurzaam landschap.
- » De gemeente/landschapscoördinator controleert regelmatig de uitvoering en het beheer van projecten en of zij in overeenstemming zijn met de doelstellingen en stuurt bij waar nodig.
- » Jaarlijks vindt een korte evaluatie van de projecten plaats (evaluatie en bijsturing).
- » De gemeente draagt zorg voor koppeling van het beleid op het gebied van ruimtelijke ordening en landschapsontwikkeling (zie hiernaast).
- » De gemeente heeft ook een taak als aanjager van nieuwe projecten.
- » Handhaving van overeenkomsten tussen gemeente en derden met betrekking tot de realisatie en de instandhouding van overeengekomen landschappelijke inpassing of andere overeengekomen maatregelen.

Koppeling beleid voor ruimtelijke ordening en landschapsontwikkeling

Handhaving van bestaande landschapswaarden kan door het voeren van een goed ruimtelijk ordeningsbeleid, via de structuurvisie, het bestemmingsplan en omgevingsvergunningen voor bouwen of het uitvoeren van werken (de vroegere bouwvergunningen en aanlegvergunningen). De realisatie van natuur- en landschapsontwikkeling, recreatief medegebruik, versterken van cultuurhistorie, etc, is onder andere mogelijk door randvoorwaarden te stellen aan bestemmingsplanwijzigingen, ontheffingen en vergunningen. Een tijdige communicatie van deze randvoorwaarden naar de aanvrager is van groot belang, bijvoorbeeld bij een functiewijziging van het bestemmingsplan of bij een omgevingsvergunning. Dit is een taak voor de betreffende beleidsmedewerker, die het eerste contact heeft met de aanvrager. Een begeleidend en stimulerend optreden van de gemeente gericht op de realisatie van een streekeigen erfinrichting en beplanting werkt in een groot aantal gevallen positief.

Daarnaast benut de gemeente de mogelijkheden voor een formele toetsing van de landschappelijke inpassing van initiatieven. Deze mogelijkheden doen zich in drie verschillende vormen voor:

- » Bij functieverandering is sprake van een aanpassing van het bestemmingsplan. Bij deze ruimtelijke ingreep is een goede landschappelijke inpassing en een goede beeldkwaliteit een randvoorwaarde voor de wijziging van het bestemmingsplan.
- » Bij een afwijkingsprocedure in het bestemmingsplan, bijvoorbeeld omdat een verandering in gebruik zich voordoet of een uitbreiding van bebouwing buiten het bouwperceel, is een landschappelijke inpassing een randvoorwaarde.
- » Een uitbreiding van bebouwing binnen het bouwblok is juridisch, volgens het bestemmingsplan, vaak toegestaan. In dit geval geeft de gemeente in een adviserende en stimulerende vorm aanbevelingen voor de landschappelijke inpassing van de bebouwing. Dit is een taak voor de landschapscoördinator.

De bouwwerken zelf in het buitengebied worden ook getoetst aan de Welstandsnota's. Om te komen tot een optimale afstemming tussen het bestemmingsplan en het LOP wordt het LOP in 2011 verwerkt in de integrale herziening van het bestemmingsplan buitengebied.

6.2.2 Gemeentelijke organisatie

De belangen op het gebied van natuur en landschap worden behartigd door de afdeling Bouwen en Milieu, onder de noemer 'product natuur en landschap'.

Een beleidsmedewerker binnen de afdeling behartigt de beleidsmatige zaken op het gebied van natuur en landschap, waaronder de doorwerking van deze aspecten in de verschillende beleidsdocumenten van de gemeente. Ook is deze medewerker verantwoordelijk voor de administratieve ondersteuning bij de afhandeling van subsidieaanvragen vanuit de gemeente of particulieren en voor het budgetbeheer op het gebied van natuur en landschap.

Naar buiten toe worden de belangen op het gebied van natuur en landschap behartigd door de gemeentelijke adviseur milieu, natuur en landschap, oftewel de landschapscoördinator. Deze persoon bundelt als het ware alle kennis over het gebied. Hij heeft zicht op de uitvoering en samenhang tussen diverse projecten en door zijn contacten met bewoners, gebruikers en beheerders uit het gebied merkt hij kansen op die zich voordoen.

De landschapscoördinator onderhoudt het contact met particuliere initiatiefnemers en vertegenwoordigt de landschappelijke inbreng in het overleg met andere afdelingen binnen de gemeente en de regio. Tevens ondersteunt de landschapscoördinator particulieren bij de planvoorbereiding voor projecten op het gebied van natuur en landschap en onderhoud intensief contact met Stichting Landschapselementen Elburg. Ook worden bouwplannen waarin landschappelijke inpassing een rol speelt door de landschapscoördinator getoetst.

Een periodiek overleg (bijvoorbeeld met stedenbouw en verkeer) kan zinvol zijn, waarin men elkaar informeert over nieuwe initiatieven, de landschappelijke aspecten bespreekt en afspraken maakt over te volgen procedures.

Afstemming, en waar nodig samenwerking, met buurgemeenten en andere partijen is gewenst.

6.3 Programmering van projecten

6.3.1 Projecten op initiatief van gemeente en derden

Naast het begeleiden van ontwikkelingen door toepassing van de landschapsontwikkelingsvisie heeft het LOP tot doel om te komen tot de concrete uitvoering van projecten. Hoewel het LOP een gemeentelijk beleidsdocument is, gaat het bij de uitvoering om projecten die zowel op initiatief van de gemeente tot stand komen, als om projecten die op initiatief van derden worden gerealiseerd. De gemeente Elburg heeft hierbij een stimulerende en coördinerende taak, in aanvulling op haar taak om ook zelf projecten tot uitvoer te brengen.

6.3.2 Dynamisch uitvoeringsprogramma

Benadrukt wordt dat het uitvoeringsprogramma een dynamisch karakter heeft. Gedurende de looptijd van het LOP van circa 10 jaar zullen er projecten worden afgerond, er zullen nieuwe projecten worden toegevoegd en er zullen projecten afvallen omdat ze wellicht niet haalbaar bleken.

Bij de aanpak van projecten zal voortdurend bezien worden of zij kunnen meeliften met andere werkzaamheden binnen de gemeente. Door het credo 'werk-met-werk-maken' toe te passen kunnen inspanningen en kosten worden bespaard.

In dit hoofdstuk zijn de projecten die op korte termijn kunnen worden opgepakt weergegeven. Voor veel projecten is eerst een verkennende fase noodzakelijk voordat besloten wordt tot daadwerkelijke uitvoering.

Nadat de projecten in een concreet projectvoorstel zijn uitgewerkt kan de financiering worden bepaald, waarbij ook mogelijkheden van provinciale subsidie wordt meegewogen. Op dit moment zijn de mogelijkheden voor subsidie niet zeker vanwege de pauze die de provincie Gelderland met betrekking tot subsidies voor natuur en landschap heeft ingelast.

Voor de financiering van landschap en recreatie kan ook gebruik gemaakt worden van een landschapsfonds of van financiering op basis van een structuurvisie.

6.3.3 Selectie van drie voorrangprojecten

Bij de vaststelling van het LOP wordt voor drie projecten gekozen de uitvoering op korte termijn daadwerkelijk te starten. Gekozen is voor drie geheel verschillende projecten die bijdragen aan drie verschillende doelen van het LOP. Door deze drie projecten op korte termijn te realiseren wordt bevestigd dat het LOP niet beperkt blijft tot een visie, maar dat er daadwerkelijk sprake is van uitvoering.

De volgende drie projecten zijn geselecteerd:

- » Project 1: Landschaps- en plantdag
- » Project 2: Implementatie 'groenblauwe' diensten en opstellen Gebiedsuitvoeringsprogramma
- » Project 3: Landschappelijke versterking tussen de landgoederen Old Putten en Schouwenburg.

Hieronder worden de voorrangprojecten nader toegelicht in een projectvoorstel.

6.3.4 Project 1: Landschaps- en Plantdag Elburg

Doel

De 'Landschaps- en plantdag Elburg' is gericht op het stimuleren van het onderhoud en de aanplant van erfbeplanting, houtwallen en -singels. Dit project is van groot belang omdat dergelijke beplanting de basis vormt voor de identiteit van het landschap in Elburg. Door het organiseren van een landschapsdag, aangevuld met een plantdag wordt daadwerkelijk geïnvesteerd in behoud en toevoeging van landschapselementen en krijgt dit aspect van het landschap een belangrijke impuls.

De landschapsdag heeft tot doel:

- » Bewoners en bezoekers te enthousiasmeren voor het landschap.
- » Het activeren van de bewoners om het landschap zelf te versterken.

- » De aanleg van landschapselementen (erfbeplanting en houtwallen/-houtsingels) ter versterking van één van de kernwaarden van het landschap in Elburg.
- » Het wegwerken van achterstallig onderhoud en het vergroten van de kennis over onderhoud van landschapselementen.
- » Bieden van een platform voor lokale organisaties op het gebied van landschap, natuur en cultuurhistorie.

Werkwijze

Het project bestaat uit twee delen, namelijk:

- » 1: Landschapsdag
- » 2: Plantdag

Hieronder worden beide kort toegelicht.

1: Landschapsdag

In het buitengebied van Elburg wordt de landschapsdag georganiseerd die het karakter heeft van een 'openlucht markt'.

De volgende activiteiten vinden plaats:

- » Inschrijving voor deelname aan het beplantings- of ervenproject.
- » Voorlichting over erfbeplanting en erfinrichting door een excursie langs verschillende erven.
- » Presentatie over streekeigen erfbeplanting.
- » Workshop beheer en onderhoud van het landschap.
- » Een streekmarkt met diverse stands waarin lokale organisaties op het gebied van natuur, landschap, water, cultuurhistorie en plattelandstoerisme zich presenteren.
- » Prijsuitreiking van een vooraf uitgeschreven fotowedstrijd over het landschap.
- » Kinderactiviteiten zoals ponyrijden, sminken of een workshop natuurbeleving.

2: Plantdag

Op de Landschapsdag kunnen mensen zich inschrijven voor deelname aan het beplantings- of ervenproject. Vervolgens worden de deelnemers individueel bezocht en wordt voor hun erf/perceel een beplantingsplan opgesteld.

Tijdens de plantdag wordt in een feestelijke setting op een centraal punt in het landelijk gebied het plantmateriaal uitgereikt aan de deelnemers. Ook krijgen de deelnemers plant- en snoei-instructies.

Voor de grote aanplantprojecten of projecten waar het wegwerken van achterstallig onderhoud het doel is, wordt gebruik gemaakt van het PMJP. Het gaat om een vergoeding voor de aanplant, proceskosten en overige werkzaamheden. De kostenverdeling bedraagt 75% Provincie en 15% gemeente en 10% deelnemer.

Voor deelnemers van relatief kleinere beplantingsobjecten (kleiner dan 10 are) geldt dat zij de kosten van het plantmateriaal voor 50% vergoed krijgen via de gemeente.

Betrokken partijen

Gemeente Elburg (trekker), SLG, organisaties op het gebied van natuur, landschap, water, cultuurhistorie en plattelandstoerisme.

Financiën

Gebruik makend van de mogelijkheden zoals geboden in het Provinciaal Meerjaren Programma (PMJP) en de gemeentelijke subsidieregeling Erfbeplanting worden de inwoners van gestimuleerd om landschapselementen aan te leggen of objecten met achterstallig onderhoud aan te pakken. Zowel een deel van de proceskosten, de kosten voor het plantsoen en de werkzaamheden kunnen worden vergoed vanuit het PMJP (provincie).

Voor de landschapsdag wordt verwacht dat de totale kosten voor de gemeente € 9.750,- bedragen. Dit betreft € 5.000 voor de inzet van SLE en gemeente voor de organisatie en de bemensing tijdens de dag zelf. Daarnaast betreft het € 4.750 voor de inrichting en activiteiten (tenthuur, stands, geluid, catering, folders/posters, kinderactiviteiten ed.).

Voor de plantdag bedragen de totale kosten naar verwachting € 35.000. Deze kosten worden naar verwachting voor € 14.850 gedragen door de provincie Gelderland (subsidie PMJPplannen), € 15.150 door de gemeente Elburg (verdeelt over de posten projectmanagement en gemeentelijke plannen) en € 5.000 door particulieren.

Planning

De verwachting is dat de landschapsdag plaatsvindt aan het eind van het voorjaar 2011 en de plantdag in het najaar van 2011.

6.3.5 Project 2: implementatie 'groenblauwe diensten' en opstellen Gebiedsuitvoeringsprogramma

Doel

Dit project richt zich op het opzetten van de subsidieregeling groenblauwe diensten waarmee naast de aanleg ook het beheer en onderhoud van landschapselementen gestimuleerd. Het is een regeling waarmee de landschapselementen voor de lange termijn worden veiliggesteld, en waarbij vergoedingen gelden voor diensten op het gebied van natuur- en landschapselementen, erfinrichting en recreatieve toegankelijkheid.

Via de subsidieregeling 'groenblauwe diensten' wordt aan particulieren een vergoeding verstrekt aan diensten op het gebied van:

- » Behoud en versterking streekeigen kwaliteit van het landschap.
- » Een fijne dooradering van het landschap: aanleg en beheer van groene en blauwe landschapselementen.
- » De aanleg van streekeigen erven.
- » Recreatieve toegankelijkheid.
- » Een vergoedingen voor opbrengstenderving (na aanleg) of grondwaardedaling (na aanleg).

De verstrekte subsidies worden voor 25% gefinancierd door de gemeente en voor 75% door de provincie.

De subsidieregeling groenblauwe diensten is een gemeentelijke subsidieregeling op basis van door de provincie beschikbare financiële middelen. In de toekomst wordt wellicht ook het omgevormde Europees landbouwbeleid aan deze regeling gekoppeld. Om in de toekomst gebruik te kunnen maken van de subsidieregeling 'groenblauwe diensten' is het noodzakelijk gemeentedeekkend een Gebiedsuitvoeringsprogramma (GUP) op te stellen met daarin is uitgewerkt welke pakketten voor subsidie in aanmerking komen. Ook het onderzoeken van de meeste gewenste uitvoeringsorganisatie kan reeds worden opgepakt voordat er daadwerkelijke tot het openstellen van groenblauwe diensten wordt besloten. Dit project in het LOP is gericht op het opstellen van een GUP en het onderzoeken van de gewenste uitvoeringsorganisatie.

Betrokken partijen

Gemeente Elburg (trekker), extern bureau, SLG, regio-bureau Veluwe en Vallei.

Financiën

In verband met het opstellen van een GUP zijn de volgende zaken subsidiabel:

- » De externe kosten voor het opstellen van het GUP.
- » De kosten voor de externe begeleiding van de gemeente bij haar opdrachtgevers om te komen tot een kwalitatief hoogwaardig GUP.
- » De externe kosten verband houdend met de specifieke O-meting volgens de MKLE-systematiek tot een maximum van 1000 ha.
- » Externe advisering over financiële en juridische aspecten van interne gemeentelijke organisatie en beheer in het geval van groenblauwe diensten met provinciale cofinanciering (middelenbeheer, financiële organisatie, verordening).

De subsidie bedraagt 80% van de kosten tot een maximum van € 30.000, mits de werkzaamheden 2011 plaatsvinden, na 2011 geldt een subsidie van maximaal 50%.

De kosten voor de gemeente Elburg voor het opstellen van een GUP worden geschat op € 7.500 (uitgaande van realisatie in 2011 en dus 80% subsidie).

Planning

Het onderzoeken van de uitvoeringsorganisatie en het opstellen van een GUP zullen in 2011 plaatsvinden.

6.3.6 Project 3: Landschappelijke versterking tussen de landgoederen Old Putten en Schouwenburg.

Doel

Dit project is gericht op de realisatie van landschappelijke beplanting in het gebied tussen de landgoederen Old Putten en Schouwenburg. Deze beplanting kan gerealiseerd worden langs de Eekterbeek, de Jukweg en het Schelepad. Door de realisatie van elzensingels en beekbegeleidende beplanting wordt geaccentueerd dat hier sprake is van een Veenontginningslandschap. Hierdoor wordt bijgedragen aan het doel van het LOP om op enkele gradiëntlijnen de landschappelijke verschillen extra te markeren.

Deze beplanting draagt er tevens aan bij dat de toekomstige bedrijfsbebouwing van Broeklanden vanuit het relatief open landschap wordt afgeschermd. Dit sluit aan op het doel van het LOP om stedelijke randen beter in te passen.

Ook sluit deze beplanting aan bij het doel om een landschappelijke verbinding te realiseren tussen de landgoederen Old Putten en Schouwenburg en bij het doel om de beeklopen in het gebied te accentueren.

Een vervolg kan bestaan uit het reconstrueren van een (gedeelte van een) vroegere laan vanuit Schouwenburg richting het noorden over de Broekdijk heen.

Betrokken partijen

Gemeente Elburg (trekker), Waterschap Veluwe, landgoed Schouwenburg, landgoed Old Putten, SLE.

Financiën

De kosten voor plantmateriaal bedragen circa € 1.000. De werkzaamheden kunnen samen met andere werkzaamheden worden gekoppeld en leiden niet tot extra kosten.

Planning

De realisatie zal in 2011 plaatsvinden.

Plantdag

Plantdag

Landschapsdag

Landschapsdag

Projectnaam	Werkzaamheden	Trekker	Betrokkenen
Voorrangprojecten			
1. Groen- blauwe diensten	Implementatie subsidieregeling Groen-, blauwe diensten en opstellen GUP.	Gemeente Elburg, Waterschap Veluwe	SLG, provincie Gelderland, extern bureau
2. Landschaps- en plantdag	Organisatie landschapsdag, opstellen (erf)beplantingsplannen, levering plantmateriaal.	Gemeente Elburg	SLG, SLE
3. Landschappelijke versterking tussen de landgoederen Old Putten en Schouwenburg.	Accentueren Veenontginningslandschap door beplanting langs Schelepad, Jukweg en beekbegeleidende beplanting bij Eekterbeek.	Gemeente Elburg	Schouwenburg, Old Putten, SLE, Waterschap
Projecten			
4. Voorlichtingsmateriaal over streekeigen erfbeplanting, erfinrichting en landschapselementen	Opstellen van een brochure met handreikingen per landschapstype.	Gemeente Elburg	
5. Erfinrichting; advies en aanleg	Opstellen erfinrichtingsplan en aanleggen, aanplanten van de erfinrichting.	Particulieren	Gemeente Elburg, SLE, eigenaren
6. Inpassing dorpsrand Doornspijk Noord	Uitwerking projectplan voor landschappelijke inpassing kernrand van Doornspijk Noord (Dokter Bruinsweg).	Gemeente Elburg	Omwonenden, eigenaren, SLE
7. Inpassing dorpsranden	Uitwerking projectplan voor landschappelijke inpassing kernranden Elburg en Doornspijk (zie ook Landschapsversterkingsplan SLE Elburg Noord).	Gemeente Elburg	Omwonenden, SLE
8. Ecologisch bermbeheer	Verkenning ecologisch bermbeheer, bepalen meest geschikte locaties en beheerskosten. Bijvoorbeeld bij Broeklanden.	Gemeente Elburg	
9. Onderhoud landschapselementen locatie Tempelweg	Afzetten/aanvullen houtsingel, populieren, hoogstamfruitbomen en herstel/verplaatsen ooievaarsnest.	SLE (LVEN ¹)	Eigenaren
10. Informatiesysteem/borden/panelen ontwikkelen	Informatiesysteem/borden opzetten bij landschappelijk, cultuurhistorisch of ecologisch waardevolle gebieden of objecten.	Gemeente Elburg	Oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop, Waterschap Veluwe, Veluws Bureau voor Toerisme (VBT)
11. Landgoederen Schouwenburg en Zaluwenburg recreatief en landschappelijk verbinden met omgeving/kernen	Landgoederen Schouwenburg , Zaluwenburg en Old Putten recreatief en landschappelijk verbinden met omgeving door het toevoegen van kleine landschapselementen, aanleg wandelpaden richting Elburg en 't Harde.	Landgoederen	Gemeente Elburg, Geldersch Landschap

parkeerplaats als overstap

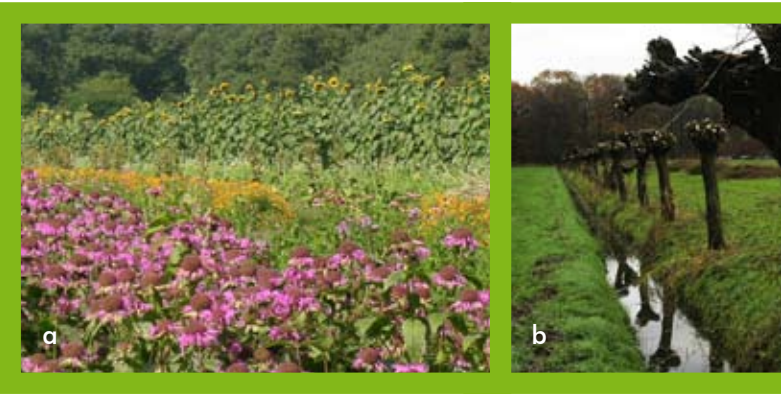
voorbeeld van een toeristisch overstappunt

¹ LVEN: dit betreft projectvoorstellen uit het Landschapsversterkingsplan Elburg-Noord, opgesteld door het SLE. Enkele van de projectvoorstellen uit het LVEN zijn geïntegreerd in meer overkoepelende uitvoeringsprojecten.

Projectnaam	Werkzaamheden	Trekker	Betrokkenen
12. Actieve landschapsbouw gebied Koeweg	Voor het gebied rondom de Koeweg, ten westen van 't Harde landschapsversterking stimuleren. Actief bouwen aan het landschap. Advisering en aanleg landschapselementen.	Particulieren, eigenaren	Gemeente Elburg, SLE, Waterschap Veluwe
13. Ensemble Randmeerdijk	Projectvoorstel uit 'Zorg voor Watererfgoed' van het Waterschap Veluwe.	Waterschap Veluwe	Gemeente Elburg en Gemeente Oldebroek
14. Landschappelijke inpassing bedrijventerrein Kruismaten	Aanplant elzen langs bedrijfspanden en meidoornheggen op dijklichaam, ecologisch beheer wegberm.	SLE (LVEN)	Bedrijven, Waterschap Veluwe, Gemeente Elburg, pachters
15. Voorlichting en plaatsing streekeigen houten landhekken	Vervaardigen en plaatsen van streekeigen landhekken.	SLE	Eigenaren, Waterschap Veluwe, Gemeente Elburg
16. Natuurontwikkelingsproject Kamperdijk	Verkeersvrij maken van het gebied, plaatsing veeroosters, verwijderen afrasteringen, uitdiepen van de slenk (oorspronkelijke scheepsrede), realisatie extra uitkijkpost, oeverwaluwenwand, struinpada.	SLE (LVEN)	Staatsbosbeheer, Waterschap Veluwe, pachter(s), Gemeente Elburg
17. Inventarisatie huidige wandel- en fietspaden	Verkennen van huidige wandel- en fiets paden om te bepalen waar zich potenties voordoen om routes met elkaar te verbinden.	Gemeente Elburg	SLE, Oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop
18. Cultuurhistorisch wandelpadennetwerk	Bepalen routes en realisatie aanvullende paden. De verkennende fase van dit project wordt reeds uitgevoerd.	SLG	Gemeenten Oldebroek, Elburg, Nunspeet en Harderwijk, Waterschap Veluwe, particulieren
19. Netwerkvorming landschapselementen	Verkenning van locaties waar zich kansen voordoen om landschapselementen te verbinden tot een doorgaand ecologisch netwerk (combineren met opstellen GUP).	Gemeente Elburg	LTO, SLE
20. Versterken landschappelijk blauw netwerk	Verkenning van mogelijkheden tot vergroten van natuur- en landschapswaarden en recreatieve struinpada langs beken, sloten en greppels.	Gemeente Elburg	Waterschap Veluwe, SLE, particulieren
21. Beeldkwaliteitsplan landelijk gebied	Karakteristieke bebouwing, waardevolle landschapselement etc vormen tesamen een kenmerkend beeld. Behoud van het karakteristieke beeld wordt bevorderd door het opstellen van een beeldkwaliteitsplan voor het landelijk gebied als aanvulling op de Welstandsnota.	Gemeente Elburg	

6.3.7 Totaal overzicht voorgenomen uitvoeringsprojecten

Naast de drie voorrangspojecten wordt met het LOP ook de realisatie van een aantal overige projecten beoogd. Voor een overzicht van projecten wordt verwezen naar de volgende pagina's. Voor alle projecten geldt dat zij bijdragen aan de doelstellingen en de opgaben die in het LOP zijn geformuleerd. De tabel met projecten moet in tegenstelling tot de visie als een dynamisch document worden beschouwd. De projecten gelden als een groslijst van gewenste acties, waarbij voortdurend bezien moet worden waar zich kansen voor doen om tot realisatie over te gaan. De financiële middelen van de gemeente Elburg en de onzekerheid ten aanzien van subsidies noodzaken tot het stellen van prioriteiten. De gemeente kiest ervoor om in eerste instantie drie strategische projecten op korte termijn uit te voeren. Daarnaast is er een breed pakket aan mogelijke projecten geselecteerd dat op de langere termijn tot uitvoering kan worden gebracht. In overleg met de provincie Gelderland wordt bezien voor welke projecten subsidie is te verkrijgen. De daadwerkelijke uitvoering is namelijk afhankelijk van het vinden van externe financieringsbronnen in aanvulling op gemeentelijke bijdragen.

6.3.8 Bewaking voortgang en evaluatie LOP

Het verdient aanbeveling om de doorwerking en uitvoering van landschapsontwikkelingsplan op de agenda te houden, zodat een nadere programmering van projecten mogelijk is evenals een toevoeging van projecten.

Hiertoe wordt de voortgang van de projecten jaarlijks geëvalueerd en wordt de planning zo nodig bijgesteld. Hierdoor blijft het plan actueel. Ook is het van belang om nieuwe ontwikkelingen in het beleidsinstrumentarium en de financieringsmogelijkheden bij te houden en om de paar jaar te actualiseren.

In een regelmatig overleg (1 à 2 maal per jaar) zal de voortgang van plannen en initiatieven uit het uitvoeringsprogramma worden geëvalueerd en wordt geïnventariseerd welke organisaties aan bepaalde projecten een bijdrage kunnen leveren en of er een afstemming tussen projecten noodzakelijk is. Aan dit overleg kunnen de partijen die bij de verschillende projecten zijn betrokken deelnemen, waarbij met name te denken valt aan het Waterschap Veluwe, Stichting Landschapselementen Elburg en Stichting Landschapsbeheer Gelderland.

referentiebeeld projecten, a en d: tuinen van A. Vogel bij landgoed Zwaluwenburg als recreatieve trekker, vertrekpunt recreatieve routes, b, c, en e: het beheren en onderhouden van het landschap (knotten van knotbomen, afzetten houtwallen en houtsingels)

Projectnaam	Werkzaamheden	Trekker	Betrokkenen
22. Wegbeplanting	Verkenning van de mogelijkheden om door wegbeplanting de karakteristieke landschappelijke verschillen te accentueren.	Gemeente Elburg	
23. Ecologische 'stapsteen' landgoed Klarenbeek	Uitbreiden landgoedstructuur in zuidelijke richting te vergroting van de waarde als ecologische stapsteen binnen de EVZ.	Landgoed Klarenbeek	Provincie Gelderland, Gemeente Elburg
24. Versterking gradiëntlijnen	Verkenning van mogelijkheden om op specifieke gradiëntlijnen natuurlijke, landschappelijke en recreatieve kwaliteiten te versterken en tevens vorm te geven aan de EVZ Veluwe – Doornspijk – randmeren.	Gemeente Elburg	Waterschap Veluwe, LTO, SLE
25. Faunapassages Rijksweg A28 en spoorlijn	Verkenning van de noodzaak van faunapassages Rijksweg A28 en spoorlijn.	Natuurmonumenten of Staatsbosbeheer	Defensie, RWS, Prorail, Provincie Gelderland, Gemeente Elburg
26. Wandelpad Wijkwetering	Realisatie nieuw wandelpad, via projectplan 'Cultuurhistorische wandelpadennetwerk'.	SLE (LVEN)	Eigenaren, Waterschap Veluwe, Staatsbosbeheer, Gemeente Elburg, SLG
27. Landschappelijke inpassing Hellenbeekstraat 2	Aanleg historisch verantwoorde erfbeplanting en boomgaard, aanplant knotwilgen, herstel oorspronkelijke structuur Hellenbeek.	Eigenaar	SLE, Waterschap Veluwe, Gemeente Elburg
28. Herstel houtsingel Super de Boer	Herstel houtsingel en afrastering.	SLE (LVEN)	De Hoge Dennen Holding BV
29. Afzetten en aanvullen houtsingel De Weeren 8	Afzetten en aanvullen houtsingel.	SLE (LVEN)	Eigenaren
30. Realisatie TOP's	Aanleggen parkeervoorziening met toeristische informatie, werving horeca/fietsverhuur.	Gemeente Elburg	Eigenaren, ondernemer (horeca /fietsverhuur)

- Kernranden
- Gradiëntlijnen
- Verbindingen landschap en ecologie
- Recreatief routenetwerk
- Overig

bijlage

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP

bijlage 1

begrippenlijst

Abiotiek	Het niet-levende deel van het ecosysteem.
Biotoop	Een gebied met een uniform landschapstype waarin bepaalde organismen kunnen gedijen.
Dekzandrug	Een opgestoven hoogte van zand dat onder periglaciale (in de nabijheid van landijs) omstandigheden door de wind wordt afgezet.
Engelse landschapstijl	Stijl waarin een ideaal of een wijds landschap wordt nagebootst; kenmerkt zich door slingerende paden, waterpartijen en onverwachte vergezichten.
Eng	Hoog gelegen akker, te vinden op de zandgronden van Noord-, Oost-, Midden- en Zuid-Nederland.
Eutroof	Rijk aan voedingsstoffen.
Extensief maaibeheer	Het grasland wordt één, hooguit twee maal per jaar gemaaid.
Geomorfologie	Wetenschap die de landvormen bestudeert, hun ontstaan en hun ontwikkeling, evenals de processen die daarbij een rol spelen of in het verleden hebben gespeeld.
Gradiënt	De overgang (verloop) van het ene naar het andere gebied.
Glaciale bekken	Laagten in het landschap omgeven door stuwwallen. De bekkens zijn gevormd tijdens de voorlaatste ijstijd, in het Saalien (150.000 jaar geleden).
Habitat	Leefgebied of leefomgeving van een bepaald organisme.
Hoevenzwerm	Verspreide (boerderij)bebouwing, als een soort lint op de overgang van landschapstypen.
Hooiland	Grasland dat gebruikt wordt om hooi van te oogsten. Vaak betreft het graslanden die te vochtig zijn om als weiland te gebruiken.
Houtwal	Lijnvormige beplantingen met bomen en/of struiken op een kunstmatige aarden wal.
Hydrologie	De leer van het voorkomen, het gedrag en de chemische en fysische eigenschappen van water in al zijn verschijningsvormen op en beneden het aardoppervlak.
Infiltratie	Het verschijnsel dat water aan het grondoppervlak de grond binnentreedt.
Kame-terras	Scandinavische naam (spreek uit: keemterras) voor smeltwaterterras.
Kerspel	Kerkelijke gemeente; algemeen plattelandsgemeente.
Kerkenpad	Een smal voetpad tussen landerijen dat werd aangelegd om bewoners van het platteland de mogelijkheid te geven via een zo kort mogelijke route naar de dichtstbijzijnde kerk of de dichtstbijzijnde kerk van hun keuze te lopen.
Klepelen	Het klepelen van grasbermen gebeurt door de zogenaamde klepelmaaiers. Een loshangende klepel in de maaier die het gras afslaat en hierdoor maait.
Kranswieren	Een algensoort welke vooral voorkomt in minder voedselrijk, helder water.
Kreken	Een kleine watergeul, die ontstaat als gevolg van een dijkdoorbraak of een restant is van een ingedijkte vroegere getijdegeul.
Kwel	Het uittreden van grondwater aan het maaiveld.
Micromeandering	Meandering (openvolging van lussen in een waterloop) binnen een beperkte ruimte.
Migratie	Het voorkomen of reduceren van de negatieve effecten op het gebied van flora en fauna van een besluit of feitelijk handelen door het treffen van maatregelen.
Natuurdoeltype	Een nagestreefde combinatie van abiotische en biotische kenmerken.
Occupatie	Het in bezit en in gebruik nemen van land door de mens.
Ontginning	Het in cultuur brengen van woeste gronden.
Paaiplaats	Plaats waar vissen paren en eitjes leggen.
Potstal	Een stal waarbij de mest op gezette tijden wordt bedekt met een nieuwe laag stro.
Schootsveld	Strook grond rondom een vestingstad, die werd vrijgehouden van bebouwing en beplanting om de belegerende vijand effectief te kunnen bestoken.
Singel	Lijnvormige beplantingen met bomen en/of struiken die op dezelfde hoogte staan als het omringende land.
Smeltwaterterras	Terras ontstaan uit een stuwmeer dat ontstond bij het smelten van ijskappen.
Steilrand	Een abrupte scheiding tussen een hooggelegen gebied en een laaggelegen gebied.
Strandwal	Een door de branding opgeworpen, boven het zeeniveau liggende, zandbank. Een strandwal is langgerekt, enkele meters hoog en ligt evenwijdig aan de kust.
Struweel	Een houtrand met laaggroeiend struikgewas.
Terp	Een opgeworpen verhoging in het landschap met als doel een droge woonplek te maken waar men veilig is voor hoog water.
Veedrift	Een veedrift is een weg waarover dagelijks vee werd gedreven van de schaapskooi of stallen in of bij het dorp naar de weidegronden.
Weiland	Een open grasland dat gebruikt wordt om vee te laten grazen.

a

b

c

d

begrippen in beeld, a: kerkenpad, b: terp, c: steilrand, d: schootsveld.

bijlage 2

relevante subsidies

Provinciaal meerjarenprogramma 2007-2013 Gelderland

Er zijn verschillende provinciale subsidies mogelijk voor inspanningen op het gebied van natuur, landschap en toerisme door de gemeente Elburg, waarbij soms als voorwaarde wordt gesteld dat een LOP is vastgesteld. Hieronder volgt een globaal overzicht.

De provincie Gelderland heeft vanaf december 2010 een gedeeltelijke subsidiepauze in gelast voor het landelijk gebied. Een verdere opheffing van de pauze is afhankelijk van een proces van herprogrammering, dat op zijn vroegst leidt tot een voorstel van Gedeputeerde Staten in april 2011.

Subsidie voor LOP's, bos- & landgoederen en professionalisering landschapsbeheer (artikel 4.1.1)

Subsidie voor de doorwerking van een LOP door:

- aanleg, achterstallig onderhoud en herstel van natuur- en landschapselementen;
- overige activiteiten, bijvoorbeeld het vergroten van de toegankelijkheid en de belevingswaarden van het landschap;
- achterstallig onderhoud en herstel van voorzieningen op particuliere landgoederen, zoals ten behoeve van vitaliteit en veiligheid van laanbomen van tenminste 60 jaren, herstel laanstructuur, paden, verbindende bruggen, vijvers en kleine recreatieve voorzieningen;
- het opstellen van integrale landgoedvisies op particuliere landgoederen;
- het professionaliseren van landschapsbeheer door samenwerkingsverbanden van agrariërs of grondeigenaren. Te denken valt aan het organiseren en houden van cursussen/voorlichting aan de samenwerkingsverbanden op het gebied van financieel beheer, organisatievormen, projectformulering, nieuwe vormen van natuur- en landschapsbeheer, verbreding;
- ondersteuning van de Stichting Landschapsbeheer Gelderland bij het stimuleren van educatieve activiteiten in het landschap.

De subsidie bedraagt max. 75% van de kosten, met een minimum subsidiebedrag van € 5.000 en een maximum subsidiebedrag van € 200.000.

Maximaal 20% van het subsidiebedrag mag worden benut voor de realisatie van overige activiteiten, niet zijnde aanleg, herstel en achterstallig onderhoud van natuur- en landschapselementen.

Nationale landschappen (artikel 4.3)

Subsidie kan worden verstrekt voor:

Het uitvoeren van projecten ter realisatie van de door Gedeputeerde Staten vastgestelde uitvoeringsprogramma's Nationale Landschappen. De projecten hebben betrekking op het versterken van karakteristieke landschapsstructuren, cultuurhistorische kenmerken, verbeteren en vergroten van de toegankelijkheid, deskundigheidsbevordering, communicatie, verbetering van routestructuren, versterken van de grondgebonden veehouderij en fruitteelt alsmede de recreatie.

De subsidie bedraagt maximaal 75% van de kosten.

Kennisverspreiding (Artikel 2.2.2.3)

Subsidie kan worden verleend voor:

Het ontwikkelen en houden van cursussen gericht op:

- agrarisch natuur- en landschapsbeheer en groenblauwe diensten;
- biologische landbouw, verbreding naar niet-agrarische activiteiten, streekproducten.

Voor de organisatie van cursussen: 50% van de subsidiabele kosten met een minimum van € 5.000,- en een maximum van € 15.000,-.

(subsidie volgens dit artikel is alleen van belang als de subsidie voor de uitvoering van LOP's (artikel 4.1.1) niet mogelijk is.)

Diversificatie naar niet-agrarische activiteiten (Artikel 2.2.2.4)

Subsidie kan verleend worden aan agrarisch bedrijven van minimaal 50 NGE voor:

- a investeringen in niet-agrarische activiteiten op landbouwbedrijven, die diversificatie tot doel hebben.
- b stimulering van samenwerking gericht op bevordering diversificatie naar niet-agrarische activiteiten.
- c collectieve projecten gericht op ketenontwikkeling promotie- en/of marketingactiviteiten (geen individuele aanvragen/projecten).

De subsidie aan ondernemingen bedraagt maximaal 40% van de kosten.

De Europese bijdrage bedraagt 50% van de subsidiabele overheidsuitgaven in het project, met een minimum subsidiebedrag van € 50.000,-

Bevordering toeristische activiteiten (Artikel 3.3.1 POP 313)

Subsidie kan verleend worden aan niet-agrarisch bedrijven voor de ontwikkeling van:

- kleinschalige infrastructuur en voorzieningen zoals informatiecentra en de bewegwijzering ten behoeve van toeristische trekpleisters;
- recreatieve infrastructuur zoals die welke natuurgebieden toegankelijk maakt zoals fiets-, wandel- en vaarroutes en ruitersporen, met daarbij behorende kleinschalige voorzieningen zoals informatieborden, schuilhutten, fietsenrekken, picknickbanken en overige voorzieningen. De ontwikkeling en/of marketing van toeristische diensten die betrekking hebben op plattelandstoerisme.

De subsidie aan ondernemingen bedraagt maximaal 40% van de kosten.

De Europese bijdrage bedraagt 50% van de subsidiabele overheidsuitgaven in het project, met een minimum subsidiebedrag van € 50.000,-

Subsidies voor particulier natuur- en landschapsbeheer

Naast subsidies die via de gemeente lopen, zijn er ook subsidiemogelijkheden die rechtstreeks door particulieren of collectieven van agrariërs of andere beheerders kunnen worden benut. Hieronder worden kort drie regelingen toegelicht.

(Agrarisch) natuur en landschapsbeheer Als onderdeel van het Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) is er via Dienst Regelingen subsidie mogelijk voor agrarisch natuur en landschapsbeheer. Het gaat om weidevogelbeheer, akkervogelbeheer, botanisch beheer van graslanden of akkers en om landschapsbeheer.

Daarnaast valt te denken aan SNL subsidie voor natuur en landschapsbeheer (zonder dat er sprake is van agrarisch gebruik). Hierbij is subsidie mogelijk voor het beheer van opengestelde natuurterreinen, het beheer van landschapselementen zoals bosjes, hagen, poelen en knotbomen en voor het openstellen van terreinen voor recreanten.

Voor het begrotingsjaar 2011 heeft de provincie Gelderland het subsidieplafond voor landschapsbeheer op nul euro gezet. Dat betekent dat in 2011 geen subsidie kan worden verkregen voor landschapsbeheer. De provincie heeft namelijk reeds voldaan aan de afspraken hierover met het Rijk die zijn vastgelegd in het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG).

Kwaliteitsimpuls voor natuur en landschap

Via Dienst Regelingen is er subsidie mogelijk voor de investeringen in vergroting van natuurkwaliteit. Het kan gaan om het verhogen of veranderen van de natuurkwaliteit van bos of natuur dat in eigendom of erfpacht is, of om investeringen die nodig zijn om landbouwgrond geschikt te maken voor natuur- of landschapsbeheer. Ook voor compensatie van de waardedaling vanwege het omzetten van landbouwgrond in bos- of natuurterrein is subsidie mogelijk.

bijlage 3

financiering van landschap en recreatie

LANDSCHAPSFONDS

Behoud en versterking van landschapswaarden en het beleefbaar maken van landschapswaarden via wegen en paden kost geld. Er zijn subsidies beschikbaar, zoals ILG-gelden, maar deze hebben als nadelen dat ze niet gegarandeerd duurzaam zijn (wanneer de regeling stopt) en dat ze soms ook niet toereikend zijn voor het beoogde doel. Het is dus niet verstandig om te veel afhankelijk te worden van subsidies. Wanneer er naast bestaande subsidies andere, duurzame financieringsmogelijkheden worden gezocht, is het ontwikkelen van een landschapsfonds een mogelijkheid.

“Een landschapsfonds is een bundeling van private middelen (van bedrijven en burgers) en publieke middelen (van gemeenten, provincies en waterschappen). Het is nadrukkelijk de bedoeling dat de verworven middelen ingezet worden voor aanleg of beheer van natuur, landschap of recreatie, daar waar andere subsidiemogelijkheden niet bestaan of niet toereikend zijn. Het landschapsfonds heeft een bestuur dat bestaat uit verschillende partijen, zoals agrariërs, natuurbeschermers, (recreatie)bedrijven en de gemeente. Een landschapsfonds is dus meer dan een pot met geld...” (zie ook www.nederlandmooi.nl)

Als extra voordeel van een landschapsfonds wordt gezien, naast een grotere landschapskwaliteit, dat het meer betrokkenheid van burgers, bedrijven en andere ondernemers bij natuur en landschap oplevert. Daaruit voort vloeit een directer contact tussen partijen onderling en wederzijds begrip.

Het realiseren van een duurzame financiering die de kwaliteit en diversiteit van het landschap van Elburg op de lange termijn kan garanderen door ondersteuning van aanleg en beheer. Duurzaam is in dit verband zowel sociaal, ecologisch als economische duurzaam!

Geld genereren

Er zijn verschillende mogelijkheden om gelden te genereren om het landschapsfonds te vullen.

Sponsoring: Bijdrage (financieel of in natura) van bedrijven aan het fonds of een organisatie voor natuur- en landschapsbeheer in ruil voor een tegenprestatie (publiciteit, ontvangst bedrijfsrelaties, gratis lidmaatschap etc.)

Adoptie: Mogelijkheid voor burgers of organisaties om een landschapsgoed (onderhoud van een knotwilg, houtwal of behoud weidevogels) te adopteren.

Rood voor groen: Groene publiek-private samenwerking die intensief samenwerking vraagt tussen bedrijven en de overheid in een specifiek project. Sterke functies betalen zwakke functies. Financiële risico's worden gespreid over de partijen.

Ontwikkelingstax: Bedrijven, projectontwikkelaars, huizenbezitters en andere grondgebruikers dragen een deel van de winst die zij met de grond maken af voor natuur en landschap.

Overheidsgelden: Centrale sturing van de middelen die de verschillende overheden hebben om natuur- en landschapsbeheer te financieren.

Streekproducten en arrangementen: Opslag op streekproducten en arrangementen. Afnemers investeren zo dus direct in de omgeving.

Publieksacties: Werven van middelen bij het grote publiek, zoals collectes, direct mailings, loterijen, radio- en tv-acties.

Giften en legaten: Gift (fiscaal aftrekbaar) van een burger zonder tegenprestatie.

Gemeentelijk grondbedrijf: Een deel van overblijvende middelen uit grote projecten kan structureel bestemd worden.

Grijs voor groen: Een deel van de gelden voor weginaanleg kan ter compensatie worden gestort in het landschapsfonds.

Bijdragen voor bovenplanse voorzieningen of ruimtelijke ontwikkelingen op basis van een structuurvisie: op basis van een structuurvisie kunnen gelden beschikbaar komen voor bovenplanse voorzieningen en ruimtelijke ontwikkelingen. Zie hieronder 'WRO en financiering landschap en recreatie'.

Project landschapsfonds

Voor het instellen van een landschapsfonds kan, in het verlengde van dit LOP, een aparte werkgroep opgericht worden. Deze werkgroep richt zich op de uitwerking van duurzame financieringsmogelijkheden. Het project landschapsfonds zou dan mee kunnen doen in het uitvoeringsprogramma.

Voorbeelden elders

Er zijn voorbeelden van dergelijke initiatieven op verschillende locaties in Nederland, zoals het regionaal fonds van het LOP Ooijpolder, Duffelt en Groesbeek. Van de kennis en expertise van bestaande initiatieven kan uiteraard volop gebruik gemaakt worden. Ook in het nationaal landschap van het Emland is een landschapsfonds opgericht.

WRO EN FINANCIERING VAN LANDSCHAP EN RECREATIE

De Wet ruimtelijke ordening (Wro) biedt mogelijkheden om de kosten voor de realisatie van natuur- en landschapselementen of recreatieve infrastructuur gedeeltelijk te verhalen op nieuwe bouwprojecten binnen de gemeente, mits deze mogelijkheden worden uitgewerkt in een structuurvisie. De opbrengsten kunnen ten goede komen aan een landschapsfonds.

Er wordt onderscheid gemaakt in bovenplanse kosten en ruimtelijke ontwikkelingen.

Bovenplanse kosten

Bovenplanse kosten zijn kosten voor maatregelen die door de gemeente worden gerealiseerd en rechtstreeks verband houden met een bouwproject. Te denken valt bijvoorbeeld aan ontsluitingswegen (waaronder fiets- en wandelpaden), waterberging of compensatiegroen die noodzakelijk zijn vanwege het bouwproject. Deze kosten dienen in een exploitatieplan voor het bouwproject opgenomen te worden. In relatie tot het LOP zijn bovenplanse kosten mogelijk te verhalen bij een uitbreiding van stedelijk gebied waarbij kosten voor landschappelijke inpassing, waterberging en lokale ommetjes worden opgevoerd.

Ruimtelijke ontwikkelingen

Kosten voor de realisatie van natuur- en landschapselementen of recreatieve infrastructuur kunnen ook als kosten voor 'ruimtelijke ontwikkelingen' ten laste worden gebracht aan bouwprojecten. In dat geval wordt in een overeenkomst met een initiatiefnemer bepaald dat een financiële bijdrage moet worden geleverd aan de realisatie van natuur- en landschapselementen of recreatieve infrastructuur. Er hoeft geen aantoonbaar verband te zijn tussen de bouwinitiatieven en de ruimtelijke ontwikkelingen waarvoor kosten in rekening worden gebracht.

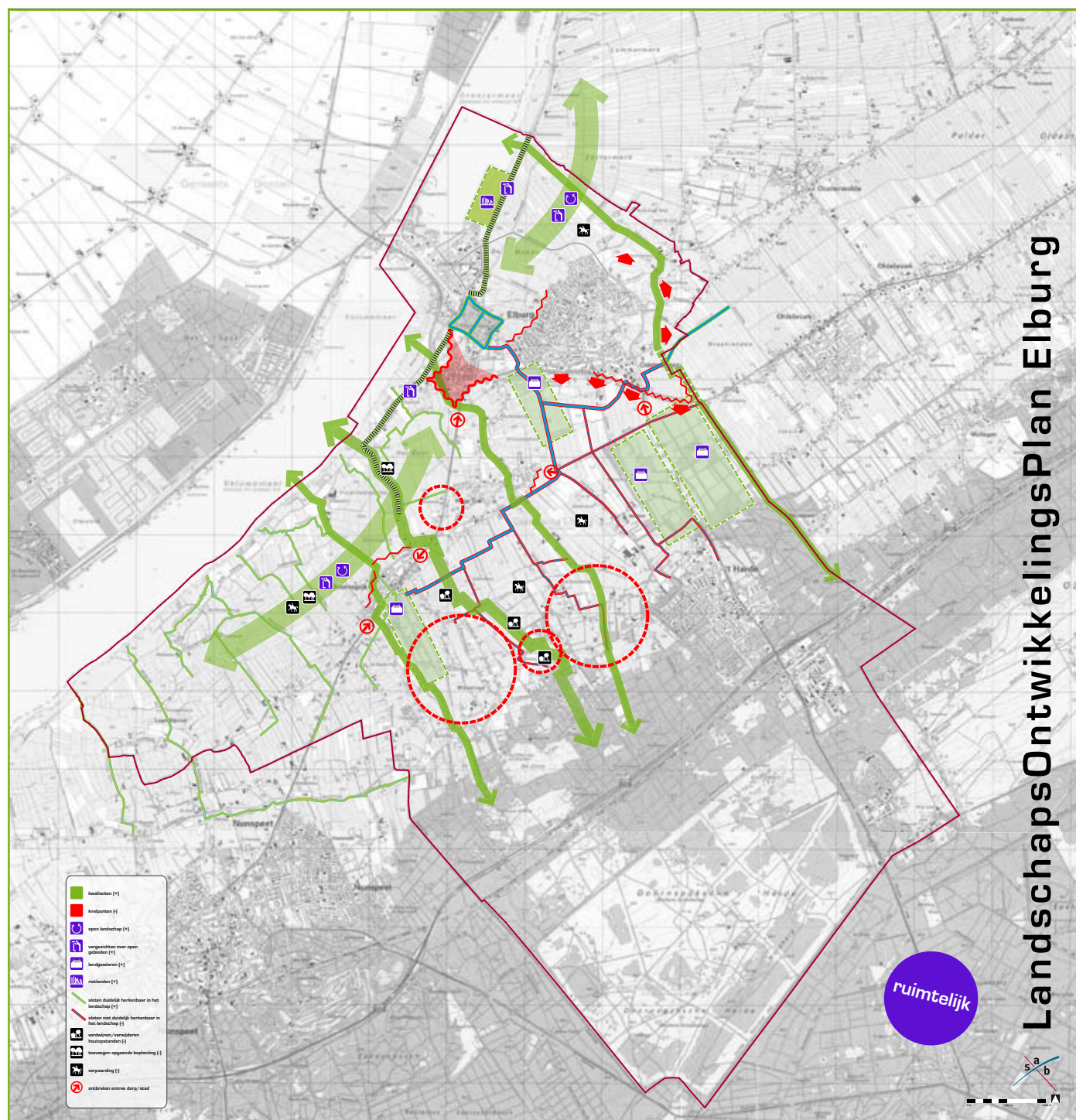
Als voorwaarde voor het vragen van bijdragen aan ruimtelijke ontwikkelingen geldt dat deze ruimtelijke ontwikkelingen moeten zijn benoemd in de structuurvisie. De gevraagde bijdrage zal qua omvang altijd in verhouding moeten staan tot het betreffende bouwproject.

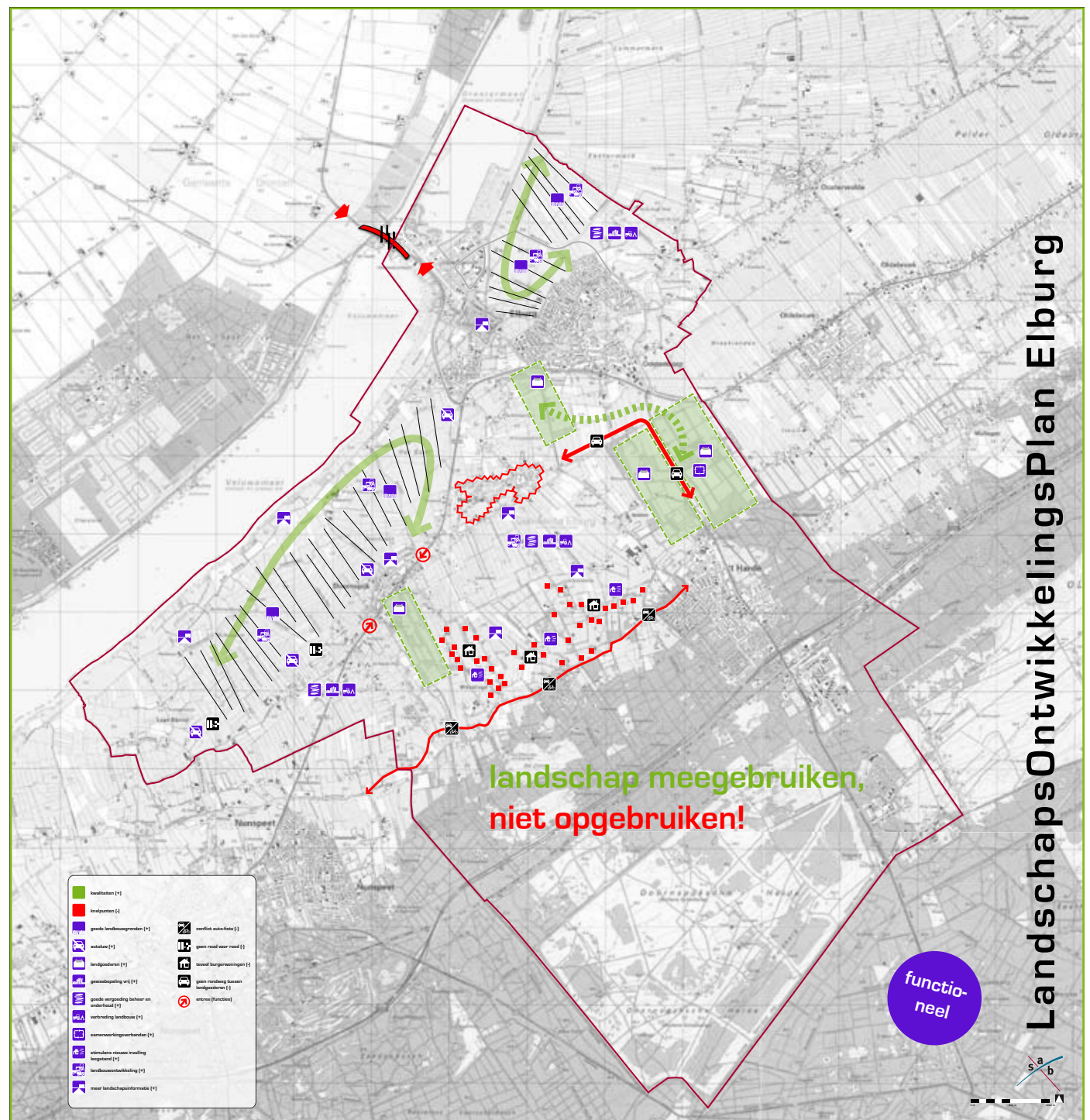
In relatie tot het LOP kan gedacht worden aan bijdragen voor de versterking van de gradiëntlijnen, aanleg van wegbeplanting, en de realisatie van wandelpaden.

Bij het opstellen van een gemeentelijke structuurvisie zal op het verhalen van bovenplanse kosten en kosten voor ruimtelijke ontwikkelingen in worden gegaan.

bijlage 4

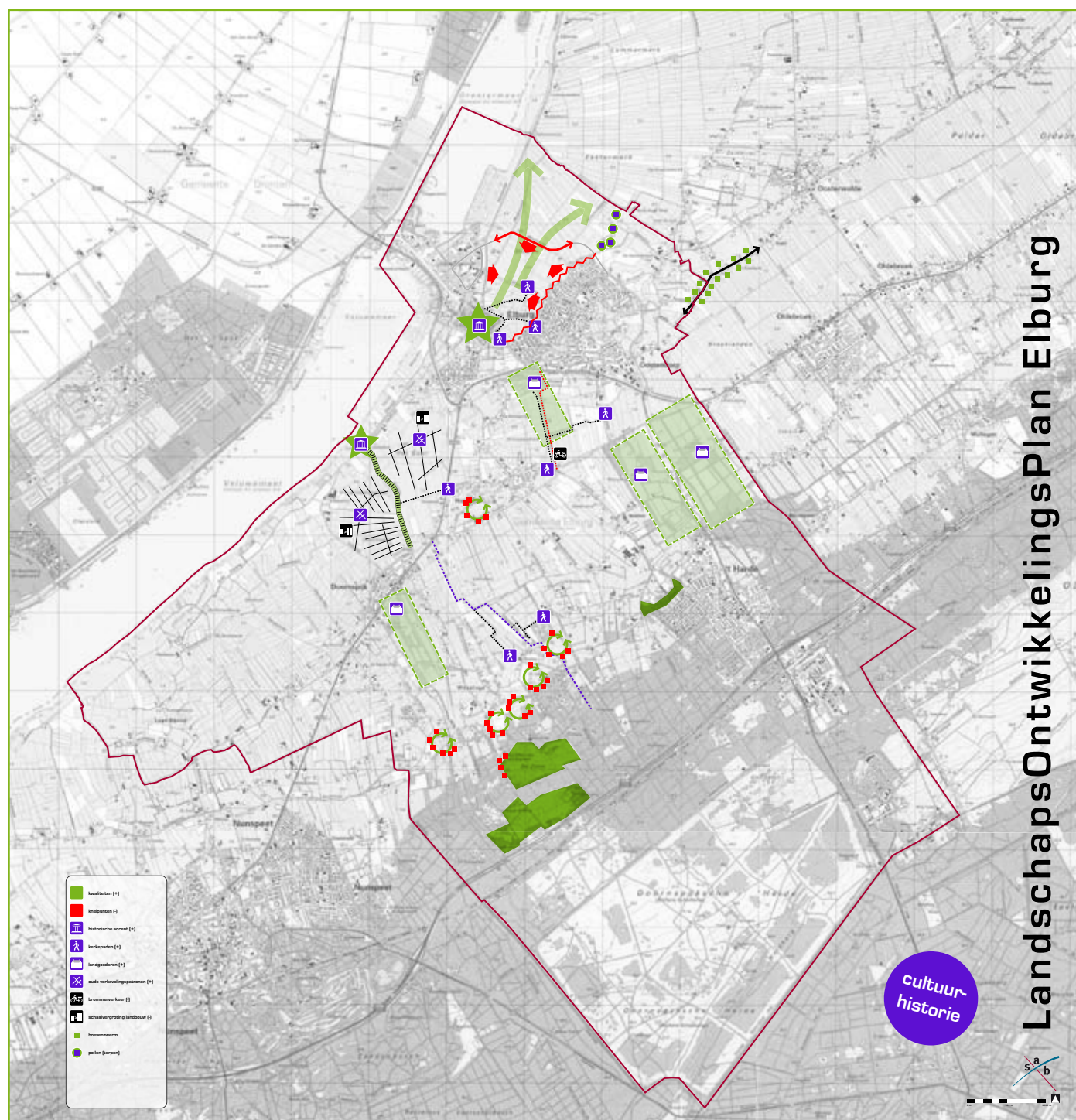
kaarten

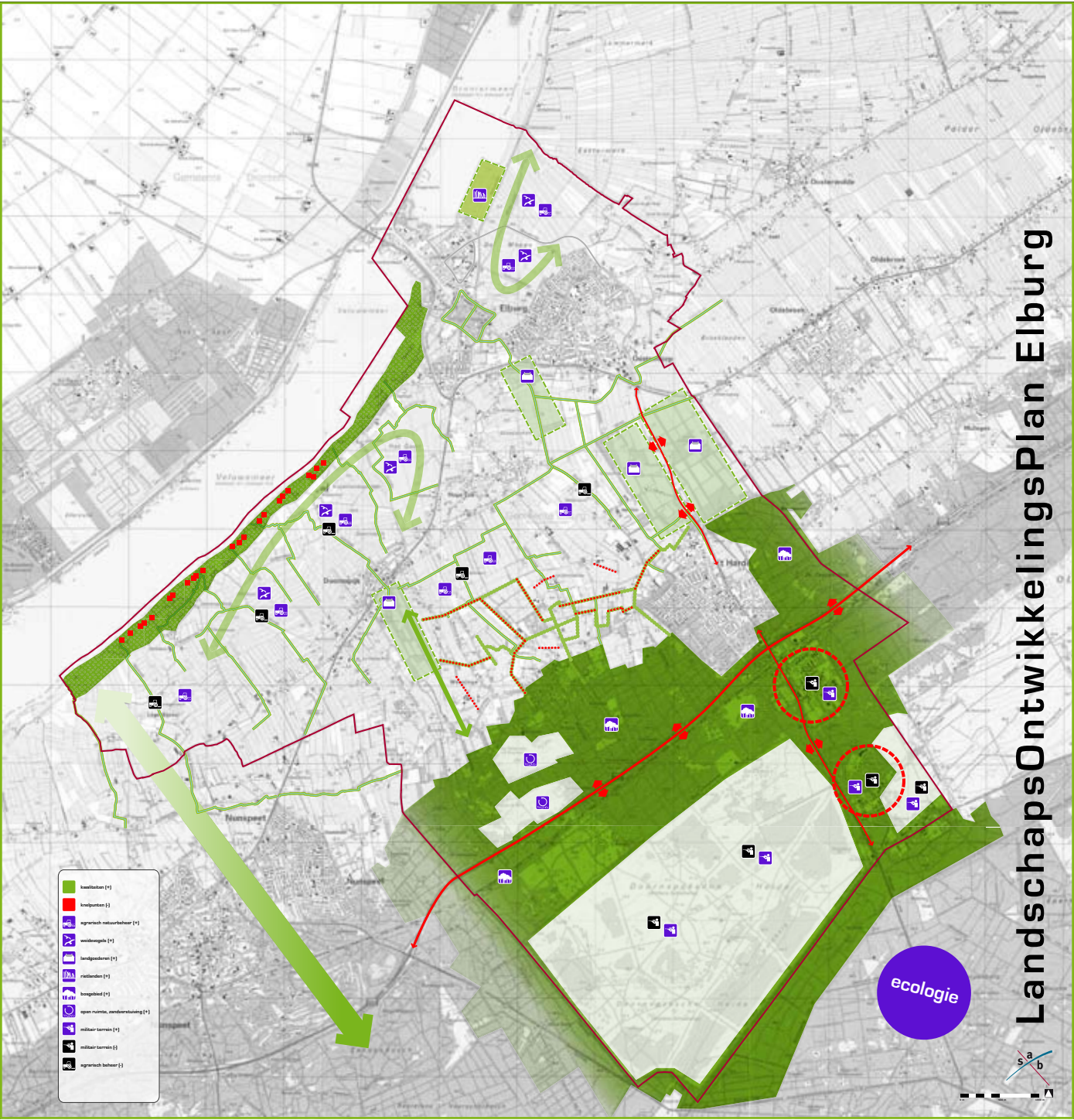

bijlage 4

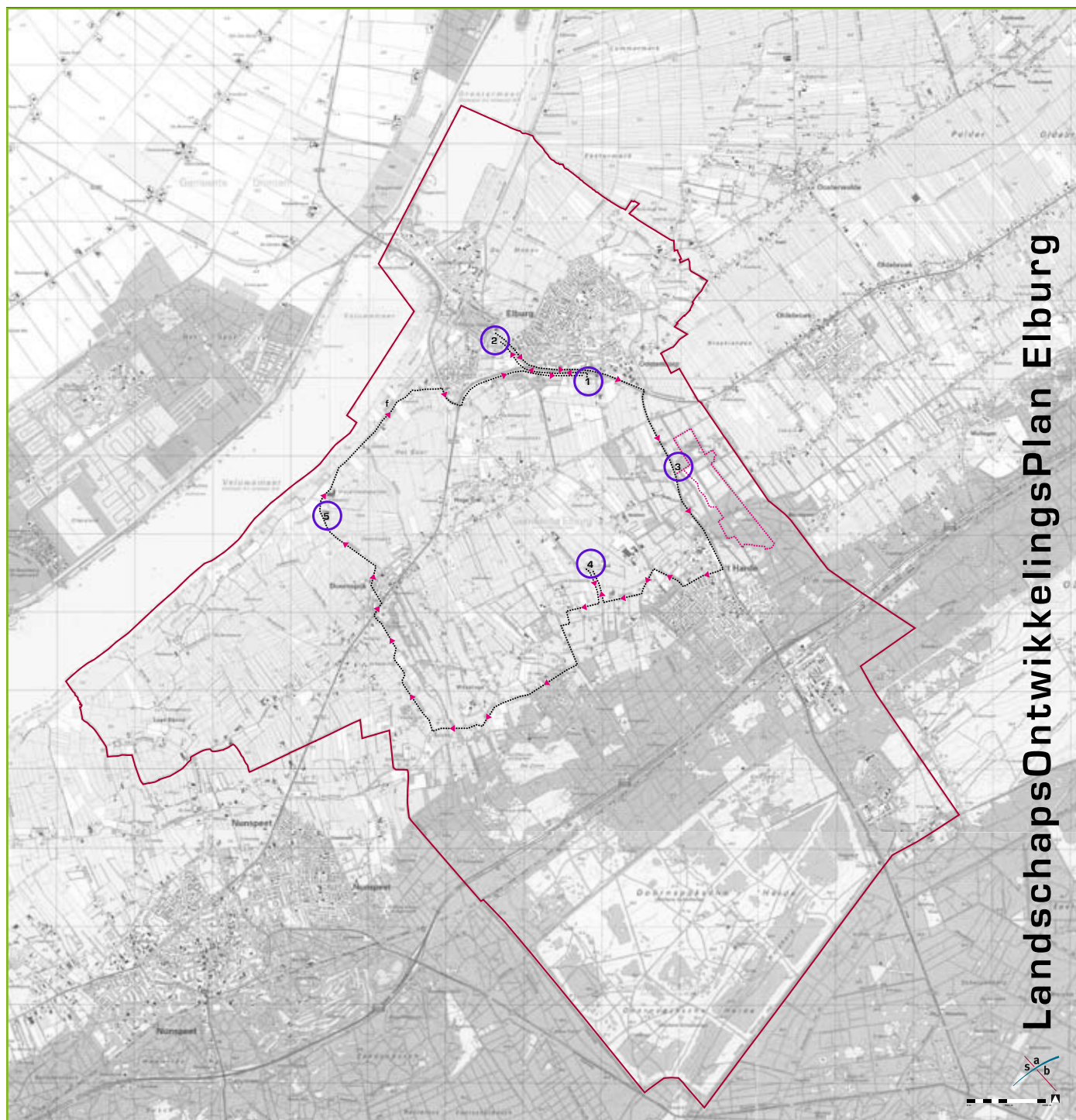
kaarten

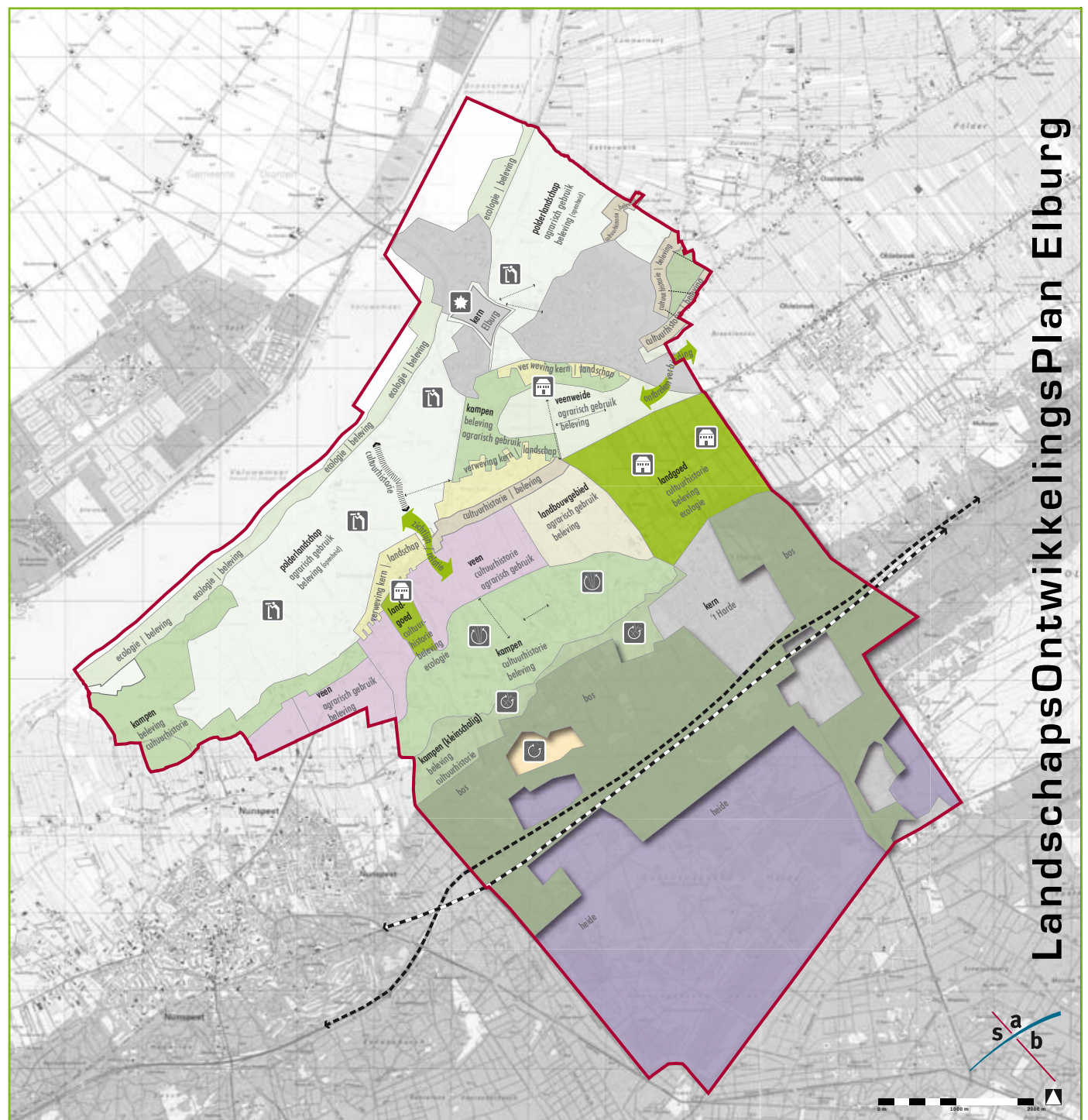

bijlage 4

kaarten

bijlage 5

klankbordgroepleden

Anneveld- van Wesel	Mw.	Fenneken	Landgoed Schouwenburg
Benedictus	Dhr.	B.	Veluws Bureau voor toerisme
Bonestroo	Dhr.	Wim	Bewoner /Agrariër
Bosch	Mw.	M. van den	Bewoner
Dijkshoorn	Dhr.	A.	Stichting Landschapselementen Elburg
Eising	Dhr.	Jan	Provincie Gelderland - Bureau Veluwe Vallei
Goudriaan	Mw.		Bewoner
Groothuis	Mw.	A.	Milieugroep Perspectief
Hagens	Mw.	M.	Gemeente Nunspeet
Hoek	Dhr.	B. van den	Vogelbeschermingswacht N. Veluwe
Kragt	Dhr.	J.	GLTO
Mulder	Dhr.	M.	Bewoner
Nagelhoud	Dhr.		LTO Noord
Norel	Dhr.	van	LTO Noord
Roke	Dhr.	H.	Staatsbosbeheer eenheid Oost Veluwe
Schenkel	Mw.	Gréanne	LTO Noord
Schutte	Dhr.		Bewoner
Simon	Dhr.	G.	Bewoner
Spek	Dhr.	P. van der	Bewoner
Streek	Dhr.	W. vd	LTO Noord
Tjoonk	Dhr.	Hans	St. Geldersch Landschap
Tromp	Dhr.	R.M.	Landgoed Klarenbeek
Twillert	Dhr.	van	Bewoner
Veldhuijsen	Dhr.	L. van	Ministerie van Defensie
Willemsen	Dhr.	Gerard	Waterschap Veluwe
Witjes-Rambonnet	Mw.	Nicole	Landgoed Old Putten
Zappeij	Dhr.	D.	Gemeente Oldebroek
Zwart	Dhr.	Rien	Oudheidkundige vereniging Arent thoe Boecop

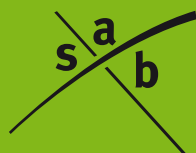
SAB Arnhem B.V.

Bezoekadres:
Frombergdwarsstraat 54
6814 DZ Arnhem

Correspondentieadres:
Postbus 479
6800 AL Arnhem

T » (026) 3576911
F » (026) 3576611
I » www.sab.nl
E » arnhem@sab.nl

Projectnummer:
90876

landschapsontwikkelingsplan Elburg

LOP